

Schetsen. Deel 8

Samuel Falkland

bron

Samuel Falkland, *Schetsen. Deel 8*. H.J.W. Becht, Amsterdam 1912 (tweede druk)

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/heij011sche08_01/colofon.php

© 2011 dbnl

Monna Vanna.

Zóo was 't gordijn gezakt of ze schoven al langs de knieën van menschen die nog zaten.

De laatste tien minuten had pa met z'n dik-gouden horlogie gefrunnekt, had ma met 'n haarspeld de knoopjes van 'r handschoenen bepeuerd, krielig van ongeduld, 'r adem inpersend om 't weerbarstig glacee over 't papvleeschje te wringen - had Semmie stiekum z'n waterproof aangetrokken bang voor 't kurkig gekreukel dat lawaaide as 't omslaan van versche kranten - had Roosje, de éénig-van-kunst angedane, sip zitten kijken met 'n zwaar neer-wiggende lip en oogjens gespalkt. Net slikte ze 'n traankop, zocht ze d'r zakdoek die klef lei te broeien naast 't versmolten toetje drups, toen ma's elboog 'r porde: 'Roosie neem vast je boa'...

'Jakkus - stil nou!', had ze korzel gezeid.

'As we de tram missen, kennen we lóópen,' fluisterde ma, onrustig verzittend.

'Ma, hou toch je mònd!', snibde Roosje en zich gretig verdrinkend in 't geluid van 't tooneel, schoof ze zoover mogelijk af - tot 't doek viel.

'Vooruit! Vooruit!', maande pa.

Sem drong op, ma drong op. Klappen was goed voor menschen die dicht in de buurt woonden, die geen trammetje konden verspelen.

Háástig voortduwend, de vestiaire met z'n geacht van angstige mensen voorbij, schoten ze den schouwburg uit.

Pa en Sem liepen op 'n draf, pa heupwieblend, pijnlijk soms stuipend door z'n eksteroogen - Sem, als 'n haas. Tegelijk zwaaiden, speerden ze de parapluies, 't aanroodend tramlichtje bedreigend.

'Hé!', riep Sem.

'Stop!', riep pa.

De tram die juist op den wissel kwam, kneep komiekig z'n rood oogje dicht.

'As we 'n hálleve minuut vróeger waren opgestaan,' hijgde ma, de woorden met schokjes verploffend en weer adem-zuigend als 'n defecte tuf-tuf: 'dan zouen - dan zouen - dan zouen we ons nou geen ongeluk hoeven te lopen...'

'Kom dan!', wonk pa - z'n parapluie zwiepte alarm.

Ma's hand-kluifjes, geperst in de nieuwe glacees, hielden de rok-zwoegingen op. Ze was een zware, kortbeenige vrouw - 'r taille smolt in de logge heupen, nauwlijks in vraagteeken-lijn. Ze kòn dat niet. Ze kón niet hollen in 'n váárt over puntige keien. 't Was geen doen. De halve laatste acte van dat stuk-zonder-aardigheid, had ze voorvoeld dat ze zou moeten draven om de tram, de tram die òf òver den wissel, of net òp den wissel kwam, òf vol zat, òf niet in 't zicht was. Je zou 'r van afzien na de komeedie te gaan.

Blazend, de lucht bebijgend, 't vet strotje in klopping, de elbogen suikerpottig gehoekt tegen 't glanzend gebol van 'r zijden japon, den blad-suizenden zijden japon die wrokkig om 't puffend, hijgend vleeschjesbewoog sloot, schok-schudde ze naar 't knipperend tram-oogje. Even, toen 'r voet, van 't màchtig-ongewone bijna zwikte, wou ze 't opgeven,

maar pa zat al in de tram en Semmie, driftiggebarend, den voet op de treeplank om z'n beurt te markeeren, zette 'r aan met geschreeuw dat 'n russische danseres zou gestriemd hebben. Ademloos, slik-smakjes proestend greep ze de koperen handvatten. Sem lei z'n handen om 'r heupmiddel, tilde, snauwde benauwd: 'toe nou ma - as u làng zeurt...'

Ze zàt, heelemaal weg van pa. Sem stond met Roosje op 't achterbalkon. En terwijl de volle tram door de rails gleed, wrokte ze over 't ogge-nebbiesch plezier om zóó na huis te kommen, om jezelf 'n ongeluk an te doen, in plaas van 'n endje te missen, in plaas van vijf minuten vroeger op te stappen, in plaas van behoorlijk op je gemak bij de wissel te wachten.

Op 't bordes, terwijl pa met z'n kippige oogen, natuurlijk den verkeerden sleutel probeerde, begon ze d'r verwijtingen:

'... Aardig-verstoorde avond - 'k heb nòg kloppinge in me hart van de tram. Zal jou je zorg zijn!'

Pa, onlekker, laat-avond-huivrig - 'n tocht as 'r langs je voeten streek in 't parterre - pa, uit z'n humeur door zóóveel geld voor 'n práát-stuk, 'n stuk van pràten-de-héele-avond, 'n stuk zonder één Witz, 'n stuk waarvan je nèt zooveel navertellen kon as van 'n gesloten-Zondag-achtermiddag: - 'n nàkende juffrouw in 'n lánge mantel die bij 'n héér in 'n tent op bezoek kwam en dan de strijd - de strijd - of ze al of niet 'r fatsoen had gehouen - 'n stuk dat in twéé woorden te zeggen was, 'n stuk waarvoor de godganschelijke avond gebruikt wier, terwijl je net zoo wijs bleef as in 't begin - pa, geprikkeld-onaangenaam door geen sigaar van kwart voor acht tot bij twaalf - in de pauze most-ie en zou-

die mee in de dàmesfoyer - pa was dadelijk bereid werom te ruziën.

‘Wát mijn me zorg!’, beet-ie van zich af: ‘Ken ik rúiken of de tram 'r is of niet?’

‘Je ken vroeger opstaan,’ zei ma.

‘Ken ik rúiken!’, herhaalde pa kittig: ‘Ken ik rúiken of 't stuk op z'n end is?’

‘Dat ken 'n klèin kind ruiken,’ hield ma vol.

‘n Klein kind in jóúw land!’, keef pa, de deur eindelijk open-bonzend.

Semmie bukde om de laatste post op te rapen, die in 't portaal op de mat lei. Voor de kranten die de bus verstopten, most de klep 'r uit as ze 'n avondje vrij namen.

Pa streek 'n lucifer af, lichtte bij.

‘Nou - mot 'k búiten blijven?’, drensde ma: ‘eerst me dóód hollen voor de tram - dan 'n uur in de kou staan!’...

‘Ma wat overdrijf u,’ klonk Sem's gebukt stemmetje.

‘D'r leit nog mèer bij de parapluiebak’, wees pa, de lucifer loslatend die naar z'n vingers kroop.

‘Da's niks pa - da's 'n cirkelêr,’ zei Sem.

‘Wat zeg je me dáarvan - nee, wat zeg je me daarvan?’ -, gromde ma smadelijk: ‘daar mot 'k bezweet op de stoep blijven wachten!’.....

‘Wou je op de laatste post tràppen!’ zei pa, allerkribbigst.

Sem liep door. In 't achtergang-donker violette de lucifer-omkoeplende handenkom, beet 'n spichtigbeklad neusje met snordons. Zachtjens stéég 't violet en plots òp-felde het krijtwit der gang met het gapen der huiskamer-deur. De buitendeur klepte in 't nachtslot, de veiligheidsketting rammelde in den haak.

Toen werd het eene korte bedrijvigheid.

Roosje goedig-versuft van emotie wipte 'r manteltje, 'r boa an den kapstok, zette water op voor koffie. Zonder 'n gróóte kop koffie, half-melk, half-koffie ging pa niet slapen.

Sem schudde het rooster van de vulkachel, schepte cokes in 't gat.

Ma, zuchtend, blazend, begon 'r avondtoilet. Eerst de gespannen glacees die rooie striempjes om 'r pappolsjes hadden getrokken, toen de hoed met overdure zwarte veeren uit Parijs. Dan trok ze de witte banden los van den zijden rok, die ritsend, thàns herfstblaerensuizlend - herfstblaeren gelijk ze wel schuren en stuiven langs wegen en zwartstaand geboomt - zakte op 't vloerzeil. De sitsen onderrok van safraan-doffen glans met hoogplooiden stootkant rees uit 't zijden gedeuk, dat ma als een wering omgaf. Ma stapte er òver, gladde den rok op een stoel en, puffend nog steeds, loswrikte ze de knoopjes der zijden blouse tot ze de knippen van 'r corset, 'r drùkkend, benauwend corset te pakken had. Toen hield ze halsader-zwellend 'r adem in, dreef de dikke vuistjes stevig te zaam, knip na knip loozend, zuchtend, blazend en malsch-uit ademend alsof ze op 'n vroegen lentemorgen de geuren van velden en wei door een open zonne-venster snoof, lei ze 't raar-slap corset, dat zonder z'n inhoud zeer levenloos aan de verwelkte rijgdraden bungelde, op 'n ànderen stoel.

Toen ontspande ma, minzamer blazend, op 'n dèrden stoel en zei: 'Sem!'

Sem, goed-gedresseerd, gehoorzaam-rijp ventje, wist wàt Sem wou zeggen, wist 't van ouds. Ma kon niet bij 'r bottines kommen. Zònder Sem zou ma met 'r bottines an naar bed kunnen gaan, omdat pa te lui was en Roosje geen kracht genoeg in 'r vingers had om ma's stijf-zuigende bottines van de

immer-uitzettende voeten te trekken. Semmie, de handen nog zwart van 't poken en cokes-geschap - 't ging in één moeite door - zette zich schrap, ma zette zich schrap met één voet op den grond en de armen achterwaarts om de stoelleuning - de bottine kraakte - Semmie werd rood, ma bibberde - toen met een ploffende zucht alsof 't laatst restantje lucht een fietsband ontspoot, klukte de bottine van ma's òp-cancaneerenden voet. Zoo geschiedde 't met de andre bottine.

'Hè!', zei ma, de handen schurkend over de plek, waar 't corset z'n groefjes gesneden had: 'hè, wat 'n opluchting - daar klee je je voor an! Da's me éérste lekkere zitje vanavond. Hij met z'n Monnewànnè, z'n Monne-wànnè. Nou ben je na Monnewanne gewees - nou heb-ie Monne-wanne gezien! Je mot me noodig weer is vragen voor zoo'n schlemielig stuk!'...

Pa, lekker-zuigend op z'n éérste sigaar na kwart voor achten, 'n zwaar-zwarte, rookbolkende sigaar, pa die de post-van-geregeld-niks had ingekeken en de kranten op 'n hóópie gevouwen, omdat 'r toch niks van lèzen kwam, zoolang ma om dèzen tijd op was, pa blij dat-ie weer rustig thuis zat, weg uit 't druk gestommel in schouwburg en foyer, den foyer met z'n óógen-pijn-doend licht vooral, pa die vóélde dat ma weer in d'r sas was, nou ze d'r knellende bottines, d'r corset en d'r zij kwijt was, pa verdedigde zich zonder slaapverstorende drift:

'... Stond in de krànt dat 't 'n pràcht van 'n stuk was? - Ken ik rúiken wat 'n stuk is dat 'k niet gezien heb!'

'Hoeveel keer vraag-ie nou nòg van avond of je 't rúiken ken?' -, hamerde ma: 'nee, jij ruikt nooit wat!'...

'Jij ruikt 't wèl,' zei pa kalm-wijs.

Roosje, 't zwart-wollig hoofdje met 't bovenwaarts dik-kroezig vlechtje bij de lamp, dekte de tafel. Even hield ze in droom 't bordje met de geraspte kaas in òngezien evenwicht. 'r Gecerneerde oogen keken strak in 't licht en 'r stem ging over de geraspte kaas op pa toe:

‘... Pa, zou 't gebéúrd zijn?’

‘Ach, wel nee!’ zei pa met zangrige zekerheid: ‘gebeurd! gebeurd! Ja, die dingen gebeuren!’....

Het nápraten over de kunst-van-den-avond bloeide plots open als een bloemknop in uchtendzon.

‘Gebeurd,’ zei ma, 'r voeten warmend op den rand van den kolenbak: ‘gebeurd! Véél ken 'k begrijpen, maar hoe ze zóo iets bij mekaar verzinnen - hoe ze kommen an de inval om 'n getrouwde vrouw met niks an as 'n mantel over stráát te laten gaan - wélke réchtschappen vrouw zal 't doen? - och wat 'n ongijn! - 't bestáát niet’....

Ma sprak met nijdigheidjes in 'r stem. Alsof ze niet opgelet had dat pa telkes door den tooneelkijker had zitten lóéren. Dan had-ie wel kwasi-kwas gezeid dat-ie die Monnewánne n i k s vond, dat-ie knappere Monnewánnés gezien had, maar as 'n man an z'n èigen vrouw zei dat-ie 'n àndere vrouw n i k s vond, dan wist je genog, dan wist je hoe laat 't was.

‘Kemeedie is kemeedie,’ redeneerde pa met verdedigende klankjes tegen ma's in accenten geleiden aanval: ‘in de kemeedie mag álles’....

‘En wáárom zal in de kemeedie álles maggen?’, vroeg ma met een diep man-wat-doe-je-onwijs-toontje.

‘In de Juive,’ rekende pa voor: ‘wordt 'r een verbrand - wòrdt ze verbrand, ja of nee? - in - Paljas steekt de man z'n vrouw dood - wòrdt ze doodgestoken, ja of nee? - in - in de T w e e w e e z e n ... weet 'k veel wat allemaal in de T w e e

w e e z e n gebeurt! - in - in' - z'n stem schoot in 'n driftig cadansje, omdat ma wou afstrijjen - 'in H a m m e l e t loopt - loopt - hoe hiet-ze? - te zingen voor ze in 't water springt - dat doe je óók niet - je zingt niet as je van plan ben je eigen 'n ongeluk an te doen - waarom zal die Monnewánne niet in 'n enkelde mantel lopen, as de stad gered mot wezen?'....

'Omdat - omdat,' zei ma ineens ráák 'r gave tanden in z'n redenatie zettend: 'omdat 't geen pas heit'...

'Pas - pas - wat doe 'k met pás?', sprakslurpte pa, de groote koffiekom voor z'n baardlippen.

'Of jij nou met pás doet,' zei ma, walgelijk-kalm 't zilveren lepeltje door 'r koffie kringelend: 'of jij nou met pás doet - 't hèit geen pas voor jonge meissies. Ja, 'k had daar Roosie meegenomen, as 'k 't geweten had! De vrouw mot nog gebòren worren die 't nadoet. 't Bestáát niet. Noem d's is één op die 't doen zou. Al zat heel Amsterdam op heete kolen, dan dee 'k 't nóg niet'....

Sekuur, zèker van 'r zaak, knikte ze den nikkelen knop van de vulkachel toe. 'r Dikke voetjes stevigden op den rand van den kolenbak, 'r kuiten schuwden van onder den stootkant des onderroks, 'r volpropt, vettig lijfje, zwaar-weeldrig in 't openpuilen der blouse vulde den piep-angstigen stoel. En terwijl 't linker-paphandje den ham-elboog van den rechterarm steunde, smolten 'r lippen om 't randje der kom-zoete-koffie.

Even snurkte de vulkachel, klonk Semmie's gesmak, Sem die reepjes brood in 't koffievijvertje doopte en zachtkens met henglend beweeg de bruine brokken verslorpte vóór dat ze braken.

Roosje zat stil, zonder trek, luistrend naar pa en naar ma die w i s t e n van de Mysterie des Levens.

‘.... En as je nou je man en je kindren van de dóód kan òphalen,’ begon pa weer, de lamp in blauwe rookwazen dampend: ‘as we àllemaal op sterreven leien - dan dee jij 't zelfde van Monnewànnè’....

‘Al kon 'k 'r 'n tón mee verdienen,’ zei ma, 'r eenen voet bijtrekkend die te warm werd en rooksmeulinkjes kreeg van indampend vocht - de zool had 'n lek - ‘al kon 'k 'r twéé ton mee verdienen dan nòg niet’....

‘Dat zeg-ie nóú,’ wijs-knikte pa.

‘k Antwoord je nie-eens,’ zei ma: ‘t is me de moeite niet waard. 't Bestáát niet.’

‘Alles bestaat,’ zei pa dom, in laten-avond-contramine.

‘En as 't wél bestond,’ viel ma uit: ‘dan, zou jij zeker zeggen: gà’...

‘Nee, dat zou 'k natuurlek nièt zeggen - daar zou geen haar op me hoofd an denken.’

‘Anders net iets voor jóú om iemand voor schandaal te laten lopen - je zou je d'r druk om maken!’

‘Wat mot je van mijn!’, zei pa gemelijk den kop op 't schoteltje dompend: ‘Wat doe 'k jou? Ga wel in 'n mantel, ga niet in 'n mantel! Me zorreg!’

‘Z'n zorreg - z'n zorreg!’, herhaalde ma, klagelijk.

‘Daar leg 'k hoope cente voor neer om 'r Monnewànnè te laten kijken en daar zoekt ze me roezie!’

‘Wie heit 'r je om gevraàgd!’, zeurde ma: ‘as 'k wél is 'n blauwe Maandag met 'm uitga mot 'k 'n stuk van anstoot zien en me 'n hàrtklopping voor de tram lopen. Daar t r a c t e e r t -ie me op!’...

‘Nacht ma, nacht pa,’ zei Roosje opstaand. 't Kon zóó wel 'n half uur duren.

Terwijl ze in de gang d'r vlecht losvingerde, hoorde ze nog flauw pa's stem:

“n Vrouw as jij!....

En ma's driftig antwoord:

‘Wát 'n vrouw as ik! - Had 'n vrouw as Monnewànnne getrouwd! Dan liep je nou met gáten in je kousen!.... Had.....’

Aanzoek II.¹⁾

‘Daar is-die,’ zie moeder 'r hoofd tegen 't raam stootend, zóó druk-gehaast als ze wou kijken.

‘Moe, genéér u toch 'n beetje - wat - wat mot-ie wel denke,’ knorde Sophie. 't Ging om hàar. En moe dee nòu al onhebbelijk.

‘Niet uit 't raam kijken,’ zei neef Gerrit zoowat tegelijk: ‘da's in Frankrijk 'n belediging’.

‘Jij met je Frankrijk!’ klagde moe, pijnlijk 'r achterhoofd wrijvend. De kam had 'r waarachtig geschramd: ‘En 't is niet eens voor òns’....

Ze zaten weer, zooals ze gezeten hadden in nerveuze verwachting.

Pa dampte z'n pijp. Z'n paars muzikantenhoofd lei op 't trijp van den leunstoel.

't Was wel 'n akkevietje wat te gebeuren stond, maar in 'n muzikantenleven waren zooveel wissewasjes, leefde je zoo dikwijls van de hand in de tand, zat je nou eens hier, nou eens daar, had je zooveel gèkke ontmoetingen, dat-ie zich niet bijster druk maakte over de komende visite. Met moe was 't anders. Die had vandaag 'r dribbelbui, die had den heelen morgen geredderd en in 't keukentje

1) Zie III. Bundel VII.

gekudderd. De stoelen hadden 'n beurt gehad en 't vettig tafelzeil 'n extra wreef met spons en lap.

Toen had ze als hóllandsche vrouw niéuwe kastrandjes in de kast geleid - want às de kastdeur openging voor 'n bord of 'n mes of 'n glas - dan most de F r a n s c h m a n zien dat ze proper op 'r spulletjes was en dat 't in Holland hèldèrdèr toeging dan in Frankrijk, waar ze ééns met 'r man twee dagen geweest was, toen-die an 'n circus verbonden was - Frankrijk waar de bedden om 't niet te overdrijven, onder je wègliepen. Ja, in Frankrijk was 't 'n smeerboel. Soep met zwarte vingerafdrukken op de randen van 't bord, nooit is 'n stoepie gedweild, nooit is 'n buitenmuur geschrobd... Die meneer Cochet zou 't o n d e r s c h e i d zien. In 't keukentje mocht-ie kommen. 't Kachelkje grimde van potloodzwart - op de aanrecht lei 'n heldere krant, op 't tafeltje 'n krant - alles frisch en zindelijk. Dan zag-ie meteen wàt-ie an Sophie had...

Gerrit, neef van pa èn collega - pa speelde k l a r i n e t , hij p i s t o n - hield genoeglijk z'n beenen gekruist en genoeglijk nipte hij z'n derde bitter om. Vrij diner, vrije borrel, vrij rooken door de zeldzame gelegenheid. Hij zou er zich wel doorheen slaan. 't Liep van 'n leien dak - niemand had 't 'm geleerd en tòch kon-ie as 't noodig was in 't fransk kijken en s c h e l d e n . Zoolang je dàt niet machtig was kon je geen taal.

Sophie, over pa, aan de gedekte tafel, had kleurtjes van emotie. Ze droeg 'r Zondagsch rose blousetje en den ring van duitsch goud met den valschen briljant, dien pa van 'n tournée in Saksen had meegebracht. Vannacht, toen pa met de komieke boodschap thuis kwam, had moe 'r papiljotten gedraaid met 'n heete haarspeld. Nou kruifde 't blonde haar, als in poeiering om 'r voorhoofd en 'r

oogen stonden groót van 't z o n d e r l i n g e dat geschieden ging. Voorverleje week had ze monsieur Cochet 't eerst met pa ontmoet, had monsieur Cochet verliefd met z'n oogen geknipperd, z'n zwarten snor bedraaid, - toen had ze 'm verleje week nõg eens gezien in 't artisten-café, waar ze met moe samen pa háálde, omdat pa anders wel tot twée uur kon plakken - had monsieur Cochet wèer kalverig-verliefd gekeken èn snor-gedraaid èn 'n complimentje gezegd dat ze toch niet verstond - eergister, toen ze bij de deur van de muzikanten op pa wàchtte, had-ie - o, die Franschen hadden zulke ràre en toch zulke erg nètte manieren - 'r hand f a t s o e n l i j k beetgepakt, 'r 'n kus op gegeven en 'n heele boel verteld - in 't ijle - in de zwarte nachtlucht - ze begreep 'r geen sikkepit van - evenmin als hij hààr begreep. Maar z'n zwarte oogen en z'n zwarten snor vond ze snoezig en gedistingeerd - en z'n witte tanden als-die lachte en z'n succes als-ie optrad ènkel met z'n liedjes.... En jawel - vannacht was pa thuisgekomen met de boodschap, die moe dadelijk papiljotten dee branden: monsieur Cochet, de Fransche komiek had aanzoek om 'r gedaan - in 't artisten-café, waar neef Gerrit oòk was, Gerrit die Fransch verstond en voor tolk diende. 'Zeg 'm,' had pa an Gerrit gezegd: 'dat me dochter en ik, noch me vrouw 'n woord Fransch spreken' - 'Ça m'est égal', had Cochet geantwoord - hij was tot over z'n mooie ooren verliefd op m a d e m o i s e l l e - ze zouen mekaar gauw genoeg leeren begrijpen. Zeg 'm,' had pa, die getraceerd werd, opnieuw gezegd: 'dat me dochter 'n door en door fatsoenlijke meid is'.... 'Ah mais oui!' - riep de Franschman er tusschen door... 'En dat ze zelf ja mot zeggen'.... 'Mais certainement!', knikte monsieur Cochet... 'Zeg 'm dan dat 'k 'm

morgen bij me thuis wacht om te eten - dan kandie zich verklaren'... 'Avec le plus grand plaisir,' lachte de Franschman....

Pa lei dat allemaal 's nachts uit - ma schudde d'r dribbelhoofdje - Sophie keek vergenoegd-angstig. Zeker ze mocht 'm wel. 't Was 'n nette vent - met zulk hélder linnen en zulke schoone nagels. Ja, 't was 'n héér, zei pa, niks geen café-chantantmensch en je most z'n koffer is zien, wat 'n fijne dingen die man voor z'n toilet had. 'n Ander dee 't met 'n stuk g e w o n e zeep - nee, hij had flessies en nog is flessies en borstels en kammen. In de puntjes, hoor! En van 'n heele goeie familie. Z'n vader most erges in Parijs 'n groot magazijn hebben - maar hij wou eerst wat van de wereld zien. En dat kon je 'm niet kwalijk nemen... 'Maar hoe mot 'k dan met 'm praten?', zei Sophie nog, 'r hoofd gewillig buigend, onder moe's kappershanden. - 'Praten! Praten!', gemelijkte pa: 'dan zal je wat minder praten. Je zeg maar O w i e en O - n o n en M e r c i - de rest leer je vanzelf'....

Nu was 't geen fopschel en niet voor de bureu. De nieuwe laarzen van Monsieur Cochet kraakten als versche broodkorsten, z'n glad geschoren gezicht met het unieke van den snor - 'n komiek mèt 'n snor was je hoogste rareit - bleekte in de deuropening.

'Mademoiselle - madame - monsieur,' zei-hij, keurig-beschaafd buigend, den fantasie-hoed losjes in de hand - 'r glansde 'n eerst-kwartiers-maantje in z'n zoo stijf mogelijk geklutste haren.

Piston-neef, die z'n beenen ontstrekt had, rees van z'n stoel en in z'n beste-beentje-fransch nam hij de honneurs waar.

'Entree, mon-sieur - prenee une chaise! - Vous buvez 'n jenévèr?'

Pa, moe, Sophie stonden in glimlacherende confuus-

heid, onder den indruk van monsieur Cochet's smoking met zijden revers en z'n hagelwit overhemd met de namaak-diamanten knopjes.

'Ga zitten... maak 't u makkelijk,' knikkelde moe.

'Merci, madame,' repliceerde de komiek, 't gebaar begrijpend - dan zich beminnelijk wendend tot Sophie, die onder 'r blondeharengewir te stoven zat, zei-ie innemend: 'Je suppose, mademoiselle Sophie, que monsieur votre père, vous a parlé du bonheur que j'éprouve.'

'Wat zeit-ie?', vroeg pa, rookwolkjes ploffend, niks snappend van 't hoofdbeweeg van den gast.

'Hij zeit,' vertaalde piston-neef: 'dat jij 'r wel alles zal gezeid hebbe van gisteravond.'

Sophie knikte verlegen. Me-tijd, 't was 'n door en door chice vent met z'n zwarte pakkie en al viel-ie in 't daglicht, zoo van dichtbij, wel wat tegen met de pokken-gleufjes op z'n gezicht en 't eerstkwartiers-maantje in z'n haar - 't bleëf 'n rillerige historie te trouwen met 'n man die in 't Hollandsch geen boe en geen ba kon zeggen.

'Mon père, mademoiselle,' stoffe de komiek - plots fantaseerend als àlle tooneel-Franschen die bloedverwanten hebben op den Boulevard des Italiens: 'mon père qui a un grand magasin au Boulevard des Italiens, sera sans doute charmé de vous voir'...

'Owie - Owie,' zei klarinet-pa, ernstig knikkend, alsof-ie zoo daaglijks in Parijs converseerde. Moe werd 'r kribbig om.

'Wat klets jij nou van owie - stel je niet zoo an!', zei ze vinnig.

'En as 'k 'm nou versta!', redeneerde pa botweg.

'Ja - je verstaat 'm!', smaalde moe.

'Toe, pa en moe, maken jullie geen ruzie,' verzocht Sophie.

‘Que dit-elle?’, vroeg monsieur Cochet.

‘Vous buvez 'n jenévèr?’, insisterde Neef, 'n glaasje aangemaakte Catz inschenkend.

‘Merci,’ knikte de aanstaande: ‘Permettez-moi d'insister, mademoiselle...’ en met z'n liefsten glimlach: ‘je puis donc espérer, que vous ne refusez pas la main que je vous offre. Je vous ai aimé depuis le premier jour. C'est un peu drôle, n'est-ce pas? - de vous faire cette déclaration en présence de tant de témoins, mais je vous assure que mes paroles ne disent le tiers de ce que je ne pense’...

Pa, moe, Sophie zaten in kriebelige luistring. Hun oogen dwaalden vaagjes naar piston-neef, die bij elk woord knikte en z'n sigaar-dot bekloof.

‘Wat zeit-ie-nou?’, vroeg moe wantrouwend. ‘t Had geen pas om in gezelschap zulke verliefde oogjes op te zetten.

‘Hij zeit,’ vertaalde piston-neef, op z'n Taco-de-Beer'st: ‘dat-ie van 'r houdt en of ze met juillie permissie z'n vrouw wil worde - en of we haast gaan eten - want dat-ie honger het’...

‘Trouwen is góéd,’ sprak moe: ‘maar zèg 'm: in eer en in deugd en op 't stadhuis’...

Piston-neef beet in languistische peinzing de velletjes van z'n sigaar-dot en sprak de tafelpoot toe.

‘... Mon-sieur Cochet - mèn-sieur Cochet - la mère dit que l'amour est bon mais en honneur et en vertu et sur le... sur le...’ - zware hapering groeide in z'n stem - stadhuis was 'n woord niet van allen dag - wat bliksem stadhuis! - stadhuis - dan in 'n snauwenden zet smeedde-die de speech af: ‘... la mère dit l'amour est bon mais en honneur et en vertu et fini sur la maison de la ville’...

‘Je mot 't maar kènne,’ hoofdschudde pa, ‘ik liet me duim afhakke om 't 'm na te doen’...

‘Madame,’ wendde de galant zich tot moe, die

maar knikken bleef en nòg eens knikken en nattige oogjens kreeg bij de idee dat ze bezig was Sophie uit te huwelijken: 'madame, je ne demande pas mieux que d'aimer votre charmante fille. Voulezvous me permettre de lui baiser la main?'

'Hij wil d'r zoenen,' vertaalde neef, 'en dat-ie weergaasche honger het'...

Toen begon het diner. Pa en piston-neef hadden zich uitgesloofd. Het moest fransche keuken wezen èn hollandsch-degelyk. Eerst kwam er soep, geen c r o u t e a u p o t maar kluijessoep met dik-zwammende vetkringen.

Dat stónd in je maag. Toen droeg moe het geëmailleerd pannetje met het pondje malsche lenden, den schotel met rapen en de melige aardappelen aan. Pa knoopte z'n vest los, bekeek het g e v a l , bang voor den avond. Want met zoo'n vòlle maag te blàzen... En dadelijk na 't diner kreeg ieder een groote kop koffie met 'n glas c o g n a c . Dat hoorde bij 'n fransch diner. 'n Diner zonder p o e s was geen diner, had piston-neef gezegd.

Terwijl radde het gepraat van monsieur Cochet, hakkelde neef, glimlachte Sophie, dribbelde moe naar 't keukentje, de borden ruimend, de koffie schenkend, láádde pa die wel elken dag zoo'n engagements-diner had willen hebben.

Bij de p o u s s e werd 't gesprek levendig, leunde moe in 'r stoel terug, ietwat ontstemd.

'Alors, madame, vous me permettez de sortir demain avec ma fiancée - en voiture?'

Wat zeit-ie nou weer?', vroeg moe, die nog niets anders dan wat-zeit-ie-nou's gesproken had.

'Of ze morrege met 'm in 'n bakkie mag rijden?', vertaalde piston-neef.

'Da's goed,' zei moe: 'maar nà twaaleve en jij 'r

bij - anders kenne ze toch niet met mekaar praten.'

'C'est bon,' zei de eminente tolk die wat rood zag van de bitters en de cognac:
'c'est très bon mais après douze heures et moi avec pour le parle-ment... Ik krijg 't goed - vandaag 't eten - morgen 'n bakkie'...

'Pour le parlement?,' informeerde de galant.

'Owie pour vous dire ce que vous dire,' expliceerde neef.

'Non à nous déúx en voiture ouverte,' zei de Franschman.

'Hij wil met 'r alléén,' zei neef.

'Dat ken-die begriipe,' zei moe straf: "k heb gezeid in e e r e n d e u g d en met 'n derde 'r bij, zoolang ze niet getrouwd zijn.

'La mère dit,' hernam piston-neef weer: 'que c'est en honneur et vertu et avec 'n numéro trois...'

't Engagement duurde twéé dagen.

"t Zou b e s t angebleven zijn,' zei vader later: 'maar de s t o m h e i d van die talen op de wereld'..

Zoet geweld.

Op een avond spraken wij over muziek en daar het tegen middernacht liep werd het dispuut eenigszins zwaar en zwaarmoedig. Samuel, gastheer, neigde naar de hatelijke zijde. 'Indien dan,' redeneerde hij stug: 'de absolute muziek eene zóó supérieure ziele-uiting is, eene zóó schoone spraak van ziel tot ziel, eene uitwisseling nóg intiemer dan bij knufflende buurwifjes die mekaars thee drinken en geheimenensence gouteeren - indien waarlijk muziek-alleen teerste aandoening vermag te wekken en een musicus een hooger-begaafd wezen is (om 't woord hooger-aangedaan te vermijden) - indien muziek subtieler, zachter, inniger onze nobelste sentimentjes uit zoetlijke sluimering schudt, gelijk de melkboer of bakker het 's morgens meer grof en reëel aan de bedwarme materie verricht - hóé geschiedt het dàn (zeide hij met nadruk op hóé en dàn en met energiek gebaar naar zijn tafeloverbuur), hóé is het dàn verklaarbaar dat in het algemeen produceerende en uitvoerende musici in het gewoon leven zoo bot zijn als een in geen jaren geslepen tien cents imitatie-Herders-mes, dat ze geen greintje gehoor hebben voor taalmuziek, componeeren op de gruwlijkste gemengde-berichten-poespas, dat ze

een detective-roman meerder begripen dan Maeterlinck, dat ze geen literatuur bijhouden nòch smaak toonen voor schilderkunst, dat ze zich doorgaands zòo plomp en lijevig voordoen als een gulle margarinefabrikant, dat je niets van een teedere, halfteedere, kwart-teedere ziel bij ze ontwaart, datje....'

'Samuel! Samuel!' zeide Jungius, zijn tafel-overbuur, verwijtend en hoofschuddend.

Maar hij in zwaar-op-de-hande nachtstemming, draafde door: 'Is 't niet waar? Kun je 't tegenspreken? Moet je niet toestemmen als je één beter procent uitzondert dat de andere negen-en-negentig klank-oolijkerds, maat-maniaken, geluid-schalkjes, toeter-, blaas-, tokkel- g e d r e v e n e n zijn die nimmer van Van Deysse, Jacques Perk, Gorter, Vincent van Gogh, Breitner, Bauer, Toorop, om maar 'n páár hollandsche namen te citeeren, vernamen; die repeteeren en stemmen; die de steden, de dorpen, de gehuchten door hun onderricht van juffrouwen en meneeren verwoesten; die indirect oorzaak zijn dat in bijna elk huis, soms op drie étages gelijk, heesche violen piepen, piano's bij tienduizend-tallen geknars en gepiengel aan wijze burens opdringen, orgels bij tienduizend-tallen gedreun en gelamenteer grommen, om te zwijgen van de rede-radelooze bevolking die stembanden oefent?'....

'Als jij voor muziek vóélde'.... interrompeerde Jungius.

'Wis en drommels,' hernam Samuel: 'goeie muziek heb 'k broodnodig. Hapert m'n fantasie, dan ga 'k m u z i e k hooren en de dag dat muziek me niet meer verfrist, schrijf ik geen letter meer. Maar al die piano's, die monsterachtige piano's, die afzichtlijke opera's, die kermende harmoniums, die oefenende contrabassen, cellen, violen, klarinetten, hobo's, die muziek overal, bij optrekkende regi-

menten, bij bruiloften, bij entre-actes, bij begrafenissen, bij boven- en benedenburen, op harmonica's en ocarino's, die infernale, lawaaimakende, schetterende, drieste muziek - is dat deel of onderdeel van ziel? Is er dan o v e r d a a d van Ziel op deze zielige wereld? En zou je meenen dat er waarachtig zóóveel bezielde mensen in Holland leven, als er lèven op instrumenten maken?....'

Samuel beaaidde verwoed z'n baardstoppels.

Jungius boog over het tafelblad, glimlachte.

'... Muziek is z o e t g e w e l d,' zeide hij.

'Zóét geweld!', grimde Samuel: 'de muziek van vandaag is lijzige sentimentaliteit, is'...

'Daar moest je een artikel over componeeren onder L e t t e r e n e n K u n s t,' glimlachte Jungius alweder. En nu je zoo in de g e v o e l i g e stemming bent, nu je zoo beminnelijk en lief over musici en muziek oordeelt, wil ik je *mijn* ondervindingen verhalen. Of verveel ik jullie?....

Nee, hij verveelde ons geenszins. Een dusdanig uitnemend violist, die vele malen getoond had beter en waardiger te zijn dan een door het geluid-vak verbruut mensch, had solider recht van spreken dan de paradoxeerende Samuel. Wij schoven bij en Jungius, telkens glimlachend, spottend-glimlachend, begon bedaard te vertellen:

'Samuel heeft daar gezegd dat er iets hapert aan de schoonheid der ziel als muzikale uiting of aan de schoonheid der muziek als openbaring der ziel. Ik als violist heb nimmer in theorie over de verhoudingen nagedacht. En als ik de t h e o r i e van een ander over aard en wezen van muziek poogde te snappen, werd het mij eenigszins kamermuf om het hart, had ik behoefte aan een uitstapje in 'n plasregen, àlvorens 'k lust had mijn viool opnieuw te nemen.

'Ik geloof niet dat we het raar geval muziek te zeer met verstandelijke overwegingen moeten benaderen. Hoe dit zij, mijne vrienden, welke mysteries er nog in de klanken-wereld, tijdelijk of eeuwig, verborgen liggen: één ding staat vast en ik leg daar bijzonderen nadruk op - muziek is een zoet geweld, brengt zielen tot elkander die voorheen weinig of nihil van elkaar vermoeden.'

'Och kom,' sprak Samuel.

'In waarheid,' betuigde de violist.

'Romannetjes-gedoe - romannetjes-geflirt van de eene geliefde die zingt als de andere de pagina's omslaat,' grijnsde Samuel.

'Neen, obstinate vriend,' glimlachte Jungius bedenkelijk: 'meermalen is er een strooming geweest van 't een of ander levend dier, een zielsstrooming naar mijn ziel, als ik spéélde...'

'En dan?', viel Samuel hem in de rede.

'Stilte nu!', riepen er eenigen en Jungius, gemoedelijk z'n pijp rookend, continueerde:

'... Toen ik voor 't eerst een hond zag nederzitten voor een draaiorgel en gemeen hoorde janken, lachte ik zoo als vele menschen in zulk een moment lachen. Het klinkt zot en leelijk. Je zou 't dier wel graag 'n trap willen geven als 't lang duurt. Maar later, toevalligerwijs, kreeg ik e e r b i e d voor hondengejank. Ik erfde van een tante een fox en zooals je begrijpen zult, moest-ie an m'n ochtend- en middagoefeningen wennen. De eerste weken taxeerde-die mijne viool, mijne études, m'n toewijding niet hooger dan 'n straatorgeldeun. Zoodra de strijkstok over de snaren gleed, gleed fox op zijn achterwerk en jankte zoo mélodius dat ik en m'n inspireerende componisten, het òp moesten geven. Er scheen nog geen v o l m a a k t e ziele-harmonie aanwezig te zijn,

De snaren van mijn viool en die zijns gemoeds verstonden mekaar v o o r a l s n o g niet.

Ongeduldig stopte ik fox in den kelder, tot ik op een avond bij het spelen van S a r a s a t e , immens verbaasd bemerkte dat hij géén accompagnement gaf, niet meêzong, niet jenkte, niet protesteerde... Hij rekte z'n witten kop over den rand der mand, kreunde héél even, half pijnlijk, half genoeglijk en bleef me met groen-lichtende oogen strak aankijken tot ik òfstreek. Nog niets òngewoons, niet waar? Geen bewijs voor of tegen ziel-streaming. Maar zijn betooging vóór muziek werd sterker. Dikwerf als-ie in 'n andere kamer ravotte, snelde-die kwispelstaartend toe als ik begon te preludeeren, sprong op 'n stoel, luisterde onbeweeglijk, stáárde zeer strak met z'n oogen, z'n groen-stralende oogen. Als 'k ophield, z u c h t t e -die, ja op m'n woord hij z u c h t t e , keek me ten slotte zoo wonderlijk aan dat *ik* verlegen loensde. Wat was 'r geschied? Wat ging er van oog tot oog? Waarom liet-ie soms - ik zeg niet àltijd, dat zou misschien *te* sterk zijn - waarom liet-ie soms 'n kluif in den steek om me met z'n zwijgen te begeleiden en alleenlijk weder te zuchten, positief-menschlijk te zuchten als ik er genoeg van had'...

Jungius zweeg en wij keken mekander aarzlend aan, niet wetend of de toon van den verteller e c h t was, evenmin wáárom-ie zoo zonderling bleef glimlachen.

'Nu dan,' vervolgde de violist: 'de belangstelling van mijn fox interesseerde me. De oudste volken hebben muziek gemaakt. De legende van de dieren die in het woud kwamen luisteren kennen jullie. Waarom, dacht ik, zou er niet méér waars in die legende geleefd hebben dan wij oppervlakkigen, dan wij verwaande niks-weters, die telkens nieuwe ontdekkingen doen, welke de oudheid reeds làng

kende - dan *wij* vermoeden. Ik peinsde over de paarden in het circus, de paarden die galoppeeren, stappen, kniebuigen, figuren beschrijven, de paarden die alles doen wat de dresseur wil en de muziek beluisteren zoo nauwkeurig dat ze geen vergissing begaan. En de signalen van de cavalerie? Kortom na een nieuwen vréémnden avond met mijn fox ging ik practisch experimenteeren.

M'n viool nam ik onder den arm en op 'n vroegmorgen - 'k moet ziek geweest zijn òf overspannen, ik gruwlijke langslaper! - stapte ik den landweg op, daarna het bosch door en zoo langs de weiden.

In het bosch was de zaak zeer gemakkelijk. Een vogel verschalk je al licht of hij verschalkt jou. Neem een natte kurk, wrijf op den rand van een bord en je opgesloten kanarie kweelt 'r op los. Zoodra ik in het bosch speelde, floten de vogels. 'n Leeuwerik haalde zoo plechtig, zoo geweldigimposant uit, dat m'n strijkstok, bang te profaneeren, stokte en ik be-experimenteerd werd, in plaats proeven te nemen. Eerst toen de Leeuwerik zweeg, speelde ik weer en rondom, overal in het groen, was het een fluiten en tsilpen en antwoorden. Het werd heerlijk. 'n Eerste-klas-concert in 'n warme zaal met veel gaspitten en veel programma's-frommlende lieden is er niets bij. Het werd een vallen en spetten en ketsen van je wonderlijkste flageolettoontjes. 't Heele Bosch scheen er lichtgroener, lichtschijnender, lichtspelender onder te worden. Ik weet niet of mijn viool 't deed, maar ik vermoed dat er een ònlichamelijke, vleesch en botjes-vergetene wisseling plaats had, dat *ik* de bladeren, het licht, de vogels, het fluiten was - dat omgekeerd, met uw permissie, en zonder zooveel natuurschoons te blameeren het gansch gewelf van groen èn licht èn gefluit iets van mij had overgenomen.

Evenwel hoe lief en schoon onze (wederzijdsche) extase was, een bewijs voor mijn stelling, noch een satisfactie voor mijn verlangen kon ik in het ondergane vinden.

Verder gewandeld.

De weiden waren vol schapen, koeien, kalveren, zwijnen, biggen.

M'y voilà!, - peinsde ik. Eene ziele-wisseling tot vogels kàn onjuist, onzuiver zijn, maar doorgaans hebben we in onze huiskameren geen zwijn in 'n kooi, noch 'n koe achter traliwerk, nòch een big in 'n mandje.

En mij nederzettend op een graszoo, parel-schittrend van ochtenddauw, ongevoelig voor het natworden van zeker pantalon-deel, begon ik te spelen wat de heldere, blauwe morgen me ingaf - ik speelde niets van iemand - niets van Dien of Gene - noch minder iets van mijzelf; ik speelde den Lentemorgen zooals hij zich aan mij toonde - ik zette het gras en de teere bloempjes en den dauw en de drachtige koeien en de nuchter-stoeiende kalvren en de zacht-grazende schapen met 'r kwiekdartlende lammren in niet-gezòchte, niet-gekweekte, niet afwijkende klanken. Mijn viool was de weide, mijn viool was het licht, mijn viool was de sloot met 'r glansjes en schietingen van insecten.

Toen geschiedde het wonder, het wáárljk Wonder.

Eerst bleef één koe staan, den nek in aandacht. Ze kauwde, noch herkauwde. Ze luisterde. Een énkél oogenblikje loeide ze klaaglijk - precies als m'n fox - toen kwam ze op me toe, tot vlak voor den slootrand.

Dáar, de pooten zwaar in de modder, het achterlijf omhoog, keek ze me aan, niet-bewegend. De vliegen zogen zich vast op 'r huid - ze zwiepte 'r staart niet. Ze snoof sterk door de groote neus-

spleten. Ze snoof zóo ontroerd of zuchtend dat 'k even vèrwàrd streek en meer kóéien-oog - m'n hemel welk een pupillen! - dan zomer en weideschakeering zag. Maar mij herstellend speelde ik met bezieling voort. Alles onttrilde de snaren - de wolkjes wit en blank dreven in het blauw - de gele bloemkuifjes wiegelden - de kikkers kwekkerden zoet - de grassprietten wuifden en huifden - de heele weelde van lente, lentevroegmorgen, vlamde en lichtte uit mijn viool. Zóó was ik er in, zóó uitte zich mijn ziel, mijn ziel die anders om dièn tijd nog in drommende droomen onder de dekens lei. Ik speelde met zulk een overgave, zóó ònzienlijk van ziening dat ik plots bijna met schrik bemerkte dat de geheele slootrand aan de overzij door beesten werd ingenomen. Vette, zware koeien, logge zwijnen, vachtige schapen, wijders kalveren, biggen en een eenzame geit starden mij aan. Aller oogen centraliseerden naar de mijne. Ze aten niet en blaatten niet. Er was geen herkauwend rimpeltje of trekje op een der gelaten - geen trilling van 'n wimper - geen verstrooide krulling van 'n staart. Ze stonden zwijgzaam en voegzamer dan 'n gewoon concert-publiek - ze kikten noch wikten. Bijna verzakten de voorpooten in den moddrigen slootrand. Ze geleken versteend, ontdaan van leven. Ze kéken. Ze kéken met groote, glanzende oogen. En snoven. Een zware ademrythmus schrijnde en golfde. Nooit zal ik vergeten hóé ze stonden, hóé ze luisterden, schoft aan schoft, de pluimstaarten gericht, de koppen gebogen - nooit zal mij diè Sensatie ontgaan....'

Glimlachend poosde Jungius.

'En?', vroeg ik.

'En?', vroegen de andren, behalve Samuel.

'Wagner heeft gezegd,' hernam Jungius: 'als

Künstler und Mensch, schreite Ich einer neuen Welt entgegen - welnu, op 't gedenkwaardig oogenblik, dat ik de koeien, de kalvren, de schapen, de lammeren, de zwijnen, de biggen, mede het geitje geabsorbeerd zag door de fonteynen die mijn viool ontspoten, op het oogenblik dat ik hun en haar ziel in de mijne voelde hevelen, tastbaarder dan straks in het woud toen de vooglen mijne melodieën zongen of mijn viool de hunne - op dat moment van fluïden, terwijl *ik* gras at, paisibel de weide bestapte, wijsgeerig de genoegens eens vier-magen-systeems doorproefde - zij *par contre* door ziele-spieg'ling de geneugten en snootheden mijner materiëele huls genoten - op dät gedenkwaardig (zeker een vól uur durend) oogenblik (terecht een Blik der Oogen) begreep ik dat Wagner's "neue Welt" slechts een uiterlijke kiek der vele zielsbewogenheden representeerde. Helaas, de melkmeid met 'n robust juk om de robuster schoud'ren, verbrak onze wederzijdsche sensatie. Ze grinnikte. Ze grinnikte bête, als een bête. Trouwens mijn doel had ik bereikt. Proefondervindelijk had ik het z o e t g e w e l d der muziek, de meest teedre dressuur, de geheimzinnigste transmissie die 'k óóit droomde, waargenomen. Kinderlijk verheugd begaf ik mij over den landweg, door het woud huiswaarts. Mijn viool hield ik aan mijn hart geprangd, dankbaar over het ondervondene. Neuriënd opende ik de deur nog ganschlijk vervuld van de weide-sensatie en de koeien-zielen-mysterie. Helaas in de gang der woning wachtte eene deceptie. Daar stond plomp en vastberaden een Man, een zeer bekende Man, de Man van mijn Onbetaalde Hoeden, de Man, die tientallig terug was gezonden.

Zijn groet was zakelijk: "Nou mot 'k cènte. Zonder cente ga 'k niet heen!"

Ik antwoordde niet. Er was geen repliek in mijn beurs. Het beertjes-angstzweet beperrelde mijn voorhoofd.

Toen gewerd mij een bizar idee. Bedaard reikte ik Hem een stoel - deemoedig zette ik mijzelf op een stoof, opende mijn vioolkist, stemde, en Hem fixeerd gelijk ik het zoeven bij de Koeien en Biggen gedaan, drong ik Hem gratielijk mijn zoet geweld op, poogde iets van mijn ziel in de Zijne dóór het materieel floers 't welk ons scheidde, te filtreeren.

Ik speelde bijna woest. De passie vloog als vonken van de snaren. De witte gangmuren leken papavers en anemonen te schieten. Paarse en vermiljoene stroomingen golfdén op Hem toe.....

Eerst keek-ie nuchter, de Man, toen deinsde-die naar de deur, w e e s a n g s t i g op z'n v o o r h o o f d - retireerde. De deur bonsde, mijn viool zweeg... Waarlijk, er gaat niets boven dát, bij Menschen en Dieren...'

Z'n sik bepuntend zweeg Jungius.

Wij dachten.

Wat in de eiersaus zat...

Verleden week Vrijdag was 'k 's morgens bij 'n schilder geweest.

We praatten natuurlijk over kùnst - 'n schrijver en 'n schilder zouden 't over niets anders kùnnen hebben. Als die mekaar maar èven zien, uiten ze noeste gedachten, zeer aparte gevoelens. Na 't goeien morgen is 't kùnst. Na 't goeien middag kùnst. Na 't goeien avond kùnst. Onze bijzondere zielen zouden zonder kunst-redeneering, kunstoverpeinzing, kunstdoorwroeting geen half uur vermogen te leven. Kunst is voor ons wat de fopspeen eener zuigeling is.

En iemand die met ons over kunst, liefst in lange epistelen of gesprekken kan nachtbraken is een heel dierbare verwante, een welkom bezoeker in de supérieure geestesfeer die... Etcetera.

'Wat duivel nog toe!', vloekte mijn schilder.

Hij had me zoeven verteld an welken grooten mijnheer hij 'n paar jaar geleden 'n schilderij had verkocht, liep nijdig z'n atelier rond, voetstampend, kwaadaardig vinger-knippend.

... 'Wat duivel hóé heet de vent ook weer!', zei hij nog eens en zijn morgen-slaperig gelaat trok als in toorn.

Zoowaar, z'n lippen persten zóó grimmig als 'n saamgeknepen citroen die geen sput meer kan sieplen.

Ik noemde de namen van 'n paar bekende kunstkoopers. Hij schudde het hoofd.

'... Da's om uit je vel te springen,' bralde hij: 'wel twintigmaal heb 'k met 'm gecorrespondeerd... Zu... Van Bee... Nee!... Ru...' Hij liep z'n geheugen te bevoelen.

'... Stráks zal-die je wel invallen,' zei ik.

'... 't Is zoo'n lánge met 'n sik,' begon hij weer, vinnig de nagels in z'n voorhoofd duwend: 'Wat duivel! Wat duivel! Heb jij dat óók wel is dat 'n naam die je góéd kent je ontschiet'...

'Zelden,' zei ik.

'En nou *wil* 'k hem hebben - nou láát 'k me niet dwingen! - Da's te gek - Da's om beroerd van te worden... Van Ruf... Nee! Kom, je ken 'm wel! Je mót z'n naam gehoord hebben. Hij woont bij Arnhem en draagt s o u s - p i e d s en náást z'n lip zit 'n wratje...'

'Jawel,' glimlachte ik.

Hij werd nijdig, bestampte den vloer van 't atelier, smeed 'n berg brieven ondersteboven, zocht, verzon..

Toen 'k heenging hād-ie 'm nog niet.

Onderweg liep ik over 't geval te wijsgeeren.

Ja, in je bol gebeurden rare dingen.

Soms zag je iemand voor 't eerst en zocht je je memorie-velden af, wáár je 'm vróéger gezien had, véél vroeger, váág-vroeger...

Soms in 'n onnoozel óúd levensoogenblikje, druk in gesprek of druk in gedachten klaarde 'n mal kinderdinkske uit je jeugd bizar-scherp naar voren, iets lang-vergetens en schijnbaar zonder indruk verleefd - nu plotsling fel van kleur, contoer, geluid...

En als je góéd schreef, schreef met de weeldrige liefde van een die zièt en hoòrt, als je schreef in 'n geluksruim zonder grens, stoornis, gebondenheid, als je schreef in de zoete verrukking van eene w a a r l i j k e gedrevenheid - dan kwam er bij de her-lezing de vreemde verwondring, bijna de schuwheid hoe je al dat had kùnnen schrijven, uit welke oneindige bron 't gevloeid was, dàt, dàt, waarvan je 'n ondenkbaar moment vroeger n i e t s geformuleerd nòch overwogen had...

Ja, onze bol...

En wàt in de eiersaus zat...

M'n laatste F a l k l a n d ¹⁾ lei tegen vijf uur, nà m'n visite aan den schilder, halfwege gereed. Halfwege drink 'k doorgaans één kop thee.

't Zijn vak-geheimnissen die 't Zaterdagavondpubliek wel niet aangaan e n g r o s , maar e n d é t a i l zijn er immer eenige kunstverwante zielen die nieuwsgierig zijn òf 'n auteur thee drinkt en zoo meer.

Ik dronk 'n kop thee en.... nòg 'n kop thee, thee gezet door onze uitstekende Teun.

En m'n vrouw zat aan 't strand - s c h i j n b a a r onnoodige bijzonderheid.

Ik dronk, stak een nieuwe pijp op, begroef mij opnieuw in het wonderland Literatuur, waarvan deze serie het kuisch-gedweild portiekje is.

Dus schrijvend stiet ik op de passage: 'In de sauskom geelde de eiersaus, zwaar van bobbeling met ernstige krenteoogjes van...'

Hier piekte de fantaseerende pen kribbig in het papier. Het zat vandaag in de lucht.

Korzlig bekeek 'k de overzij-daakjes, haastig

1) Bedoeld wordt A a n z o e k , Bundel VII, blz. 15.

zoekend naar den naam van de dingen die ze in eiersaus doen, bij tarbot of schol...

De post gaat om zeven uur vijftien precies. Tijd genoeg als er geen hindernissen komen, geen bezoekers, geen quitanties, geen deprimeerende zaken... En ijvrig woorden te snorren van dingen die in eiersaus zitten, als die dingen je ontglipt zijn - *wij* gebruiken botersaus: nimmer die d i n g e n - is lastig en gevaarlijk.

Nu moge een ànder auteur, bevreesd voor het tikken der klok - onmiddellijk de moeilijkheid vermijden: ik houd mij aan den ernst van acrobaten, die een mislukten toer zoolang herhalen tot-ie gelukt is. En dan het beeld van de 'krenteoogjes' wàs begonnen...

'Teun!', riep ik door het éénsteensmuurtje dat m'n kamer van de keuken scheidt.

Teun klopte, kwam binnen.

'Teun,' zei ik, geaffaireerd: 'hóé heeten die dingen, je weet wel die d i n g e n , die in eiersaus gedaan worden - in èiersàus (riep ik ongeduldig) bij de visch!'

'In eiersaus?' -, vroeg Teun. Ze is de dochter van een visscher, 'n meid uit duizend, helder en toegewijd.

Maar in visschersgezinnen zetten ze visch en aardappelen te gelijk op, maken er 'n gestampten pot van met 'n cent azijn er door. Saus met die d i n g e n 'r in kennen ze niet, natuurlijk niet.

'Ja, in eiersaus,' herhaalde ik, ietwat kregel: 'in eiersaus in de hotels doen ze van die groene d i n g e n zoo groot als krenten. Hoe heeten die dingen?'

Teun keek me onnoozel-lachend an.

'Nou dan?', drong ik aan.

'Gróéne d i n g e n in èiersaus,' practiseerde Teun,

thans ernstig en 'r gezicht onder de visscherskap tuurde zoo ingespannen alsof ze d'r catechisatieboekje bestudeerde: 'gróene d i n g e n in eiersaus - bedoelt u kappucijners?'

'Nee!', kribde ik, ongerust over den tijd die zoek ging: 'de dingen die *ik* bedoel zijn kleiner'...

'Erretjes toch niet?'... zei ze, starend naar m'n beschreven velletjes.

'Nee - ga maar weer weg - d à n k je,' zei ik.

Opstaand liep 'k de kamer op en neer, m'n boeken snel beijkend. Géén kookboek! 'n Schrijver moet van àlles hebben - bijbels, geïllustreerde flora's, economische werken, lexicons, prijscouranten...

'Teun!', riep ik nòg eens de gang in.

'Ja, meneer.'

'Teun, loop is g á ú w naar onze vischvrouw en vraag, hoe die dingen heeten die ze in eiersaus doen! Maar gauw!'

'Ja meneer,' zei Teun ráár kijkend. Wat F a l k l a n d telkens uitvoert met dat ge-pen heele middagen en avonden, begrijpt ze in de verste verte niet - en nou in eens die m à l l e ondervraging over s a u s

'Bij gekookte visch - hoor!', riep ik haar na.

Wat geruster vervolgde ik het feuilleton, l i e t h e t p l e k j e o p e n , waar de naam van die dingen zou komen.

Toch, al schrijvend, hanteerde me de verontrusting dat 'k 't z è l f... dat ze z ù r i g smaakten.... dat we ze l á á t s t nog op 't Badhotel hadden gekregen.... dat ze....

Teun's gezicht smulde toen ze de kamer binnenkwam.

Zij hijgde van 't loopen.

'Nou!' lachte ze: 'da's ook s t ò m van me. P i e t e r s e l i e z e i t z e!'....

'Zoo,' zei ik kreunend - bij zèssen en als 'k 't niet vóór posttijd wist, zou 'k 'r 'n apart briefje voor de Redactie van 't H a n d e l s b l a d moeten bijdoen, met duidelijken uitleg van wat 'k b e d o e l d e in de open plekjes en al is zoo'n Redactie beminnelijk en veelwetend: 't is niet goed d e r m a t e de hiaten in je bol zwart op wit te geven! - 'Zoo,' kreunde ik m'n pijp bekauwend en 't laatst slokje thee slurpend: 'zóó - nou 't is géén pieterselie. Pieterselie wordt gehakt en mijn d i n g e n , de dingen die ik bedoel zijn rønd'....

'Gut -', zeide Teun.

'Wacht,' besloot ik verheugd, denkend aan een dame-kennis, die vlak bij op kamers logeerde en nou zeker te eten zat: 'ga 't nog is vlùg aan mevrouw S.... vragen!'

'Ja meneer!'

'Wàt zal je zeggen?'

'Hoe die groene dingen hieten die in saus gaan...'

'...Bij visch!'

'Ja meneer!'

'En die zùrig smaken'...

'Zuùr?'

'Ja. - Háást je wat!'

Ik schreef, luisterend naar de deurgeluiden.

Knap. 'n Engel van 'n meid

In twee minuten was ze terug, l a c h t e wijs.

'Kompelement van mevrouw en dat 'k most zeggen dat meneer meer verstand het van schrijverij as van de keuken'....

'Jawel! Jawel! Die dingen!....'

'...En dat mevrouw wel gehoord het van b o t e r s a u s en van m o s t e r d s a u s en van m e e l s a u s '....

'Hou je mond maar!', bromde ik kijflustig. 'n

Onderwijzersvrouw die nog nooit eiersaus gegeten heeft met die dingen, die zure dingen!... Onbegrijpelijk. 'n Mond vol vegetarisme, drankbestrijding en geen kennis van dingen die ieder beschaafd mensch toch minstens gezien heeft....

'k Heb nog gedacht of 't soms stukkies a u g u r k zijn,' merkte Teun op: 'die smaken óók zuur'....

Ik bebeet m'n pijp, pijnigde m'n hersens. Toen goddank, *de finale inval* - de eindzet.

'Teunia, meid,' zei ik lief: 'loop jij dan nog 'es voor de laatste maal naar den kruidenier en vraag 'm, maar vraag 't préciés, vraag 'm 'n flesschie van die kleine groene dingen die zurig smaken en die in eiersaus gekookt worden. Zeg 'm vooral dat we tarbot eten'...

'We eten geen tarbot, meneer - we eten klapstuk'....

'Jawel!', zei ik weer ongeduldig: 'we eten mörgen tarbot. Hier heb je geld en loop op 'n draf - dan krijg je 'n extra van me'...

De buitendeur sloeg dicht.

Tien minuten voor half zeven - drie open plekjes in de kopij....

Gelukkig 't geniaal idee van den comestibleshandelaar, die in comestibles en van-alles doet.

En zoo'n fleschje van die dingen komt àltijd te pas als je gasten ontvangt die meer van eiersaus-met-die-dingen, dan van gesmolten boter houden.

'k Schreef de slotregels, begon het feuilleton te herlezen en 'n enkle lettergreep duidelijker bij te halen - voor zettters en corrector.

Over halfzeven kwam Teun werom, blazend, puffend.

't Fleschje hield ze netjes omwikkeld in 'r stevige werkhanden - de rest van 't geld, oven-warm, telde ze neer.

'Dank je,' zei ik voort-corrigeerend, gerustgesteld door de nabijheid van 't fleschje of 't potje met de dingen.

'k Wikkelde 't papier los, kéék.

Nee, dàt was om razend te worden. In plaats van wat *ik* zocht, had-ie 'n flesch Lea & Perrins met Worcester-saus meegegeven.

'Teun!', schreeuwde ik, thans werkelijk boosaardig.

'Ja meneer,' schrikte ze.

'Zijn dat die dingen?'

'Jà meneer. Hij zei dat dàt voor visch was en dat-ie niks anders had.'

't Is Lea & Perrins!', foeterde ik.

'k Had net zoo goed spaansch kunnen spreken.

Teun keek me an met óógen.... Lea & Perrins ... Hou je still!

De klok wees kwart voor zeven. Zeven uur vijftien lichtung. Anders nièt present op Zaterdagavond...

Haastig begon 'k 't briefje te lanceeren aan de redactie, 't briefje dat me blameeren zou... 'Geachte redactie'....

Maar opspringend, riep 'k nòg eens de meid.

'Teun!'

'Ja meneer.'

'Wàcht even.'

'n Nieuwe inval. 'n Schrijver zònder vrouw is geen sikkepit waard.

Gloeïend gehaast schreef 'k met potlood 'n kladje aan m'n vrouw, die op het strand zat: 'Schrijf onmiddellijk hier ònder hoe de dingen heeten die in eiersaus gestoofd worden als je tarbot eet. Spoed! Spoed!'

'Zoo Teun,' hernam ik: 'nou hol je naar m'n vrouw op 't strand en je wàcht op antwoord! Hòllen! Hòllen!'

'k Keek haar na, zag 'r rennen, nagegaapt door de visschersbevolking - corrigeerde het slot.

Klokslag zeven was ze terug, transpireerend alsof ze 'n paar uur geboend had en uit 'r heete handen kreeg ik 't beduimeld briefje met er onder de v e r l o s s e n d e woorden:

'Kappers - ezel!'....

Vijf minuten later was n°. 305 gepost.

Vrijage.

Onrustig keek de boerin van haar breikous op. De boer, verzakt in den leunstoel, snurkte, het hoofd met de grijzende haarslieren dreigend van schaduwzwart achter den lichtekegel der lamp. Den heelen dag had-ie hooi gereden, van vier uur af. 't Rook buiten naar hooi, 't rook in de kamer naar hooi - hooistoppels piekten in z'n haar. Nu, bek-af van 't gesjouw, was-ie ingedut, 't kluivig pijpje in de okeren hand, fronsstriemen op 't voorhoofd alsof-ie in z'n slaap nàgromde.

Zachtjes stond de boerin op, schuivelend-angstig sloop ze naar 't raam, gebarend alsof ze zoo-maar-is wat zocht. As-ie wakker werd en de klok zag....

Op den tast, enkel z'n hóofd ziend, z'n harden kop met de snauwende jukken en den adembijtenden mond, wreven 'r vingers over de luiken, 't uitgeboord handvat zoekend. Dan schuw, verstarrend als 't gesnurk in 'n grom-van-wakkerworden scheen te knappen, schoof ze, geduldig duwend, tot 'n kier van 't nachtzwart, buiten, door 't luikegroen stroefde. 't Licht uit het kamertje geelde verlegen over de keien, 'n glimmrend, verwijdend keigeultje streepend naar de overzijstoep. 't Heele dorp lei te slapen. In de verte watelde 't rap gekef van 'n hond en

ganschlijk dicht bij suizelde 't klimop langs de muren, slaaprig gewiegd door 't koeltje na den heeten dag. Anders niemendal. D'r brandde geen olielamp meer in 't straatje - nee, nee 't wàs wel zoo láát..... Heere nog toe, zòo laat en de aap van 'n meid, de rakker van 'n meid, die nog niet thuis was. 't Bol gelaat van de boerin, 't gelaat met de slappe hangwangen en de rosse wimpers om 't waterig ooggedoezel, verzwaarde door 't zorglijk koonengebuil. Beverig, stadig den boer bespiedend, wrong ze de luiken dicht en 't vloerzeil sponzig betastend met 'r dik-wollen voeten, schuchterde ze op de klok toe. Nou voorzichtig 'n stoel nemen en in godsnaam de wijzers verzetten. D'r gebeurde anders nog doodslag! De vlegel. De lamme lummel..... Driftig slingerde ze den grooten wijzer terug, toen den kleine, wikte bezorgd. Op halfnegen kon ze 'm niet laten staan. Dat zou-die merken. Nee, nóg 'n endje vooruit. Tien minuten over negen ging 'r mee door. Zoo. Weer terugstappend, zette ze den stoel bij de tafel, nam de breikous, net toen die wakkerschrikte. En alsof-ie in z'n slaap an niks anders dan an Pauline gedacht had, was 't eerst geknipper van z'n slaapdronken krente-oogjes naar de zij van de klok. Z'n lompe beenen trok-ie bij, z'n pootig bovenlijf boog, z'n hoofd gromde de lamp langs, bot van pogen om de klòk te zien. Maar hij zag niks. 't Was te wijd in 't kamerdonker.

'Hoe laat is 't?' -, vroeg-ie dan, slaap-wrevelig.

'Zoo laat as 't op de klok staat,' knikte zij onnoozel - hij most zèlf maar kijken.

Dreigend zocht-ie haar hoofd achter de lamp, stond op, gromde.

'Bij negen.... Bij negen. - Hè-'k dan zoo kórt geslapen?'

Zij knikte rustig.

‘En Paulien?’

‘Zal zoo wel komme’....

Plomp grommend kraakte-die in den stoel terug, stopte 't pijpje, dampte. De rook waasde blauwschichtig naar de lamp, spatte weg bij 't wirrelend dopje.

Toen stond-ie nòg eens op, dee 't zelfde, maar harder, wat zij straks gedaan had. Met 'n floep smeed-ie de luiken open, doorstaarde 't nachtzwart. Z'n silhouet beet in 't lichte-laantje voor 't raam. De hond van Dries, de vinnige keffer - èlk hondegeluid wisten ze - sloeg kribbig aan en 'n kat, verschrikt door 't plots licht met 't manshoofd, schoot in 'n dollen ren. De tabakswalm kronkelde z'n ruige grijze haren om. Z'n lippen smakten nijdig.

‘t Is later,’ zei-ie toen, achterdochtig luistrend.

‘Làter - hoe zoo?’, vroeg ze, breiend dat de naalden klappertandig ketsten.

‘t Mòt later wezen,’ zei-die stug: ‘de lantaarns benne uit.’

‘Ze zalle niet an zijn geweest,’ suste zij.

‘Zoo,’ gromde hij zich bot omdraaiend.

De luiken liet-ie open en zonder 'n woord verder te praten, liep-ie de kamer uit, dichtsmakkend de deur.

Heere nog toe. Nou kreeg je 't dubbel. Stom van 'r om dáar niet an te denken. De zoldertrap kraakte. Nou ging-ie naar boven om op 't wekkertje te kijken. Heere nog toe wat een suffert ze was. De houten zoldering boven 'r hoofd zwiepte onder z'n sterke stappen, de lamp wiegde aan het ijzerdraad - 'n driftige stamp dee 't glas rinkelen.

En terwijl-ie in 't donker de trap afstommelde, boog ze 'r hoofd dieper over de breikous, bang voor z'n woede.

‘.... Over tienent! - Ben jij met je poote an de klok geweest?’

‘Ik?’, zei ze angstig, maar in eens kééf ze - d'r angst verbergend in schelle driestheden: ‘wat mot ik an de klok doen? Ben jij bezeten, kerel! Je lijk wel stapelgek! Ken ik 't helpen as de klok verkeerd loopt! Laat jij na de klok kijke: Asof ik an de klok! Vent, je het te veel gezopen!’....

Grimmig z'n pijpje bekauwend, kwaadaardig 'r vòlsche woede beloerend, stond-ie bij de deur.

‘As jij 't niet gedaan het, dan het zij 't gedaan,’ zei hij snauwend: ‘da's 'n gemééne streek. 'k Sla 'r d'r harsens in - òver tienent - haast kwart over tienent!’

Nog eens keek-ie door den raamkier, smeed de luiken dicht, plompte over 'r an tafel.

‘Ze zal verlaat weze,’ poogde ze te sussen.

Hij, 't grijzend hoofd met de hooistoppels in de haren, beet knarsend op de pijp.

‘Ze loopt in geen zeven sloote gelijk,’ troostte zij weer, onrustig.

‘Dondert niet,’ zei hij bot.

‘n Meid van dértig jaar mot je wat vrijheid late,’ praatte zij, stevig breiend, wachtend op 'n vuistslag op tafel - as die wel meer dee as ze tegensprak.

Hij zei niks, rookte bot. Zware striemen pletten in z'n voorhoofd. Z'n bruine, ontvleesde werkhanden, handen die jaar in jaar uit op 't land en bij de beesten bezig waren, handen als harken zoo hoekig, handen met vingers als tangen, zochten den bril in 't vettig foedraal. De ijzers lee-die over z'n jukken en ooren en 't verweerd hoofd buigend onder de lamp, begon-ie 't plaatselijk advertentieflodderkrantje te lezen, wat-ie anders 's morgens dee as-ie tijd had.

Zij, in aandacht over de breikous, voelde dat-ie niet las, dat-ie te luisteren zat, te luisteren naar wat anders klonk dan 't klimopgesuizel.

De klokkeslinger wrikte, rustig den tijd voortwuiierend.

Toen werd de kanarie in z'n kooi wakker. Zóo lang licht op was-ie niet gewoon.

Eerst sprong-ie in de wrevelstilte van stokje naar stokje, dat 't vuil an z'n pootjes houterig klukte.

Toen zei-die raak-vroolijk 'Piet!'

'Piet!' antwoordde de boerin, blij dat ze wat zeggen kon. Ze stikte van angst.

'Piet!', zei de vogel nog eens.

Toen wáágde de boerin 't. D'r breikous lei ze neer, de handen wriemelde ze in den schoot.

'En às ze nou vrijen wil - às ze nou....', zei ze haperend.

Plomp. Nou kwàm de vuistslag die de kopjes en schoteltjes dee daveren.

'As zij wil - i k wil niet!', zei hij verwoed en z'n bril wegsmytend, stapte-die grimmig op en neer, van den vogel, die vroolijk 'Piet!' riep, naar 't kastje en werom.

Dan nijdig om 't gefluit in de kooi, lei-ie plots vinnig 'n doek om de tralies, luisterde, trapte z'n klompen aan, schoot naar buiten.

Bij de schutting klonk stemmengepraat.

Bleek schoof de boerin de luiken weg en 'r oor plakkend voor den kier, stond ze zwaarhijgend, bevend als scherper de stemmen gingen.

Ja, bij de schutting wàs geschaduw.

'Wie is daar?', - vroeg de boer, kwaadaardig toe-passend.

'Ik ben 't vader....'

Woest keek-ie naar de àndre schaduw, de

schaduw van den man met vaag gewit van klompen.

'Zoo,' zei hij kort en de heete pijp brandde z'n palm zóo als-ie 'r in z'n vuist kneep;
'Zoo - ben jij 't?' - en grimmig z'n stem uitzettend, gromdedie enkel: 'Na binnen!'

De meid dee angstig 'n paar stappen - schuw wijkend voor den slag die-die zou geven...

Toen klonk de àndere stem achter de schutting.

'Ben jij daar boer Klarendal?'

'Die bèn ik,' zei de boer: 'maar jóú wil 'k niet kennen - ga na binnen, Paulien!'

De meid begon in 't donker te grienen.

'Versta je me niet, Paulien?,' dreigde de boer: 'da's geen jongen voor jou!'

'En wáárom ben ik geen jongen voor jouw dochter?,' redeneerde de stem àchter de schutting: 'as je dat zeit, dan mot je me éérst kènne'....

'Of 'k jou kèn!,' smaalde de boer.

'Nee jij ken me nièt,' zei de stem weer: 'want as je me kennen zou, zou je anders spreke'....

'Ik kèn je hoor,' gromde de boer: 'maar ik wil jou niet kenne, man'....

'Dan zeg ik dat je me nièt ken,' sprak de stem zwaar van nadruk.

'Ga je na binnen of ga je niet na binnen?,' vroeg de vader: 'met diè hoef je bij mijn niet an te komme!'

De meid, nu bij de deur, snikte zonder spreken.

De man achter de schutting gaf 't niet op - die begon pas.

'Boer Klarendal - nou vraag 'k je in 't fatsoenlijke of 'k met je dochter vrijen mag?'....

In 't donker, de oogen woest gericht onder de grijze brauwen, de vuisten gebald in de zakken, de stem krakend van ingehouen woede, betoogde de boer wat-ie te betoogen had en nóg eens pootiger,

't uitbijtend alsof-ie den ander niet geméener kon beleedigen, zei-die.

'Ik kèn jou niet'....

'Wel wat bliksem,' verzette zich de andre stem: 'weet jij op mijn wat te zegge?'

'Ik heb niks op jou te zegge - ik wil jou niet kenne!'

'En waarom wil jij mijn niet kenne?'

'Omdat,' argumenteerde de boer stug 'omdat 'k weet waar jij vandaan ben'.....

'En hoe kan jij dat weten?,' hield de ander nijdig an: 'hoe ken je dat weten, zeg ik maar, as je me nog nooit gezien het?'

'Da's mijn zaak,' gromde de boer en kwaadaardig z'n dochter voor 't laatst dreigend, schreeuwde-die: 'ga na binnen, meid - die dáár is geen jongen voor jóú! 'k Sla je liever in tweeën!'

De deur plompte toe achter de meid - de luiken piepten angstig, inslurpend 't streepje licht dat over de keien geglansd had.

Driftig zette de vrijer zich af, sloeg 'n knie over de schutting en verwoed begon-ie opnieuw te redeneeren.

'Jij zeit dat je mijn niet ken, man - en jij weet waar 'k vandaan ben! Heb jij wat op mijn plááts te zeggen?'

Z'n schreeuw-stem ruziede door 't nachtzwart.

Dieper balde de boer de vuisten in z'n zakken.

'Ik zeg niks van jouw plaats - ik zeg dat je mijn dochter niet krijg.'

'En 'k wil fatsoenlijk met 'r vrijen'....

'Nee,' herhaalde de boer met doggen-geduld en doggen-hardnekkigheid: 'ik ken jou niet.'

'En às ik me bekend maak,' redeneerde even hardnekkig de man op de schutting.

De boer dee 'n paar stappen naar 'm toe en snijdend van logica, zei-die hàrd:

‘Jij hoeft jou niet bekend te maken: jij ben bekend genoeg.’

‘Wie zegt dat 'k bekend ben?’, verweerde de ander zich schreeuwrig en z'n vuist bedreunde het schuttinghout.

‘Ik zeg dat,’ grauwde de boer driftig: ‘en òf jij bekend ben, man!’

‘As 'k bekend ben,’ twistte de boer op de schutting en z'n stem schoot woedevonken: ‘dan zel jij mijn naam noemen!’

Maar de boer nu heviger van toorn en taai tusschen z'n kaken houdend wat-ie te pakken had, gebaarde dreigend naar de schaduw.

‘Jouw naam noemen - jouw naam noemen!’ hoonde hij: ‘wel man, ik kèn je ommers niet!’

De huisdeur knerste. De boerin, bang voor 't geschreeuw, bang dat 't op vechten zou uitdraaien, kwam naar buiten, duwde de dochter terug. En dadelijk hielp ze d'r man.

‘Wat mot-ie van je, Hein? Wat mot-ie, die kerel van je!’

‘Hij wil vrijen met Paulien!’, schreeuwde de boer: ‘en 'k zeg dat 'k 'm niet kèn!’

‘Dat liegt-ie dat-ie me niet kent!’, schreeuwde de boer op de schutting werom.

‘Nee wij kenne jou niet!’, raasde de boerin.

‘En me schutting af!’ dreigde de boer: d'r af - jij ben tè bekend hoor!’....

Achter de schutting plompten twee neersmakkende klompen.

Toen gingen de boer en de boerin naar binnen. Pauliena was angstig in bed gekropen.

Analyse van twee gemoedstoestanden.

Ik zeg dit b o u t . Bout, omdat we met gemoedsanalyse waarschijnlijk nimmer de perkjes van ons eigen gemoed verlaten, anderman's gemoed te dikwerf vliegen-papier-kleevrig van aspect schijnt, bóút, omdat 't eene gemoed dat ik dan tóch analyseeren ga grilliglijk varieert, satert als we wijs doen, geeuwt als we grutterig-vroolijk zijn, hoonlacht en schuddebuikt als sentimenteel verdriet onze kaken beslobbert.

Ja, 't zee-gemoed - Gemoed I - is 'n ding waaraan je je beste speurders-, vorschers-, waarnemers-, opmerkers-, ontleders-talenten reddeloos verspilt.

Te spreken van gemoedstoestand bij zee-observatie is al daarom minder pluis, omdat 't zee-gemoed door z'n verwarringen, psychische wormstekigheden, driften en abnorme kalnten, van zelf een geweldige t o e s t a n d is, men bijgevolg door 't onoordeelkundig praten over gemoedstoestand tot evenwichtsverstoring bij 'n dociel lezer aanleiding geeft.

Aan het zee-gemoed heb je geen houvast.

De zomersche klanten, met verdacht-bruine kleuren, de klanten die baden en windpetjes dragen en met

bloote eksteroog-voeten de strandgronden betreden, diè klanten vinden de zee gràndioos, àltijd nieuw, àltijd mooi.

En de nijvere schildersbent van Ohio, Londen N.W., Dresden-Sezession, Laren-Amsterdam-Pijp, smeert kisten vol tubes in barnende passie voor branding en vloed, ebbe en kuifslag en besmacht den horizon, de zonsondergangen, 't lieve zeilen van bommen en loggers.

Ze bespeechen de grootheid der zee bij hun ontbijt, bij de tweede luncheon, bij de pousse.

Ze wauwelen de traditie na dat de zee t e n a l l e t i j d e b e m i n n e n s w a a r d , e n o r m , m a j e s t u e u s , z w a a r - v a n - e e u w i g h e i d i s .

't Is l a r i e , o n w a a r , u i t ' n v e t t e n d u i m g e z o g e n .

't I s p e r v e r s ò m d a t ' n v e t t e d u i m n i e t b i j z o o v e e l W a t e r g e a d m i t e e r d k a n w o r d e n .

Ik heb zeeën gezien slap en vlak met stranden als doorzweete heereboorden, stranden morsig en goor als 'n platgelopen groenmarkt met stronken, vulnis, stukkende matten en manden, afgekloven beendren, oude pannen en beschimmelde schoenen.

En 't water dier zeeën, naar en verdaan, sullig als 'n stilstaande gracht, had 'n l u c h t j e v a n r o t t i g e s c h e l v i s c h e n b l o e m k o o l s o e p v a n d r i e - h o o g - a c h t e r .

Wee stak je 'n pijp op om de eeuwige zee niet te ruiken en thuis kreeg je 'n standje omdat je 'r an je laarzen binnendroeg op 't pas geschuierd voorkamerkleed.

Ook heb 'k zeeën gezien, flets en pips in den mist, zeeën als burgerjuffrouwen met kouwe mopneuzen, zeeën zonder wolken, zonder horizon, zonder leven, zeeën als 'n wasch van keperen onderbroeken, paars-doorstopte kousen en gelige kinderluiers, op de bleek achter 'n dorpskerkhofje.

En 't water dier mest-mistzeeën drensde melk-

bleekig met paarlemoeren vlokken van palingvet.

Door je neus traagde 't, als de mufte damp van 'n kelder met leege, zure bierfleschjes en 'n vergeten kliek gestampte pot.

Kribbig wandelend langs dat Majestueuze, dat Enorme, dat zoo vaal en strak-van-verveling was als de aankomst in 'n groote stad, vróég in den morgen, wen slaaprige luiken de winkels beleggen en grijsvuile straten 'r leelijkheid puilen, kribbig voortsjokkend over 't strand met z'n vergane hoepels, dooie zeesterren en drabbige roetlijnen, ging je in desperate balloorigheid 't àllerergste doen wat 'n levend Organisme kan geschieden: je slipte de dorpsheberg binnen en làs uit pure zeezanekerigheid *al* de advertenties van geboorte en dood en kamers-te-huur en bakkers gevraagd in het *Nieuws van den Dag*...

Nòg heb 'k zeeën gezien, op l i e v e zomersche middagen, zeeën als 'n matinée in *Artis*, zeeën met snuif badende dikke heeren en drijvende kwallen - 't strand vol vertrapte toetjes, perenschillen, ouwe kranten, dienstmeisjes en kinderen met sùikerballetjes-monden.

En uit hengselmanden werden boterhammen met leverworst en stroopkoeken èn klapbessen èn flesschen melk-en-water gegrabbeld.

En de stofvoeten die anders Zaterdagavond in de keuken in 't sopje van Jan, Piet en Dirk, die 'r al in geweest waren, staptten, bleekten nu in de zee, de eeuwige zee, die spoelde en schrobde en boende, tam en stumprig-gedienstig als 'n dagmeisje van een-vijf-en-twintig dat vandaag is mag blijven èten.

En tusschen de groepen van kinders en menschen schoten de honden van 't dorp, blaffend en piesend en jenkend, vechtend om 'n korst brood.

En de sereene Water-majesteit werd betoeterd door 'n draaiorgel met 't onsterflijk lied van de Boeren, dat bèst harmonieerde met 't ouwe-wijfjes-gekinnebak der tandlooze branding.

Neen, aan 't zee-gemoed heb je niet dàt houvast. 't. Nuanceert tusschen kribbebijten, kniezen, achtergrachtjesgedoe, razen, tieren, bulderen, opperste schoonheid, inertste verveling, extase, soezeligheid, passie, keuteligheid, suprême kracht, lamme-handjes-beweeg, infernaal geweld en duffe indolentie. En zulk een gemoed - ik zeide Gemoed I - te analyseeren is bijna onmogelijk. Je geeft er de slappe uitinkjes van. Je stippelt onmachtig. Je praat 'r wat omheen en 'r naast - je vermijdt angstig en doodelijk voorzichtig de Ziel, de Sphinx-ziel die soms zoo leeg is als 'n varkensblaas, soms zoo satanisch van diepte dat je eigen ademgeluidje er heen zuigt als 'n veer naar 'n wervel-buldering.

Gemoed II behoorde der Weduwe Van Dalen. En met 't nederschrijven dezes zoo hollandscheenvoudigen naams, zult ge u met mij op een meer te overzien gemoeds-terrein bevinden, zonder dat wij onze analyse, in verband met de eerste regelen dezer Essay, op hoovaardige wijze onderschatten.

De Weduwe Van Dalen woonde, wettelijk gedomiclieerd, in een druk Amsterdamsch straatje, 'n straatje van boven- en beneden-huisjes, balkons en winkels. Ze had 'r jaren en jaren-òntelbaar gewoond, gewoond met 'r man, gewoond met nichtje Kee.

Van Dalen was poffertjesbaas geweest, dat wil zeggen dat-ie in d'r tijd twee groote kramen bezat, 'n kraam met gasverlichting en 'n kraam met petroolie. Weduwe Van Dalen zelf had menig avondje achter den koperen beslagbak gezeten en menigeduizend poffertjes g e g o t e n . terwijl Van Dalen

prikte, tot het Wonder geschiedde, het Wonder met het Brusselsch lootje.

De Wereld zei dat de Van Dalen's zich rijk hadden gebakken. En de Van Dalen's spraken het niet tegen. *A quoi bon* de Wereld in te wijden in finesses van je beurs? En dan nog: ze verhuisden naar Amsterdam, waar niemand vroeg of je gebakken of geloot had, waar elkeen vriendelijk dee om de centen.

Doch toen 't huisje dat ze kochten en waarvan ze 't beneë-gedeelte zelf bewoonden, keurig ingericht was werd Van Dalen ziek en stierf. Hij was 'n man geweest van reizen, trekken, open lucht, beweging, geruzemoes, pofferen en prikken. De broeikas behield 'm niet.

Weduwe Van Dalen treurde vele jaren, nam een nichtje bij zich in huis, wederom vèle jaren. Ik leg hier nadruk op. Bijna een kwart eeuw dee ze regelmatig wat in drukke Amsterdamsche straatjes gedaan wordt. Ze stond op, ontbeet met 'n kop thee en 'n beschuit, dee Maandag met Kee de tuinkamer, Dinsdag met Kee de voorkamer beneê, Woensdag met Kee de slaapkamer boven, Donderdag met Kee de goeie kamer vóór - Vrijdags schuurden ze droog en Zaterdag kreeg 't heele huis nog 'n beurt, dee de werkster de gangen en de pui - Zondag was de rustdag, gingen ze naar de Kerk, dronken tegen vier 'n glaassie zoete likeur, zaten 's avonds in de goeie kamer.

Maar bõven dit alles uit, bõven deze regelmaat van ingetogen dingen was het zitje, het goddelek zitje tusschen de werkzaamheden door, 't zitje met 'n kop koffie, 't zitje met 'n kop thee, 't zitje met de krant, 't zitje Zondags met de zoete likeur, kortom het zitje aan de straatzij.

De kreukellooze statiegordijnen boven, en de

keurig gestreken witte hanggordijnen beneden hadden gierlande-Openingen waartusschen eenerzijds Weduwe Van Dalen's hoofd - anderzijds dat van Kee p a s t e , zonder dat je opvallend door de overburen gezien werd. En omdat de weduwe nu v e l e j a r e n in 'r zitje gezeten had, zóó dat de leunstoel al tweemaal overtrokken en opgevuld was, was het overzijstraatje in haar geheugen geëetst. Ze wist 'r a l l e s van. Ze kende bij naam en toenaam de burenen, ze kende de overzij-puien, de overzij-kleuren, de overzij-gordijnen, de overzij-bloempotten, de overzij-verlichting, de overzij-menschen, de overzijgewoonten. Ze kende den vorm van deurknoppen en schellen, de gevels, de kozijnen, de gecementeerde scheuren in den muur van n°. 97, de gootmondigen, de rioolroosters. Bijna 'n kwart eeuw, treurend en niet-treurend, bij ongemakken en genezing, bij vreugdetjes en kranten-schokken had ze 't voor zich gezien in 'r zitje, 'r lekker zitje achter de gordijnen. Ze wist wànnere 95 'n kindje had gekregen, wanneer de broer van 93 gestorven, hoe dikwijls 91 quitanties liet teruggaan, hoeveel vleesch 99 nam. Ze kende de familie van 97 bōven, de zondagsche hoeden van 95 bōven, den doeshond van 93 bōven - ze kēnde àlles.

En dan gingen de gesprekjes van tante en nicht bij elk gebeurtenisje, bij ieder overzij-accidentje.

'Tante - d'r staat 'n rijtuig voor 99....'

'Komt 'r 'n heer met 'n grijze demi uit, kind?'

'Ja tante.'

'En met grijsig haar?'

'Ja tante.'

'Dat is de bróér, die buiten woont en van z'n vrouw gescheiden is....'

Of:

'Kee - 'r mot op 97 boven 'n zieke zijn - 'k

heb de meid met 't kindje nog niet zien uitgaan....'

'Nou dan vergist u zich tante.'

'Néé, ik vergis me niet - 't gordijn in 't zijkamertje is nog neer.'

't Bed zal nog niet opgemaakt wezen, tante.'

'Néé, dan ben je in de war, Kee - 't bed is altijd om tien uur opgemaakt....'

Of:

'Nou, de huisheer van de overkant het 't wel goed met z'n menschen voor. De kozijnen en deuren krijgen 'n streekie.'

'Hé, ja!'

'Maar let nou is op, dat-ie ènkel 95 en 97 en 93 'n beurt geeft. Daar zal de huur van om zijn geweest - 91 wordt natuurlijk niet geverfd. Die het z'n quitantie nog niet betaald.'

Dan bleven ze dagen lang rustig kijken naar 't afkrabben van de deuren, naar 't stoppen met stopverf, naar 't verven en oververven en vernissen.

De gansche overzij s t o n d i n 't hoofdje der Weduwe. Als ze benee zat door-de-week zag ze niet verder dan twee-hoog van de overzij. Als ze bõven 'r zitje had, kon ze de gevels zien, de dakramen met de branduitgangen en 'n reepje lucht zoo smàl als 't afschrapsel van den gewezen poffertjesoven. Ja, als ze Zondags niet naar de kerk was gegaan, zou ze voorzeker het b e g r i p hemel, het bestaan van wolken en wolken-nuances hebben vergeten of saâmgedacht in den lintwurmigen slier die over de daken kroop. Mooi of leelijk weer zag ze an de straat, of-die droog of nat was, of 'n zonglimming naar 95 en 97 glansde. Mooglijk dat ze in 'r vier-bij-vijf tuintje meerder Natuur had kunnen verschalken, doch van die vier-bij-vijf had ze driekwart verhuurd aan de bierbottelarij naast-an, die 'r 'n loodsje had gezet en dan nog ging *niks* boven 't

zitje an den voorkant.... Is het dus onbegrijpelijk - en heeft het dieper ingrijpen in der Weduwe Ziel noodig? - ligt het door deze opeenstapeling van synthetische gegevens niet klaar voor de hand, dat het gemoed - Gemoed II - der bewoonster van 82 een zacht-kalme reflex van het straatje geworden was, dat de overzij-horizon van ramen en deuren en verfjes en gordijntjes en glimmende deurknoppen en blauwe stoepranden, inclus de onnoozele slier Lucht, tot het gemoed der weduwe stond, als het kamertje van 'n blinde, met de voorwerpen in vasten stand tot z'n Duisternis? Gevoelt ge niet eenigszins dat ten Dage dat een dokter om diverse gezondheidsredenen dadelijke luchtverandering gebood en de weduwe twee maanden op kamers aan Zee móest wonen, er eenige tegens t a n d en vijandlijke wrijving groeide tusschen de aangeduide gemoederen?

Twéé maanden, zestig héele dagen en avonden, keek de Zee door de ruiten naar Kee en de Weduwe. Ze golfde en brandde, sloeg 'r zwiepingen naar 't kamertje. Ze lei te krinkelen in de zon en slurpte 't avondrood. Ze suisde en schreeuwde en zong, zette 'r strot, zweeg in wieglende peinzing. Ze spiegelde de wolkgevaarten en raketten 't vlammend zilver van den dag. Ze lanterfantte en dee als 'n canaille. Ze floot, snurkte, geeuwde, schraapte, roggelde. Ze knorde als 'n big en raasde als koolzuur dat 't réservoir ontsist. En alleen dit láátste dee aan de bierbottelarij denken - de rest was het gemoed der weduwe eene ontzuivering.

Want na de eerste dagen 'Kee's, wat is dat mooi!', zat ze op 'r nièuw zitje te kniezen. D'r ongesteldheid bleef, belette te wandlen. Door 't raam keek ze, zòcht ze, zuchtte ze. Het was gruwelijk en 'n zeer diepe Misère alles te missen van thuis, van overzij-thuis.

De grauw-lompige zee had geen nummers, geen kozijnen, geen ramen, geen tulletjes, geen gordijnballen.

De fel-flonkrende zee had geen deurknoppen, geen frisch verfje van 93 en 95 en 97.

De zat-loddrende zee nam geen groentes, geen vleesch, geen visch, geen brood an de deur.

De zwart-grommende zee stak 's avonds geen lichten op achter neëre gordijnen, sil-hoeëtterde geen schaduwen.

De zilver-kartlende zee hield geen bojen, geen San van 97 die 'r al zès jaar diende, geen handstoffertje, elke week 'n andre als 91 met z'n teruggaande quitanties.

De grijs-kolkende zee dronk niet zóó laat koffie, noch Zondags 'n zoetje of 'n glaassie morellen.

En in plaats van den lintwurmigen lichtslier over de daken - as je bōven zat - de reep waar je aan gewend was, die nimmer je oogen pijn dee, noch je prettige kamers vòl felle onthutsingen smee, kreeg je 'n duizeligheid van wolken, witte wolken, grijze wolken, purperen wolken, violette wolken, wolken zoo groot als verhuiskarren, zoo lòg als olifanten, wolken die relletjes schopten en ùren lang naar dezelfde zij hobbelden.

Nee, 't was niet dàt.

Van af 't geluk met 't Brusselsch lootje, na 't pofferen en prikken, had ze op 82 gewoond, op 82 'r zitje gehad. In 'r hoofd zàg ze de uitgebeten daklijn met de zolderramen, de hijschbalken, de branduitgangen, zàg ze de rooie gordijnen van 97 bōven, waar zulke nette menschen woonden, zàg ze de zoete harmonie der straatdingen die tot 'r lèven behoorden. En omgekeerd moest de straat pruilen en suffen, nu in 82 de gordijnen neerhingen, met 'n a k e l i g wit briefje op de deur: 'Afwezig.'

Toen wipte Kee 'n dag over om den boel thuis na te zien, of 'r geen mot in de kleeden was, of 't niet lekte, of 'r geen waarschuwing van de belasting in de bus lei. En toen ze werom kwam en vertelde van de Stráát, dat 't kindje van 84a zoo lèkker was angekommen, dat de does van 93 overrejen was en 95 g e l e jalouziën had genomen, toen keek de weduwe met starende, g r o o t e oogen naar de overburen-van-nou en de Zee, juist in 'n drieste bui, met zwarte, dreigende koloogen in de kuiven der witte branding, keek snauwend terug, alsof-ie 'r nou genoeg van had, geen vree met 't afloeren nam en as 't langer duurde an 't kijven zou slaan...

Op dát moment was er vijandschap, plots losbarstende verwijting.

Ze verstonden mekaar niet.

Ze hoorden niet thuis òver mekaar.

'Niet kenne loope en altijd die lämme zee voor je neus,' zei de weduwe.

'Boe oe-oe-oe-!', jauwde de overzij, sarrend. En z'n oogen, z'n oogen met de wijde pupillen en 't glazerig wit, knipperden uitgelaten alsof-ie van 'n fopschel smulde.

't Was voor 'n zéé óók niet plezierig de pensionkamer-verveling te proeven.

'n Ruig dier met ongebonden nukken heeft 'n bizar gemoed.

Zoo scheidden ze nà de twee maanden als v r e e m d e n .

De een ging zijn weg van lodderen, bulderen, stuiven en stampen.

De ander hernam haar zitje, tot ze gansch tevreden en in zoete berusting in 'r stóél stierf.

Tentoonstellings-Nocturne.

Met heesche buldringen stoof de Zee naar 't strand.

Het was een wårme dag geweest.

De menschen van 't dorp hadden gepuft en geblazen.

Maar tegen den avondschemer begon de wind te morren en de vlaggen en wimpels op het tentoonstellingsterrein, waar muzikantjes roodhoofdig toeterden, spichtten en floepten.

Zacht-violet bewaasde den horizon.

'n Stoomboot gulpte een roetstreep en 'n bom glee op zwarte vlerkjes.

Bei in 't rossig gekwijn van den dag, boorden ze silhouetten, snijdend en traag van beweeg.

Er waren méer schepen op zee, doch de verdere einder, grauw en vergroeid met de wolken, slokte ze op.

Langzaam-invretend kroop de zwarte eindloosheid naar 't schuchter violet, met het roet-slierend bootje en de drenzende bom.

Dichter bij de kust kluwden domp-stuwend de golven.

Met groen-dreigende zwieping sloeg het brandinggewoel, grimmig van opstand, vlijmend van kuifstoot en val.

Log gromde het aan, log overplompte het de banken, log smeedt het z'n bolheid naar de kolking en wijking van 't strand - dan, murf-gestooten, als tot splinters gegruizeld, berste het hijgend, en gedraaf van nijdig-joelende sneeuw-klonters besmakte het schuimige zandvlak.

En omdat zoo herhaaldlijk, mateloos, 't ruige zeelichaam 't land overschokte, z'n kleed aan flarden wreef, z'n wrokkig gedreig de kust dee wijken, groeide een zang van water en land, een zang die er was bij ochtendgrauwen, een zang die klaagde te noen, een zang die deinde als bladergesuis te avond, een zang die nu bij 't stouwend geweld van de zee en 't kalme verweer van het strand opdaverde als galmden klaroenen heur roep, als gromde de strijdgong, als flitsten de speren, als dreunde 't geschok geel-warrlende stof uit den grond.

Golf drong op golf en bij 't krijschen en stooten, 't knersen en botsen kermde heesch-klagend gerucht.

Daar waren waterbeukingen, steigrend als schrikkende rossen met bleek-schuddende manen en siddrende staarten - die rauwden neer en sloegen dof-trappend de hoeven tegen den loeienden grond.

Daar waren ruiters, de vleezige nekken en harige borsten be-vacht in gemze- en geitenvel.

Woest omklemden hun beenen de flanken en de zwaaiende knotsen be-klonken het krullende pantser dat vonken op-spetten en klinkklank van aambeeldechoën het aanval-rumoer overketste.

Daar waren lijven getrapt en gesmeten, weejammerend in het gedwerrel van stof.

Eén, grijsaard, met sleependen baard en haren als trossen, hield nog z'n spierige hand af-werend gestrekt. Maar de borst van het tuimlende ros dompte, brijzlend den arm, en het bloed, wonderlijk stuivend als meibloesemgevlucht in den wind, spoot

verdwaasd, wit en aarzlend, gegrepen door het gekolk en gewarrel omlaag.

Dan vèrder aanrennend uit d'horizon-donkerte, snelden vaste geledren, krijgers met zwaneveerglans in het staalgrauw der haren, de gemzevacht wapprend op windebeweeg, de naakte armen beschuimd, de bekken verwrongen in haat.

Op 't gestuif van hun snuivende rossen, zwaar den rotsgrond behaamrend, als in nadreun van donderslag joegen ze voort, paardeborst naast paardeborst, maan in maan verward en de strijdkreten gonsden paarszwart van dreiging, donker van joeling, zwellend tot gesmoorde vloeken en zuchten bij de knarsende botsing die paarden en ruiters dee klompen en klitten...

De kust stond in trotsch, koel-bewust verweer.

Hoog grijsden de duinen, bergen en dalen, en 't geluid van den strijd, de naklinking van botsing en slag stierf in de mulle gevaarten.

Zong alleen het helmen-gewir, bogen onrustig de helm-biezen, schudden de krekelpopjes driftig de hoofden, slierden de takjes met knorge cadans over den bodem, als windstooten en buldring rustten een wijle.

En diep in de groene dalen, waar de avondschemer naar het krimpens zonviolet starde, krasten de kreten van meeuwen en kraaien.

Op het tentoonstellingsterrein met z'n wimpelgespicht en vlaggen-geklepper was een cementen bak twee meter van middellijn.

Die bak was de reclame eener cementfabriek, een ronde bak, voor regen of faecaliën.

Daarin lei een zeehond.

Als een attractie werd-ie geëxposeerd.

Ze hadden een schuin plankier in den bak gelegd,

waarop-ie kon glijden als 't cement 'm verveelde en als-ie drinken wou kon-ie slurpen uit een roodaarden pan, een kleine roodaarden pan met zéewater.

's Morgens om àcht kwam de man die 'm oppaste, smeeet twee emmers water over z'n lichaam, nièt over z'n kop.

Als 'r wàter over z'n kop gesmeten werd had de exposant gezeid, kreeg de zeehond zeere oogen.

En 'n zeehond met zeere oogen is geen appetijlijk gezicht.

's Middags om een uur kwam de man nog eens met de twee emmers en zoo nog wel eens tegen den avond.

Telkens het lijf nàt geworpen en de kop dróóg.

Twéemaal per dag kreeg de zeehond 'n portie dooie pietermannen in de roodaarden pan, pietermannen die-die gùlzig slikte.

De menschen die de tentoonstelling bezochten, liepen trouw naar den cementen bak, den bak van twee meter middellijn, keken over den rand. En spraken dingskes van verbazing en verwondring.

'Wat 'n raar beest.'

'Wat 'n kemieke kop.'

'Pa - hij heit ooge as 'n mènsch.'

'Kijk 'm is knabbele'

'Jesis - wat stinkt-ie'

En de kinderen hadden pret.

Die smeten ulevellen in den cementen bak en loerden of-die 't vràt.

En eindjes sigaar.

En gebrande amandlen uit een automaat.

En 'r waren ook gróote menschen die is probeerden of-ie zin had in 'n pruim tabak of 'n stuk oudbakken brood.

Hij, ònbeweeglijk, enkel rondkijkend met de zwarte, denkende oogen, liet ze begaan.

De vinnen hield-ie onder z'n haren lichaam, de staart lei op de geschenken.

Zoo deed-ie hééle dagen, niets ziend dan den cementen cirkel, de wolken en luchten, de hoofden der menschen die grinnekten en lachten en 'm als de oppasser 'r nièt was, porden met d'r wandelstokken en parapluies en gièrden als-ie wou toehappen.

Toen de muzikantjes in de houten tent begonnen te spelen, werd-ie onrustig.

Het waren twaalf duitsche straatmuzikanten, die Wagner speelden *L o r e l e i* en marschen en *L i e b V a t e r l a n d* en beleefdlijk 't *W i e n - N e e r l a n d s c h*.

Ze toeterden fel en schel, met neusgeluiden en kwakken.

Ze bliezen in tegen den wind, hadden steenen gelegd op de bladen muziek.

Ze rommelden, trommelden en de tuba jankte melankoliek, de pistons en trombonnes overkeffend.

Ze spanden hun koonen en verpaarsten van schettergeweld.

Ze zaten met duffelsche jekkers, de petten diep op de ooren, bang voor 'n kou na de zweeting des dags.

In den bak kromde de zeehond z'n buik en z'n kop wreef langs den wand, pogend den rand te bereiken.

Maar z'n vinnen hadden geen vat, konden niet helpen, telkens kwakte-die neer op 't eindje sigaar, de tabakspruim, de ulevel, de gebrande amandlen.

Z'n oogen, wijd-open, diep van oneindig fluweelzwart, oogen met glazige glanzing en spiegling van ernste gedachten, zochten gedwee, vragendverwondrend.

De koperen toeters schreeuwden, kermden. De hobo repte z'n bas, de klarinet jenkte falset, de trom bomde met stevigen deun.

Het gulpte op den cementen bak toe, om den kop van den zeehond.

En als 't pauze was, knerpten dichtbij stukgetreden schulpen, joeg de zee z'n gerucht over 't land, daverde zachtkens, gesmoord door den duinwand het beuken der branding, suisde 't uit snikkende kelen.

'Pa - late we de zeehond gaan kijke'...

'Waar is dan de zeehond?'

'In die bak, pa.'

'As je maar voorzichtig ben. - Nee, an me hand blijve en òppasse - die bijte' ...

'Bijte ze pa?'

'Ja, ze bijte.'

'Ach wel nee, pa. Hè ja - strijk u 'n lucifer af, dan zien we 'm beter'...

'Mis - je houdt geen lucifer an met die wind' ...

'Sta je niet op de tocht, Marietje?'

'Kisch! Kisch! - Wat 'n saaie!'

'Wat eet-ie, pa?'

'Visch'...

'En wat krijgt-ie voor koffiedrinke?'

'Water'...

'Hè - Jan, wat 'n fláuwe mop'...

'Flauw! Nee - die's héél goed - die ken je oververtelle. Als ze thee drinke, drinke ze water. Als ze koffie drinke, drinke ze wàter!...'

'Jan - hou op - je maakt me draaierig met je flauwiteiten'...

Om halfelf was 't donker op 't terrein, waren de lantaarns gedoofd, waren de muzikanten vertrokken, zaten de menschen in d'r kamertjes, met lampen achter gele gordijnen.

Schaduwhoofdjes bewogen, schaduwruggen leunden in schaduwstoelen. In de straatjes was 't slaapstil.

Alleen de Zee.

Die blies z'n ouwe geraas.

Die stuwde de golven en wierp ze stug op 't strand.

Die schudde z'n schuim.

Die smeeet de zandkuilen toe.

Die mokte als een woud, wen kruinen in windgeruk wreevlen.

Die beet z'n norsche geluiden, gonsde, grommelde.

Die braakte wit-plassend strijdrumoer van grijze paarden, splintrende speren,
beukende schilden, hijgende krijgers.

Die donderde z'n marmeren-stortingen door 't nachtzwart dat de duinen kreunden,
de helmen angstig klaagden.

De zeehond lee veilig en lekker.

Eigendometjes.

Na 't belegd boterhammetje en 't beschuitje met kersengelei was ze voor 't raam gaan zitten.

Nichie Piet, de handen rul van 't droogschuren, had 'r als van ouds 't kommetje koffie met twéé lepels suiker gegeven en net tegen 't laatste slokje dat ze met kringende kopjesschuddingen, om geen kôrreltje te ver-doen, geslikt had, boog ze 'r zeepglanzig hoofdje verschrikt-nieuwsgierig naar den raamspion.

‘Piet kijk is gaùw,’ zei ze, 't kommetje op 't schoteltje smakkend.

Piet stond in 'n zetje op. Tante's angstige watzie-ik-me-daar-toon admiteerde geen aarzling.

'r Most in 't straatje wat te doen wezen. Anders ging tante niet zoo onhebbelijk-wild met 't koffiegerei om.

Piet wrikte 'r rood-zweetend hoofd naast dat van tante. 'r Grijsze oogen doorzochten 't spiegelbeeld in den spion, de spion die zoo menig straatbewogenheidje in 't kamertje gereproduceerd had.

‘Wat ziè je dan, tante?’ -, vroeg ze ijvrig de huizen bekoekeloerend. 'r Liepen wat menschen en an de overzij, schuinweg, schepte de groenteboer aardappelen in de maat voor de juffrouw die an de deur stond.

‘Wat ik zie! Wat ik zie?’ zei tante gehaast: ‘wiè loopen daar bij de winkel van Big?’

Piet's wimpers sparden als onraad-speurende sprieten.

Toen, resoluut, zei ze:

‘... Allemachtig - de Van Borkum's.’

‘Dacht 'k 't niet!’, knikte tante.

‘En ze zoeken òns nummer,’ schrikte Piet, gloeiend-aandachtig de gebaartjes bespiedend van den meneer-met-den-hoogen-hoed, van de dame-met-de-kippeveeren, van 't jongetje met 't matrozenpakje die benee in de straat ijverig de deuren bekeken.

‘Da's uitgezocht-beroerd,’ praatte tante heelemaal van streek: ‘ik hou me niet thuis.’

‘Ja, ù houdt u niet thuis - mälligheid!’, zei Piet, driftig den koffieboel reddend: ‘alsof ze benejen èn boven niet weten dat we wèl thuis zijn’...

‘God, wat 'n lammigheid,’ zuchtte tante d'r huisschort lospeutrend. Maar ineens versteenden 'r vingers om den knoop. Benauwd bekeek ze de kruimels op tafel: ‘En alles wat we vòrgelogen hebben,’ zei ze haast hakkeland.

‘Gut, jà,’ zei nichie Piet.

Als alen-gekrioel glibberde 't door de hoofden van tante en Piet.

Plots zagen ze bei 't zèlfde, 't strand, de zee, de badstoelen, 't mevrouw-gedoe over en weer...

Plots oplééfde in haar de luxe van nog geen máand gelejen...

'n Poosje zandgrond - verandering van lucht had de busdokter gezegd. Na zoo'n aanval van bronchitis moest tante wat op verhaal komen. En omdat ook Piet 'n beetje malaria kreeg en met zuinig overleg de kosten niet zoo heel groot zouden zijn, waren ze op 'n Zondag naar de kleine badplaats

gereisd, hadden ze bij 'n boer die kamers verhuurde en dan zelf met z'n grootmoeder en z'n vrouw op den hooizolder ging slapen, 'n héusch vertrek met 'n duf-ruikende bedstee gehuurd voor zès gulden in de week met gebruik van warm water 's morgens.

Nou dat was billijk. En al was 't 'r snikheet en al hadden ze 'r last van muizen, waarvan tante de stuipen op 'r lijf kreeg - ze waren 'r bestig tevreden geweest. Want stadsmenschen vinden 't leuk 's zomers in krotjes te kruipen en zich ongerieflijkheden te getroosten om lucht te happen.

'Ja, 't was 'n héérlijk maandje geweest. Nichie Piet kookte op 't petroliestelletje dat ze meegebracht hadden en an overdaad van etens-lekkernijen hadden ze zich niet bezondigd. Je at lùcht. Je at kennissen. Menschlied, 't was niet te berekenen hoe je ineens in de kennissen zat.

De eerste dagen vlotte 't niet bijster, werd je uit de andre badstoelen begluurd en berekend.

Maar alras klonken kleine diensten strand-vriendschapsbandjes, hing je over je stoel 'n nat broekje van 'n badstoel-buurtje te drogen, mopperde je niet als de hond van diè mevrouw z'n poot tegen je stoelrand strekte en 't souvenir in 't zonnetje dampte, glimlachte je zelfs als 't jongske van weer 'n àndre mevrouw - mensch, 'n badstoel maakte van driehoog en tweehoog mevrouwen van zessen-klaar! - je stoel van achteren ondergroef of je met lepels zand smeed.

En als ze Zaterdag baadden - àllen dag baden was net zoo overdreven als àllen dag je stoepie spoelen - hengelden ze in de Zee eeuwige-vriendschapsbaarzen bij de vleet, openden zich de angstige juffrouwen-harten bij 'n norschbekkige golf als spreeuwen-muiltjes in 't nest, wen de moeder werom keert.

Voorts 's avonds als de badgasten zich verveelden,

dronken ze thee bij mekaar en praatten kneuig over de wereld, de pensions, d'r huishouentjes thuis.

Die 't héél goed hadden hokten onder lampjes, vóór alles zichtbaar, en feestten bij 'n leege Rhijnwijnflesch en leege Rhijnwijnglazen. Zoo te badgast zittend met 'n waarachtig dorps-autoriteitje, een met 'n èigen huis of bekend-veel effecten, droop het groote, w i j d e W e r e l d - G e l u k uit hun oogjes naar de lieve Zee, die als 'n volleerde schoenlapper honnige vrindschapsbandjes flikte en dan bèlògen zij mekaar. Ja, de ouwe smakker badgast-oceaan had heel wat zieleverwarrinkjes op z'n geweten - die liet de badgasten, ten spot van alle sluitende vooraf berekeningen, méer spendeeren an thee en schuimpjes en van-allerhanden, die dee ze gezamenlijk poenen en jòkken.

In de badstoelen èn 's avonds als de vliegen om den thee-suikerpot snorden, deeën ze mekander sprookjes-verhalen van d'r thuzen, hoe d'r salonnetjes ingericht waren, hoeveel dienstbojen ze hielden, hoeveel ankers wijn 'meneer' ineens insloeg, hoe tot vervelens toe ze in Parijs, Berlijn, Weenen waren geweest, hoe ze kennis hadden an diè en an diè, welke stukken en opera's ze hadden gezien.... Vooral de leege Rhijnwijn-flesch-badgasten konden zoo langs d'r neus weg ophakken dat de wilde spaanders naar de branding op 't strand ketsten en de strandvlooien met hébété oogen 't geraas aanschouwden.

Was het dan wonder of onvergeeflijk dat tantevan-een-hoog die netjes kon rondkomen van 'n peuterig pensioentje, mits zij met nichie Piet 't huishouentje zèlf dee, in die bohème-omgeving van strandmutsjes, theetjes, leege flesschen onder lichtende lampjes, flirtende kuitjes en Zaterdagse algeheele lichaamskuisching - langzaam aan als ze bij de Van Borkum's badstoelde van 'r e i g e n h u i s in

de stad begon te praten. Eerst had nichie Piet, bête als ze bij tijden zijn kon, in 'r zakdoek gegrunnekt, denkend an de voorkamer, de alkoof, de achterkamer, 't zitje, 't keukentje, maar den eigensten avond te gast bij de Van Borkum's in de verandah en met snoekemondje proevend van galwrangen appelwijn, die in de verte, décoratief gezien, minstens 'n H a u t - s a u t e r n e s -blosje had, was 'r ontrusting voor goed geweken, toen tante bescheiden-onverschillig van 'r e i g e n d o m m e t j e s sprak.

En nu, op 't moment dat de schel 't Huis doorkefte, 'r geen badgast-oceaan 't grutterig gejk met z'n suis-I e i t m o t i e v e n begeleidde - er integendeel aan de overzij-ramen nare stadsmensch-hoofden den meneer-met-den-hoogen-hoed, de dame-met-de-kippeveeren, 't jongetje-met-'t-matrozenpakje beloerden, nu dreigde de vale ontreddering door tante's badgaste-domheid, door tante's lievige, dringende invitatie: as ze is in de stad kwamen.....

'Trek an 't touw!,' zei tante zwaar neussnuivend: 'anders doet de juffrouw-van-benee open.'

'r Piepte al 'n deur.

'Blijf u maar - 't is voor òns,' riep Piet's geëmotioneerde stem de trap af. Van de wasch en 't droogschuren had ze onmenselijk getranspireerd - nou kwam 'r 't humane angstzweet bij. Goeie hemel, ze was ontoonbaar in 'r versleten ouwen rok en 't dienstmeiden-katoentje. En 't haar dat zoo maar opgeknot was met twee haarspelden....

Het touw spande, de deur kierde hartelijk open.

'Wie daar?'

'Is mevrouw Hollander thuis?'

'Wie kan 'k zeggen?,' loog Piet gewikst.

'De familie Van Borkum uit Arnhem.'

Er kolfde een snerpend gebarenspeel boven in 't schemerdonker portaal.

‘Wel - ik dacht al - zulke bekende stemmen,’ zei ook gewikst, tante's stem: ‘wel kom u boven, mevrouw en meneer en Fritsje...’

De trappen pruttelden en nichie verdween.

‘Wel dat treft allerongelukkigst,’ praatte tante, alles radjes en bedremmeld-nerveus: “k hou al vróég najaars schoonmaak - kijk u alsjeblief niet rond - 't heele huis is op stelten - en me dienstmeisjes zien 'r zoo onoglijk uit, dat ze niet voor den dag durven komen....’

‘Sans gêne - sans gêne,’ zei meneer Van Borkum, die 'r op 't strand zoo gedistingeerd had uit gezien met zijn wit-flanellen broek en nu maar simpelweg 'n confectietje droeg.

‘U woont hier héél lief,’ loog mevrouw Van Borkum met glimlachende judaskoontjes: ‘heel lief - we hebben u toch niet met koffiedrinken gestoord?’

‘O heelemaal niet,’ zei tante geaffaireerd 't goeie tafelkleed over de kruimels spreidend: “k zit hier anders nooit. 't Is hier zoo'n beetje rommelkamer voor de verstelnaaister en zoo - maar de salon wordt behangen en boven en benee zijn de ververs en de stukadoors bezig’....

Zóóveel gelijk had ze 'r heele leven nog niet gelogen, maar in 't verandaatje, onder de lamp, was ze zóó sekuur bezig geweest, had ze zóó rustig van 'r hééle huis gesproken, omdat de Van Borkum's 't telkens hadden over hun keukenmeid, hun noodhulp, hun linnenmeid, hun bonne, hun tuin met volières, hun Maris'en en Toorop's, hún goudvisschenvijver, hun diverse eigendommen, dat ze zich toch al benepen gevoeld had achter 't glaasje appelwijn, omdat zij maar van één solide eigen huis dorst spreken....

Mevrouw en mijnheer Van Borkum knikten vrinde-

lijk, maakten tante complimentjes over 'r uitstekend voorkomen, informeerden naar narchie Piet, die nog geen kwartier gelejen was uitgegaan om boodschappen te doen en die 't zeker erg onplezierig zou vinden als ze hoorde dat zulke lieve bekenden van 't strand waren over geweest.

Terwijl wandelde Fritsje de kamer rond, nam alles in z'n handen, betastte de snuisterijtjes van 't hoekdressoirtje, plukte 'n roosie van 't rozepotje, kreeg de portretjes van den schoorsteenmantel, stootte 'n vaasje in scherven op den grond.

Dan zei mevrouw Van Borkum: 'mag-ie niet ankommen, Frits - Wel foei, Fritsje, wat ben je vandaag ongezeggelijk - Fritsje, kom nou is hier zitten'....

Maar Fritsje, verwend lange-vinger-jongetje dat 't thuis oòk dee, bleef genoeglijk tante's kostbare kamerdingetjes van hun plaats sleuren, smeerde z'n vuile handen over den glimmenden koperen bloemstandaard waaran Piet zich pas 'n ongeluk had gewreven, trok den opgezetten papegaai an z'n kuif om te zien of-ie waaratje dood was.

En bij al de mouvementen van 't lange-vingerjongentje dat de nooit betaste bulletjes als waardeloos speelgoed hanteerde, glimlachte tante zuurtjes - heusch 't kon geen gevaar - 't was 'n rommelkamer - en kinderen zijn eenmaal zoo, niewaar? - die hebben geen rust om stil te zitten.

'Toe gebruik u nou wat,' drong tante aan, 't zeepglanzig hoofdje lievig naar de gasten buigend: 'n Glaasje port of 'n glas maderà - 'k heb van alles in huis....'

'Nee, mevrouw, geef u geen moeite,' zei mevrouw Van Borkum: 'heusch we hebben pàs gelunchd.'

'n Glas wijn met spuitwater dan?' -, glimlachte tante, denkend aan de kleine zeldzame bådplaats-

genoegentjes èn aan den kruidenier van nommer 247 die àlles in huis had, wijn, limonades, bier engelsche kaakjes.... Piet kon 't gàuw genoeg halen.

'Heusch niet, mevrouw,' weigerde meneer, die met Thijs-Maris-en-Jan-Toorop-oogen de oleographietjes aan den wand bekeek en goedkeurend knikte.

't Is 'n hééle beslommering zoo'n schoonmaak,' visite-praatte mevrouw Van Borkum, 't schoorsteen garnituur met aimabele judaskoontjes taxeerend.

'O vreeselijk, mevrouw,' zei tante, pogend 'r gedachtetjes vast te houden die als 'n opgejaagde musschenzwerm heenjoelden.

Want de boventrap kraakte en 'n vinger beklopte de achterdeur.

'Pietje! Pietjèèèèè!,' klonk 'n stem.

'Heeft u nog kinderen in huis,' vroeg de visite-dame.

'Nee, nee,' repliceerde tante, bereid 'n verwarden stamelzin voort te brengen om de aandacht af te leiden.

Ze stakte.

De voetstapjes schuifelden op de deur toe. 'n Vinger tikte - de deur werd brutaal geopend en Marietje, 't vrijpostig nest van twee-hoog, keek stupiede 't gezelschap an.

Toen 'r afgezakte kous verlegen ophalend, zei ze in één drens door, om 'r bij zooveel oogen-kijken gáúw van af te zijn:

'....Juffrouw, moe vraagt of u drie eiere te leen het en of u effen op de deur wil passe as we daar strakkies uitgaan en of we 't *Nieuws* terug magge'....

'Ga àchter bij de diènstbode,' zei tante vaalbleek.

Den volgenden dag had ze pijn in 'r knieën en pijn in 'r rug.

De oogleden van het huis.

Een huis is wel zéér levend.

Een huis geneert zich minder voor z'n levensopenbarinkjes dan het ding mensch.

Dikwerf vermeende ik huis-sentimenten te verstaan, niet de huis-sentimenten, die een ieglijk gevoelt: kaantjes-stank, turf-gedrens, alkoof-gemuf, niet de vele roerselen welke elk getimmerte in stad of stedeke rythmeert, niet het suffe pruilend sfeertje dat de hinkendste psycholoog vermag te determineeren - ruik je niet wàar onzindlijke katten worden gehouden? - wàar 'n riool verstopt is? - wàar aardappel-kliekjes branden? - wàar kouwlijke lieden in smoorkamertjes broeien? - wàar ouwe matrassen en stoffige kleeden oxydeeren - nee, dergelijke, meer intiem-interne huis-emotietjes hebben geen bijzonderen verstaander van noode. Die zijn gemeen en algemeen goed. Die analyseert zoowel een melkboer als een literaat-kruidenier. Nee (nogmaals), de huis-sentimenten die 'k dikwerf vermeende te ondergaan, gevoelde 'k buiten-waarts, op straat, dichtbij of vèr af, onverschillig of het huis leelijk of mooi, in of uit de verf, vervallen of nieuw, kaduuk of versch-bekalkt was.

En alvorens ik deze onnoozle inleiding met een

onrustig vertelsel besluit, wil ik even een tipje lichten der z w a r e gedachten die ik over het huis verzameld heb.

Een huis dan is een zéér levend Wezen, levend door z'n oogen. Nimmer is aan een huis in dezen archi-antiarchitectonischen tijd, den tijd van kalk, steentjes, kalkige ornamentjes (en wat verder de architecten amalgameeren), den tijd van guldensbazarstijltjes, muurtjes-gepruts, kamertjes-geknies - iets anders te zien dan de o o g e n . Ruggen, buiken, neuzen, beenen - om de markante zaken eens welgeschapen heers te colationeeren - veel minder schouders of borsten, komen bij een huis in aan-merking. En waar we niet wenschen te verwijlen bij huis-bochels, nòch huis-misgeboorten en daarenboven oogen eene zoo groote en veel-zeggende vreugde zijn, deze te over door bouwmeesters en huis-scheppers niet bepleisterd kúnnen worden, begint het waarachtig leven van een getimmerte bij het Oog, zoo goed als het er bij eindigt.

Héél vroeg in den morgen, als grijs-druilig licht in de straten te aarzlen staat, als de daken norsch den hemelweg ompantsren, als het steden-geleef op nieuwe onthutsingen wacht, héél vroeg in den morgen, glimt het vocht in de oogen der huizen met glanzen van diepe ver-leefdheid.

Een oude man staart wel eens zoo.

Als een oude man, denkend over 't voorbij-e, over wat tóen de wereld in schuddingen zette en tóén met z'n kinderen voorviel en tóén z'n eigen jong-leven doorgromde en tóén sterk, groot, onbuigbaar geleek - als een oude man zinnend verhaalt en maant en straf voor zich heen ziet, dan zijn er van die bleeke mijmringen, die héél-oude, hèel-verlepte, bijna verstorven licht-echo's in z'n oogen.

En wij, stil in de na-luistring, plegen dan meestal afzijdig te staren naar buiten, naar 't doellooze, niets ziend dan die óúwe glanzen.....

Héél vroeg in den morgen, als de straten killig voort-reeksen, pui naast pui, gevel naast gevel, dak naast dak, als keien en tegels norsch in de steenbeddingen voegen, als het licht lustloos stofbuilen en straatvuil besluipt, als de gordijnen nog neer en veel luiken gesloten, als de straatlantaarns gorig oppuilen, de musschen schel van morgen-kweel den dag aanslaan, de fabrieksschoorsteenen rookkwakken drenzerig gulpen, de ijzerstap van een eenzamen werkman de leegte der straten bedreunt - droomen de huis-oogen mekaar toe, oud en door wèten ontdaan, vermoeid en soms wel met teer-angstige geheimnissen.

Daar zijn er die melkwittig glanzen.

Daar zijn er die enkel oogwit vertoonen, wit van trage bezwijming, wit van hijgend heensterven.

Daar zijn er die lichtschuw gelijken en andre die meenen te speuren dingen-van-schrik in de verte, over de daken, waar andere oogen staren en droomen.

Wel vreemd is een ledige ochtend-stad, een stad van massale muren, beddingen en greppels, een doodenstad bedroomd met glazige, bleeke zwijgende oogen.

's Middags, als de zon vol-zinlijk haar lichtknots zwaait, als ze driest en lach-schaatrend de gouden en zilvren en geluiddaavrende vloeiingen keilt, als ze baldadig goudvonken uit krimpande scherfjes plet - 's middags als het zongelaat lachstuipe krimpt, de zonnemond ademstuivingen sproeit, de zon-oogen zwemmen in guldenen lachkrinkels, de zonnewangen zwellen op bersten-af - 's middags als de zonvoeten in 't vuurbad trapplen en stuiven, dat lichtfonteinen sissend opspuiten, roode, vonkende

vlammen laaien en grijpen - 's middags als 't bezeten zon-geweld, schreeuwend en lachgierend, mookrend en bonzend de huizen bespringt dat de dakpannen rammlen, de binten knersen, de kalklagen schuiven, de schoorsteenen wieglen - 's middags als de heele stad met 'r geraas en gerij, in bedrukkingen smoort, moeilijk van ademgehijs en de keien en klinkers wit lijken als botjes - 's middags als muren en gevels angstig het zon-spel, de zwaaiingen der lichtknots, de lachwreedingen van den zonnemond, de lichtplassingen der zonvoeten aanschouwen - 's middags breken de huis-oogen bloed-beloopen en broeiend uit de oogkassen. Dan is 't alsof ze phosphoresceeren, of de huizengloed, de huizen-passie in gespannen pupillen brandt, of hartstochts-laaiingen het ooge-vocht hebben gedroogd. 's Middags, in de ledige drukte eener stad, als de boomblaeren op de pleinen beweegloos sparran, de menschen zich nauwelijks vertoonen, de zon folterend schijnt - gloeien de huis-oogen de eeuwigheid tegen, lijkt er opstand en wrevel in hun felle lichtketsing, dringen zij ook wel de heete impressie, dat ze iets wreeds ondergaan, 't fel gespartel der zonstralen een verweer is, een martling, een lichaamlijke pijnging.

Doch in den vroeg-avond gaat er eene kwijning van weemoed. Dan herhaalt zich de morgen in teeder gepeins, de morgen zonder kilheid, zonder verleeftheid. Dan willen de oogen der huizen wel vriendelijk kijken met glanzige schulpen. Dan waren ze rond contemplatief en berustend, gelijk we ons oogen herinnren van oudere vrienden die gebukt bij haardvuur verhaalden, en lieve ontroeringen gaven. Vergeten we ooit zúlke oogen, zach-vlammend beschenen? Oogen van evenwicht en bepeinzing?

Nòg later, als avondzwart de huizen omleit - benêe roode muren aandoezlen - boven kontoeren vergroeid met den nacht - als de stad een dompe schaduw geworden, slokop der kleine er in - herleven paisibel de oogen der huizen.

Dan knippen ze slaapmoe, of beglimlachen de dingen van den nacht, die het Duister inhoudt, doch waarvan een mensch niet weet.

Om het duidelijk te zeggen voor den lezer wiens thee niet verstoord wil wezen door beeld- en breedspraak: het oog van het huis beduidt de geringste bewegenheden. Sluit het z'n leden dan zegt men: er is een doode in 't huis. Vlamt het luidruchtig, dan spreekt men van feest, van een geboorte, een bruid. Want nienaar, vreugde zoekt licht en droefheid een schemer....

Het onrustig vertelsel nu, is dit.

Een man en een vrouw leefden zeer ongelukkig.

Ze hadden een kind en zonluiken.

De saamvoeging is ietwat ongemotiveerd en gehaast, doch verklaarbaar.

'Die zonneblinden aan je huis zijn zeer practisch,' zeide ik, de twee luiken beneê en de twee luiken boven bekijkend, die de zonnewarmte op dien heeten dag weerden.

Het waren dofgroene luiken nu ze gesloten waren.

Open, vroolijkten zij door hun witte en gele kleurtjes het huisje op; gesloten dekten zij ruiten en gordijnen, ver-doodschten de kleine woning.

'Ja, ze zijn practisch,' antwoordde de man.

'Luiken voor vensters zijn de oogleden van 'n huis,' wijsgeerde ik.

Hij bekauwde z'n pijp, keek stug.

'Heel aardig gezegd,' sprak hij, rookwolkjes uit-

snauwend: 'maar er kan 'n tijd komen, dat ik ze voor góed dichtsmijt!'

'Waarom?', vroeg ik.

'Omdat,' zei hij norsch: 'omdat 't buigen of breken moet. Ik leef slècht met mijn vrouw. In geen jaren heb 'k 'n gelukkig uur met 'r doorgebracht. Als ik 't niet voor 't kind liet' - het laatste zei hij met meerder wrok - 'had 'k den knoop làng doorgehakt...'

Daar wij elkander van vroeger kenden, informeerde ik naar de oorzaak van de twisten en de verwijdering. En die wàs er niet.

Ze hadden mekaar niet in 't bijzijn van getuigen beschimpt, bescholden, mishandeld, noch hadden ze een van beiden erger gedaan: ze verstonden mekaar niet. Ze waren als blagen getrouwd, vluchtig verliefd, kregen een jongen en zaten elkander daaglijks in 't haar. Hun karakters verschilden als water en vuur - zij dit - hij dat. Een kleinigheidje veroorzaakte kwestie - een afgebrande lucifer herrie - een onnoozel incident liet ze weken boudeeren, wrokken. Soms spraken ze in geen maanden één woord met mekaar. Hoe sterk de scheiding dus was - er was geene scheiding. Misbruik van sterken drank, excessen, krankzinnigheid, kwaad humeur, kijfachtigheid tellen niet mee. Die breken geen dierbaar *trait-d'union*. Toch zouden ze beiden wel van de een of andre listigheid gebruik hebben gemaakt om van elkaar àf te komen, maar de man was dol met het kind en de vrouw kon er niet zonder. Dit vernam ik op 't oogenblik van zijn *down*-heid en nu, eenmaal wètend, lette ik geleidelijk de groeiende kwelling dier twee op.

'Als ik 't niet voor m'n kind liet,' zeide zij eens: 'zou 'k naar m'n ouders gaan. 'n Onderdak heb 'k goddank. Maar als ik wegga - verspeel ik m'n kind en dāt doe 'k nooit!'

Ik zeide iets sussends, iets dat je zegt als je wel wéet dat één handje zand geen put dempt.

Zij kwam onbedwongener los.

'...Wat heb 'k met dien man al niet doorstaan! Als je àlles wist - hoe-ie me sart - hoe-ie me dood-ongelukkig maakt! Menschen die trouwen weten niet wàt ze doen. Ik haat al wat mán is!'....

Ik glimlachte.

Den volgenden dag liep hij me weer achter op.

't Is uit hoor! 't Is finaal uit. In godsnaam *ik* ga 'r van door. Van middag is 't weer 'n hel thuis geweest. Als je over 'n uur langs komt, vind je de luiken gesloten. Zij gaat met 't kind naar 'r ouders in Den Haag - ik - ik weet zelf niet wat 'k ga beginnen!'...

'Kom!', suste ik.

Ze bléven bij mekaar, al waren de luiken werkelijk dien middag dicht voor de zonnearmte.

Toen kwam de winter, de gure zonlooze winter.

En de disputen werden heviger, schrijnender, vinniger, langduriger-van-wrok.

Als wrijfpaal staande tusschen of liever náast man en vrouw, mij niet nuchter mengend in 'n disharmonie van karakters, verlangens en willen - dàt is geloof ik pertinent *het* afschuwelijkst van een huwelijk, al kent de Wet alleen het meer grove, platte, momenteele - aanhoorde ik nu eens de begrijplijke klachten van den man, dàn weer de gerechtvaardigde ergernissen der vrouw.

Het huis, het hús onderging.

's Morgens keken de oogen even schamper, even diep ver-leefd als de andre huisoogen, 's middags lichtten ze bleek in 't kwijnen der winterzon, 's avonds roodden ze vriendlijk in den nacht. Het huis had z'n eigen, zeer onderscheiden bewogenheden - de oogen doorstaarden het straatje, bedroomden de

andre menigvuldige glimringen, bij morgen-, bij avondschemer.

Soms wandelde de man met het kind, soms de vrouw. Nooit gingen ze samen. Hij bleef op z'n kamer, kwam eten en drinken, deed z'n werk. Zij leefde afzonderlijk. Toch werden de twisten sterker.

Op een winterschen dag, dat weet 'k wel levendig, schelde hij driftig aan.

'Nou heeft ze me zóó beleedigd, waar de meid nog wel bij was, dat 'k 'r 'n eed op doe! Vanmiddag gaat zij met 't kind. Ik kom je goeien dag zeggen - de kast gaat dicht...'

Zeer driftig-nerveus verhaalde hij de finesses, wat zij had gezegd, wat hij had geantwoord - dat 't kind nou óók al an háár zij was - dat 't kind 'm geen zoen had willen geven, opgestookt door't créatuur...

Ze gingen niét van mekaar.

Dien middag zwommen de huis-oogen in 't felbijtend zonnetje, raketten de spion licht, was àlles aan de ramen vrede en glanzing....

Meerdere dagen traagden.

Telkens was het een andre klacht.

Telkens bezwoer zij of gaf hij z'n woord dat 'r 'n end an zou komen - telkens herhaalde hij driftig dat als 'k op een goeden dag de luiken gesloten vond - 't me niet behoefde te verwonderen.

Het water lei dicht. Sneeuw op de daken, op de straten, op de kozijnen.

In ons straatje was alles wit.

Jongens smeten mekaar met sneeuwballen, kinderen stoeiden. Waar je keek zag je wit, wit, wit....

Te zonderlinger, scherper troffen de zwartgroene luiken die de ruiten bij den man en de vrouw beleien.

Wat sneeuw-vlokken waren er tegen gewaaid en van de kozijnen schuinde 't op.

Verwonderd schelde ik aan - 'n wéék lang was 'k afwezig geweest.

Er werd niet open gedaan.

Maar een der spelende kinderen in de straat zei, blij met z'n nieuws: "t Jongetje is dood gegaan, meneer'....

Verschrikt keek 'k naar de gesloten oogleden van 't huis dat grijs scheen geworden in z'n sneeuwkleed.

Van de koele meren.

Toen onze letterkundige, de éérste maal dat hij zich over de koele meren naar Engeland zoude begeven, de bootplank betrad, de p l a i d in de eene, het valies in de andre hand, gewerd hem eene sensatie van aarzling én overmoed. Zóó uit den spoor-coupé met de rare stoom-verwarming nog in het leder zijner bottines, den mond ietwat droog, de tong zwaar van rooken en tukje, deed hem het dek, met z'n logge schaduwen en fel-wit booglampgesprenkel, met z'n plots gewaai van ziltigen wind, als een weerspanning levens-gebeuren aan. De grommende stem: 'f i r s t t o t h e l e f t - s e c o n d t o t h e r i g h t !' - 't mopprennd gebobbel van steekwagens met koffers en pakken, 't staalgrauw flappen van kettingen over schreeuwende katrollen, 't grommen van arbeidsschoenen aan ijzeren luiken, 't dreigend, grijp-armig zwaaien van een lier, grof van schaduw-verspreiding in 't electricch kegelgevlam, 't kwakken van kisten die in 't ruim schoven, 't dùrend, egaal, kreunend gespuw van schuimend water in de diepte langsij den bootwal, 't oliegestink dat uit de machinekamer met 'r buikige schoorsteen drensde, 't domp geraas over 't dek met z'n haastig doen van menschen en menschen - d à t a l l e s e n

véél meer dan mij past als aandoening van letterkundige in wiens schoenen *ik* mij niet heb te begeven, dat àlles drong op onzen literator in, heel hevig van reëel, norsch, pootig, spierkrachtig bestaan.

Immers daar zijn stille studeerkamers met boeken, paperassen, klokken, lampen; studeerkamers waar eenzame hoofden zich buigen in overgave aan vréémde arbeid - daar zijn *ste a m e r s* met ruige kerels, stoomgepruttel, machinegebeuk, laadruimten en kabeltouwen. Een scheepskaptein zou zich alras bizar gevoelen bij 'n Passielooze Ielie, 'n Brandend braambosch, 'n Viooltje dat weten wilde, 'n Menschen en Goden (ofomgekeerd), 'n boek van Kleine zielen, 'n Vlindertje - 'n scheepskaptein zou zeggen, *mijmer ik*, althans *littéraire* scheepsvoerders zijn me onbekend (Peter Lotti uitgezonderd) - zoude zeggen: 'Daar is meer zeeziekte op aarde dan waarvan ik in mijn kajuit *ever* droomde'; 'n scheepskaptein zou, z'n voeten op het studeerkamer matje vegend, en de kamerdingskes overziend die in élke studeergelegenheid op elkander gelijken, *m e e n 'k*, eene zekere mate van bedremmeldheid van z'n sik naar z'n wenkbrauwen voelen hevelen. Want een *scheepskaptein* en een *letterkundige* zijn, ofschoon van hetzelfde vleesch, been en bloed, ofschoon beiden lachend, weenend etend (*en cas de besoin*) twee zéér differente combinaties. Vandaar dat er niets lachwekkends of gezocht-psychologisch aan het geaarzel van een letterkundige te demonstreeren valt, die zich dekwaarts begeeft, te midden van vertrek- en laaddrukke, bij een éérsten tocht over de koele meren.

Onze literator stapte evenwel na z'n primaire ònzekere gebaren omlaag, besprak een kooi, zette

zich aan de gedekte tafel, die hem de steedsche gemaklijkheden in herinnering bracht, at bij electricch licht, met een zilveren vork van een net serviesbord. Hij at met smaak en overtuiging 1° een kwart kip, 2° eene portie ham, 3° een homp engelsche kaas, 4° een quantum brood, boter, kaak. Daarbij dronk onze *l e t t r é* een fleschje frisch bier. Vervolgens, terwijl de boot reeds zachtkens-schommelend heur vaart begon, stak hij een sigaar aan, zette zijn kraag op, begaf zich naar 't dek, aangenaam, verzadigd, gansch geëquilibreerd van lichaams-bevinden. De raad dien men hem had gegeven om met een *g e v u l d e* maag en nièt te vroeg te gaan slapen was excellent. De rookwolken ontsputterden z'n mond, de zeewind blies door z'n lokken en over de verschansing kijkend bewonderde hij in gevoelige contemplatie het wonderlijk gegrabbel, gestuif der golven, den melkweg bōven en het schuimgestreep benee, bij de raderkasten. Het was waarlijk een volkomen genieten. De bouffante om z'n hals hield hem warm. Soms spetten zwakke prikkel-belletjes tegen z'n avond-warm gelaat, soms boog-ie zich schrap tegen den wind, zich vermeiend in de sensatie van kracht die er in z'n lichaam groeide. Op de commandobrug stond de kaptein. De kaptein keek over het dek, zag den ingebakerden letterkundige.

Ze zagen mekaar, die *twéé zéér* differente combinaties van vleesch, been, bloed, die beiden lachten, weenden etc. - *e n c a s d e b e s o i n*.

Doch na tien minuten zagen ze mekaar nièt meer, daar onze literator wanklend omlaag sjokte met een gelaat zoo grauw als een klef gebakken tarwebrood en in weinig seconden - de wegen enkeler indisposities zijn ondoorgrondlijk - in de benarde kistjesruimte zijner kooi diep-rampzalig te kreunen lei. Kwart kip, portie ham, homp engelsche kaas, brood,

kaak, boter, bier hebben bij wijlen revolutionnaire buien. Maar hier coupeer ik onmiddellijk elke op zichzelf misplaatste grap. Men grapt niet met een letterkundige die voor de eerste maal de koele meren be-stoomt.

Voor hij de terugreis aanvaardde, bang voor de herhaling van een gruwlijken, afschuwlijken nacht - slechts zij die weten hoe hulploos, gefnoken, doorradbraakt een zeezieke zijn kan, vermogen zulks te beseffen - raadpleegde hij een vriend, dokter in medicijnen en letteren. En deze - een onderlegd man, sieraad van alle takken, links en rechts, des wetenschapplijken booms, daarenboven sterk geloover in alle suggestie-verschijnslen - hij hypnotiseerde menschen, biggen, leed zelf aan d'autosuggestie dat hij Denker en Dichter was - deze sprak de navolgende woorden: 'Mijn vriend - uwerzijds is het eene dwaling te vermeenen dat een gevulde maag de gevaren der koele meren bezweert. Dit is fictie. Zeeziekte is louter bedrog. Alle organen uws lichaams zijn gezond. Alleen uw wil werd tijdelijk verlamd door de rijzingen en dalingen des schips. Mijn vriend niemand wordt zeekrank die het niet wil. Begeef u aan boord. Ontkleedt u voor zooverre gij dat wenschlijk acht of gewoon zijt. Stap in uw bed. Zeg tot uzelfen maar met een vasten wil en met het diepste geloof van uw eigen woorden dat ge *niet* op reis zijt, *niet* aan boord van een schip. Streck uwe voeten tot aan het voeteneind. Neem uwe gewoonlijke houding aan, denk met overgave van uw heele zijn dat ge thuis in bed ligt, dat ge beneden uw studeerkamer hebt, dat al de u bekende voorwerpen uit uw *eigen* huis, uit uw *eigen* slaapkamer om u henen staan, en als ge dat

met absoluut geloof en met ferm en wil eenige malen herhaald hebt, zult ge inslapen in de positieve auto-suggestie dat ge *niet* op reis zijt, 's morgens gewoon verfrist wakker worden en u in de aankomsthaven à votre aise aankleeden. Doch vooral geen reprise van kip, ham, kaas, brood, kaak, boter, bier. Een menschenwil kan alles. Zeeziekte is eenvoudig gemis aan wil.'

'Wil heb ik inderdaad te mijner beschikking,' zeide onze literator: 'en gaarne volg ik uwen raad, die mij degelijk toeschijnt.'

Aldus begaf hij zich bootwaarts om over de koele meren naar zijn vaderland terug te keeren.

Thans scheen hem het robust plankier dat naar den Steamer geleidde eenigszins familiaar. Zelden stooten zaken in dit leven tweemaal op dezelfde wijze af. En ook het schip met zijn mèer vernomen geraas van stoomlieren, voetstap-gedreun, kettinggegrul, tandrader-gewentel, bagage-geplons, het schip met zijn dreigende schaduwen, schoorsteenen, arbeids-grommingen gaf de impressie van 'n ouwen bekende, een wel niet in tiemen meneer, maar toch een die je niet bepaald de omkijken.

Het miste.

Overigens was alles gelijk.

Onze letterkundige, de plaid in de eene, het valies in de andre hand, schreed bewust naar 'the left,' stapte voorbij de tafel met 'r sarrende étalage van (ditmaal) gebakken tong, roastbeaf, mutton chops, etc., etc., besprak z'n kooi en met eene zekerheid van wil die hem eenigermate verbaasde, was hij binnen een paar minuten aan zijn toilet bezig. Z'n valies haakte hij aan de deur, z'n plaid spreidde hij over het bed, z'n horloge wond hij op. Toen trok hij jas, colbert, vest uit, regelmaatte alles zooveel doenlijk als thuis, ontknoopte

z'n bretels, stroopte het overhemd over z'n hoofd, bereidde zich verder. Hier zwijgt de beschrijver terwille der voeglijkheid - ofschoon elke dochter een vader heeft en elke vader zich bedwaarts begeeft.

Onze letterkundige stapte in zijn kooi, vouwde de handen over z'n borst z o o a l s hij thuis deed, hurkte z'n knieën omhoog, z o o a l s hij thuis deed, dacht aan letterkundigen arbeid z o o a l s hij thuis deed. Eén moment knipten z'n oogleden, omdat het een weinig zuur riekte in deze onder-watersche bedstee - maar daadlijk zweeg zijn bedenken, klemde z'n lippen tezaam, zàg hij levendig z'n e i g e n slaapkamer - z'n slaapkamer thuis - met links het nachtkastje, rechts de kleerenkast, àchter het raam met de licht-flauwingen der straatlantaarn. Een ànder moment, werd-ie kalmangstig bij het herzien van het dek boven en den mist - de bleeke, witte mist die de electriche booglamp in dwaze, dampende waaingen gevat hield - de mist waarbij schepen mekander aanvoeren - de mist waarbij je inéens zinken kon, stikkend in 't aandruischend water... Z'n gelaat spande zich opnieuw in beradenheid. Hij zou aan niets òngewoons denken - hij lei in z'n kàmer, z'n lekkere, eigen kamer met 't gekalkt plafond.... Dáar stond de kaars... dáar tikte z'n ouwe horloge... een, twee.... een, twee... een, twee.... dáar had je de gordijnfranje... dáar 't zeil en 't kleine karpetje.... dáar de schoorsteen met de.... met de.... En om tien uur, vróeger stond-ie toch niet op - nou zou die is lekker làng maffen - om tien uur bracht de juffrouw de pòst - de brieven - de N i e u w e R o t t e r d a m m e r - de - de...

Geraas wekte 'm. Suffig keek-ie rond zonder herkennen. Maar een licht getril van het schip

schokte hem klaar wakker. Verbaasd keek-ie op z'n horloge. Bij half zes. En nu ineens genoeglijk uit de kooi glijend, zachtjes verheugd denkend aan het voortreflijk inzicht van z'n vriend, kleepte hij zich aan. 't Kon geen kwartier meer duren of ze waren in Vlissingen. En zoo heelemaal vrij van zeeziekte, enkel omdat z'n wil gewild had. Je voelde je als 'n koning. Nou an dek gaan, 'n kop thee drinken en de aankomst zien, de aankomst die zoo verrassend mooi moest wezen, die je met een uitgerust lichaam genieten kon.

Met z'n plaid in z'n eene, 't valies in z'n andre hand, stapte hij neuriënd door het gangetje, door het eetsalon. Morgenlicht grauwe langs de patrijspoorten. En vlug tipte hij de tòch nog eenigszins zwenkende trap op. Op 't dek liep juist de kaptein, de kust was in zicht.

'Morgen, kaptein.'

'Morgen meneer'...

'Kalme overtocht geweest'....

'Overtocht?', sprak de kaptein.

'Is dat Vlissingen?'

'Nèe meneer,' lachte de ander: dat is Quensborough - we konden niet varen door 'n gemééenen mist'...

Een oogenblik keken de zéér differente naturen elkaar aan.

Toen ging de letterkundige opnieuw omlaag, de plaid in de eene, het valies in de andre hand. En opnieuw ontkleedde hij zich, opnieuw trachtte hij zichzelf te suggereeren dat-ie thùis in z'n kamer ei, dat daar dit, ginds dat stond....

Het moet nièt gebaat hebben. Althans men verhaalt dat hij zéér ontdaan arriveerde na z'n twééden tocht over de koele meren. Die letterkundige was.... Doch ik heb niet het recht indiscreet te zijn. Hij leeft en.... is een voortreflijk auteur.

Visite.

Trrrr..... Trrrr.....

Een fel-klaar moment hield schoonpa 'n hapje kreeft op de verstarde vork.

Z'n mond gaapte in afwachtende begroeting - z'n oogen schuinden naar de zij van het trrrr.... z'n ooren zouden zich gespitst hebben, zoo spitsing bij menschen usance en n a t u r g e m ä s s ware.

Mama schokte zwakjes overend, de eene hand luchtig op het broodbrokje, de andre evenwichtig balanceerend bij het bord met de kreeftenlekkerheidjes. 'n Plat, lepelig kreeftemepje, half graat, half vleesch, dat nog geen seconde geleên haar molmige tandjes be-aaid had, lei plots - zoo niet in dolce far niente, dan toch in luistrende aandacht tusschen haar tong en haar tandvleesch -, haar wimpers wimperden knippend, haar neus hield adem in reserve.

Ik vertel dit uitvoerig en zonder éenige bijzonderheid te ontwijken, om niet alleen het fel-klaare van het moment te markeeren, maar ook wijl ik voorstander ben van tot in de haarwortels der dingen doordringende levens-, gemoeds- en momentenanalyse.

Wij kunnen nooit té sekuur emotiën, gebaren, uiterlijkheden neer-etsen.

Mede met hare wimperen wimprend, boog Marie het hoofd naar de trillende lijn van het trrr....

De koffiekkan die bruine plompjes in 'n snoezig japansch kopje aan 't klukken was - 't éérste kopje met weerbarstig schuim, zocht 'n rustpunt op 't presenteerblad, geraakte in dezelfde zwoele verwonderingen als de mensen om de tafel. Haar tuit piekte naar 't raam - haar klep wijdde omhoog als de mond van 'n ouwe juffer die een knal in avondstilte beluistert.

En zelfs 't koffiewasempje uit de tuitopening had iets van hijgend luistrend gesnuif. Vooral luisterend. Het heele fel-klaar moment was luisteren en luistring. Alles luisterde - de kopjes, de borden, de glazen, de kaasstolp, de fruitschaal. De kanarievogel zat stil bij 't zaadbakje - en - èn Adriaan, nou die was natuurlijk ganschlijk hoekig en pafgestooten van pure verslagen trrrr-attentie.

Z'n mond, ònbehoorlijk gevuld met erwtjes en vernielde kreeft-deelen, kauwde niet, builde niet, kaakte niet.

Z'n vork die pas gecirkeld had in 'n vettig sausje van aardappelmoes en bus-saus, rustte willoos en insipiede - z'n oogen keken star naar den rand van 't bord - z'n neusvleugels stonden stram - z'n snorpunten kromden zonder één haar-trillinkje.

In één woord - 'n auteur bewaart dat ééne woord altijd voor slóteffect, daar 'n roman of novelle van uitsluitend één-woorden bedenkelijk kort, weinig-spannend en kantoor-briefachtig zoude zijn, bijvoorbeeld Dumas père met z'n betaling pér wóord aan het krachtig éénwoord-systeem honderdduizenden francs verloren zou hebben - in één woord: schoonvader, schoonmoeder, dochter, zoon, zaten in verschrikte, kreeft-en-erwtjes-vergetene eethouding.

'Donders,' zei papa (duivels bedoelend) - aldus

de eerste, die moeilijk de trrr-suggestie verbrak -: "r wordt gescheld"...

En alsof nu bij allen het fel-klaar moment had uitgeleefd, spraken ze bijna gelijk, met een tintje opgewekte nervositeit.

'Zou 'r 'n patiënt zijn?', vroeg mama geheimzinnig, ineens mal-fluistrend, bang voor 'n nieuwsgierige die 'r niet was.

"t Is vóór eenen,' zei Adriaan, z'n horloge bekijkend, haastig den hap erwtjes-en-kreeft kropslikkend.

'r Is éénmaal op 't knoppie gedrukt,' zei Marie.

"t /s 'n patiënt,' glimlachte papa: 'hoor maar.'

Weer luisterden ze, doch thans zonder de straffe gebaarloosheid van straks.

De trap kraakte met zoete deukjes van dikken looper die bestapt wordt. En achter dat rustig kluk-kluk van iemand die zich niet haast, schuifelde het pantoffel-kuchen der dienstmaagd, die zelf door het verrassend geval verschuchterd geleek. Anders bonsde ze uitbundiger.

Dan nà het trap-deuken, bewoog een deurkruk, scharnierde een deur - neè *de* deur, *de* deur van de wachtkamer -, sponsden opnieuw de voeten der maagd, nu iets blij-vlugger over den cocoslooper van de bovengang.

'Meneer - daar is 'n heer...'

'In de wachtkamer gelaten?' -, informeerde Adriaan, vreemder van stem dan straks. Want 'n doctor pleegt er een huiskamer- èn een patiëntenstem op na te houden.

'Ja, meneer....'

'Goed, 'k zal je wel schellen....'

'Eet maar eerst af,' zei schoonmama.

'Natuurlijk,' zei Adriaan. "n Dokter die patiënten dadelijk helpt, doet verkeerd. Je moet niemand in je kaart laten kijken.'

'Nou - da's wel curieus,' mondvul mama sprak - ze at nu éens zoo lekker: 'zie je dat wij geluk aanbrengen?'...

'Nou!' lachte Adriaan.

't Was inderdaad eene g e b e u r t e n i s . Twee maanden gelejen was-ie getrouwd - twee maanden wàchtte-die op 'n f a t s o e n l i j k e n patiënt - d'r woonden nòg twéé dokters in dezelfde straat - een op nummer 57 - een op nummer 204 en tot op vandaag had-ie behalve wat goedkoope buspatiënten, die 's morgens van 9 tot 10 moesten komen, geen b e h o o r l i j k bezoek gehad - de kruidenier uitgezonderd die zich met 't rookvleeschmes 'n jaap in z'n duim had gegeven - èn de kruideniersvrouw uitgezonderd die door 'r kat in 'r duim (allebei duim-wonden) - was gebeten.

Maar omdat 'r bij den kruidenier 'n maandboekje stond - was 't met gesloten beurzen verrekend.

'n Fatsoenlijke b e t a l e n d e , op het spreekuur van 1 tot 2 komende patiënt was 'r zuur genoeg niet geweest.

En de zorgjes der installatie begonnen nou de paar spaarduitjes òp waren, benauwend te drukken. Je stand moest je ophouen - de paar kennissen bij wie je visites aflegde, kon je natuurlijk niet anders dan jáarrekening zenden - zènden op den pof - want kennissen rekenen 'r doorgaans op gratis te zieken - èn de bus-patiënten kwamen nu juist óok niet met z w e r m e n opzetten vanwege de medische hulp op 57 en 204.

Aan de oude luidjes die voor 'n dagje over waren, mocht je niet klagen. Die waren zelf niet bemiddeld, voelden zich knus-knus nou d'r dochter zoo'n nèt huwelijk met 'n dokter had angegaan. Integendeel voor diè hadden ze vandaag met 't twaalfuurtje 'ns bijzonder uitgepakt.

Anders 'n boterham met zure zult of 'n ei - nou 'n bussie kreeft (van den kruidenier-patiënt), 'n bussie erwtjes (dito), purée van aardappelen, sardines (dito), ontbijtkoek (dito), abrikozenjam (dito), kannebier (dito).

Het geheel voortreffelijk déjeuner zat op het boekje - terwijl de duimen slechts vijf visites hadden opgeleverd, van hèm één, van haar (uit vreeze van katerdolheid) vièr.

Op gevaar af het wederom aan den stok te krijgen met bevriende en niet-bevriende medici - 'k houd niet van mot - moet ik dus als kronijker verklaren dat mijn dokter zenuwachtig hapte bij de gedachte aan den héér in de wachtkamer die N°. 57 èn N°. 204 was gepasseerd, om op N°. 191 hulp te zoeken - mogelijk voor diabetes, galsteen, sarcoom of een ander nàar geval.

'Hè, toe, laat 'm niet zoo láng wachten,' zei Marie: 'als die nou wèinig tijd heeft....'

'Héel goed,' knikte schoonpapa: 'eet maar op je gemak - ze moeten àltyd wachten bij 'n dokter met 'n drúkke praktijk....'

'En gesteld dat je aan 't opereeren ben,' phantaseerde Adriaan: 'nee eerst 'n kopje koffie.'

De koffiekkan neeg weer naar de snoepige japansche kopjes, bottelde haar zwart stroop-je op de suikerlaagjes.

Mama prikte de láátste erwtjes, papa smeerde een beschuitje. Adriaan hompte een blokje kaas. Maar de gezellige rust van stráks was er door het trrrr èn door de voetstappen uitgejaagd.

Je moet aan emoties wennen.

Met één zetje slokte Adriaan z'n japansch kopje leeg en luchtig z'n snor af-servettend ging-ie de zijdeur door naar de studeerkamer.

'Wat zoo'n man toch geleerd moet zijn,' peinsde

mama: 'elk oogenblik kan-ie voor de akeligste dingen komen te staan - en toch zoo sekuur....'

'Ik zou,' redeneerde papa: 'ik zou àltijd 'n beetje bang zijn voor infectie.... Je weet nooit...'

'Och kom pa,' lachte de dochter: 'daar hebben wij carbolzeep en sublimaat voor....'

Het schelletje uit de studeerkamer had geklonken - de meid was naar de wachtkamer gepantoffeld.

'Binnen,' riep de dokter, ijvrig eenige papieren beschrijvend - nauwlijks opziend.

'Morgen, dokter.'

'Gaat u zitten.'

De man zag er eenigszins bleek en geëchauffeerd uit.

'En wat scheelt 'r aan, meneer?'...

'Dokter,' zei de man - naar zijn hart althans naar z'n vest tastend en een portefeuille op z'n knie deponerend: 'ik kom van Bonk & Comp...'

Het woord Bònk bonkte den dokter uit zijne waarnemingen en peinzingen. Bonk & Comp. - Het zei àlles. Verdere toelichtingen waren ridicuul.

'Laat u maar zitten,' zei hij onaangenaam-droog: 't Komt me op 't oogenblik niet gelegen....'

'Jawel dokter,' opponeerde de man: 'maar u heeft m'n patroon beloofd na 'n maand te betalen. En morgen moeten we 'n accept honoreeren - driehonderd gulden meer of minder scheelt 'n boel in dézen tijd van 't jaar...'

'Jawel - jawel - in m'n spreekuur ben 'k niet over 't huishouden te spreken. Komt u den eersten van de maand maar eens terug...'

'De eerste - kenne we 'r dan vást op rekene. dokter? - Heusch we zouden u niet lastig vallen - maar me patroon heeft 't nóódig en u heeft al tweemaal....'

'Als 'k de eérste zeg - dan *is* 't de éérste....'

'Best dokter - best....'

Het schelletje trrrrr-de - de patiënt ging heen.

Eén oogenblik zat mijn vriend met heete vingertoppen voor z'n schrijftafel - één oogenblik keek-ie naar de fascinerende glansjes der instrumentenkast - toen naar het zeil van de rustbank èn naar de reageerbuisjes, evenwel niets z i e n d dan de quitantiecijfers die-die heelemaal *niet* gezien had - toen, zich op de lippen bijtend (wat noodeloos was, daar nimmer een beer met lippenbijten betaald werd) stapte hij resoluut naar de huiskamer, waar ze an d'r tweede kopje bezig waren.

'Heb-ie góed je handen gedesinfecteerd?', vroeg schoonpapa.

'Was 't 'n àkelig geval?', informeerde ma.

'Ambtsgeheim,' sprak de dokter b e z o r g d .

'Als-ie maar d i k w i j l s terugkomt,' oogknipperde papa.

'Dat zàl wel,' zei de dokter - z'n tweede kopje roerend.

Zilveren feest.

‘We komme! We komme!’ -, riep ze de trap af.

Zij was klaar, maar an hèm most ze de láatste hand leggen. En lastig as-ie net vandaag was. Bij alles kribde-die als 'n kind dat slaap heeft. Dat ook 't net zoo wårrem most weze.

‘Zit nou as-je-blijf stil,’ verzocht ze, nerveus om 't gegil an de trap: ‘as je je hoofd niet recht blijft te houden, zal 'k 'r zoolang bij gaan zitten’....

‘Gà dan zitte,’ zei hij met dompig lippenbeweeg en zachjes 't hoofd wiegend alsof 't spilde op 'n ònvaste spits, snuifde hij zwaar door de neusvleugels die leken te vlammen zóo als z'n adem ging.

‘Dan gà 'k zitte en hellep jezélf dan,’ keef zij ráak zonder te willen kijven. Maar met dat wårreme weer. En de kindere die benejen god-weet-wat-'n-aardighede hadde uitgehaald. En die lastige ongezeggenheid net nòu.

Haar mager lichaam kraakte in den stoel voor den spiegel.

D'r zijden spichtig lijffe met de zwarte zij-glanzinkjes, de glanzende oplegsels, de fel-gittende kralen en 't wufte ruche-tje om den maagren gelen nek dreven op 't geglim van den stillekens bewegenden spiegel. D'r handen leien in den schoot,

licht trillend, schijnbaar kalm van supérieure rust. D'r gelaat, wassig en oud-zonder-leeftijd, gelaat dat geen jeugd scheen gekend te hebben, gelaat verperkament alsof 't altijd in zonlooze kamers achter spionnetjes had gekeken, straatje op, straatje af, d'r gelaat strak-staarde naar het raam, oòk supérieur van rust. Ze keek óver z'n hoofd naar de gordijnballetjes, de dunne lippen verwrikt tot een pletsel van vastberaden vleesch-rimpels, de flets-blauwe oogen slap verwaterd, met nat-sputtertjes er in omdat ze inwendig grimde en 'm niet most laten merken dat ze de duvel in had. Want às-die 't merkte, was 't voor den godganschelijken dag mis. Ze kende 'm precies. Erger dan 'n kind.

Hij, ingedeukt, zijdelings neêrgekwaakt langs de stoelleuning, den lammen arm inert ahangend met een papperig bleeke kromgetrokken hand, die als in eeuwige verstoordheid gebuild stond, het machtlooze been schuingestrekt vèr van het andre af, bewoog gejaagd-onrustig het groote, bolle, vleezige hoofd. Het was een bleek hoofd met futlooze vleeschwangen een hoofd van zware, grove, ziekelijke trekken. Het haar verward, doorklit, lei over het bleeke voorhoofd tot aan de dikharige wenkbrauwen. En vandaar begon het bleeke vleezig gelaat met de bijna paarszwarte, onrustige oogen, den grooten neus, week van inzet en schelpen, den beverigen dikken mond, ompiekt door de ruigstoppels van een geknotten, grijsrooden baard. De gezonde hand wreef over het mahoniehout van den stoel, de vingers pluusden onrustig-tastend, alsof ze bevoelden een vreemde verbeeldingsstof. Hoe rustiger zij zat met 'r genepen handen, 'r kleinen straffen mond, 'r oogen die wèg van 'm waren, hoe tobender z'n dikke lippen in norschen twistlust mumden, tot-ie snuivender ademde, hàrd-snuivend, onwilliger het

zieklijk-logge hoofd bewoog en met heftig vingergepluk z'n moeilijk-bedachten snauw inzette.

‘...Nou dan!’...

‘O - blièft ù eindelijk,’ sprak ze in beleefden sarrenstoon! ‘wel dan zùllen we’...

En langzaam opstaand voor den spiegel, die d'r mager zijden lijfje terugsmeeft, nu ook de ceintuur met den zilveren gesp kaatste, nam ze van de waschtafel den kam, steunde z'n baardige kin met de eene kleine oud-perkamenten hand, sneed met de andre een lijn van z'n achterhoofd naar het midden van z'n brauwen, kamde netjes, met egale roeislaagjes, het grijzend-rood haar links en weer rechts, dat 't nattig te plakken begon om de pan van het hoofd, en het bol-bleek gelaat met de baardstoppels van onder die nette glad-geharktheid bleeker en zieklijker sentimenteelde.

‘Zoo,’ praatte ze terwijl, met wijze toontjes van vrouw die 't meèr heeft gedaan: ‘dat had nou 'n kwartier vroeger gekend as-je niet zoo èxtra-lastig geweest was. Nou nog 'n kuifie zoo en 'n kuifie hier - en dan mag je d'r wezen. Zit stil - dan krijg 'k je das.’

Dof naar het slaapkamerzeil kijkend, richtingloos als iemand die véel drinkt, snóof-ie zwaar. Z'n neusvleugels slaptten op en neer, z'n hoofd cirkelde zenuwachtig. Maar dan ineens gromde-die z'n taaie bedenkingen.

‘... En me mèlk?’...

‘... Krijg je strakjes benee,’ antwoordde ze bukkend over de latafel-la, waar de boorden leien en de manchetten.

‘Ik mot me melk nóú,’ zei hij plomp, vèsthoudend den wrok om 't òngewone van den dag.

‘Je weet toch da'k niet beneje mag kommen, neetoor,’ viel ze bits uit. Driemaal had-ie al om z'n

glas melk gevraagd. Driemaal had ze geantwoord dat 't vandaag niet kòn. As de kinderen benejen 'n aardigheidje uithaalden, 'n verrassing klaar maakten, zooals ze al dágen van te voren gezeid hadden, dan ging je geen spaak in 't wiel steken om 'n glaasie melk.

'Benéjen mag komme... Benejen komme,' herhaalde hij dof, met moeilijk-snauwende lippen: 't is bij twaaleven - bij twaaleven - anders krijg 'k me melk om tien uur op me bed - en dan wou ik wel weten...'

'Jawel - jawel,' suste ze uit d'r humeur, oòk ontbijt-hongerig: 'zit maar stil - dan krijg-ie je witte das an'...

Weer leunde z'n hoofd op haar hand en nu haastig wikkelde ze de das om het boord, lei 't strikje, kibbelend omdat-ie niet stil zat.

'Toe nou! Mán wat ben je miserabel vanmorgen. Kijk nou zoo'n strik'...

'Niemand vráágt je,' zei hij bot, bijna kwaadaardig 't hoofd wegbonzend.

Van benee klonk 't ouwe geroep.

'Moe!... Kom je dan?'...

'Hoor je?', praatte ze in snellen ruzietoon: 'Ze wàchten - en nou mot jij nog ophouen met je strik - daar spannen de kindere zich voor in!'...

Haast ruw wrong ze de das in een strik, mepte z'n kuif wat terecht, steunde 'm onder z'n arm. Uit z'n verzakte, willooze houding strompelde die omhoog, het bleek hoofd gebogen op het wit van het overhemd, den lammen arm slingerend met de tot een krachtlooze vuist gebalde hand. En bij elken tred sleepte het eene been, schuiflend over het zeil, weer bijgetrokken, weer kurkig klagend. Zij naast hem, klein en dun, kuchend van zijden kreukjes, alsof de glanzende japon duizend scharniertjes had, keek

nog 'ns - zoo in het voorbijgaan in den spiegel - gladde den rok over de magere heup, duwde het haargespons een weinig omhoog, ganschlijk coquet. Achter haar in den spiegel bewoog het stromplend lichaam met den leefloozen arm, den sleependen voet, het zwaar-gebogen ziekelijk-bleek hoofd, de baardstoppels, het al grijzend haar, het zwarte pak, de witte das.

En zoo, voetje voor voetje, het zeil bekrassend, kwamen ze in het portaal en geduldig-voorzichtig, sterker hem steunend, leidde ze hem 't trapje af.

Maar halfwege de ronding bleven ze staan, zij lachend met oogen die zwommen in raar-aandrijvende tranen, hij hijgend met droogzoekende lippen.

Op 't stukadoorswit van de groote gang beneê, hadden ze 'n vlag gebocht in zwaaiende gulpen, 'n vlag van schreeuwend rood-wit-en-blauw met knotten oranje en er over heen liep het afgemikt golven van 'n groene guirlande, fel-groen op de kalk van den muur en er onder hing een schild, dofbruin met snerpende vergulde letters, LEVE HET BRUIDSPAAR!' En dan in den hoek van de gang, bij den parapluie-standaard, stond een tropee van groen en frissche bloemen hyacinthen en rozenpotjes en geraniums en fucsia's - allemaal van de bloemrekken genomen - maar gòd nou zoo lief met die palm 'r boven die gehuurd most wezen en onder aan de trap fleurden nog wat resida's en 't muskusplantje uit de voorkamer. Hè, wat dat lief was en aardig....

'Zie je?', zei ze, wijzend naar 't vlaggedoek en de bloemen. Hij, hijgend, knikte in begripen verwezen-lachend om 't ongewone, 't vreemde der feestkleuren.

En weer voorzichtig stappend, tree voor tree, z'n gezonde hand gewrongen om de trapeuning, heet van 't glijden over 't hout, zakte-die de trap af, 't

bleek-zieklijk gelaat even overrood door 't deurlicht dat met de vlag speelde.

Over haar was nu een zacht-sentimenteelig gejaagd vrindelijkheidsgevoel. Ze beglimlachte de guirlande en het schild en de bloempotten, het ouwlijk zorgenhoofdje schuddend naar de kamerdeur die dicht bleef en stil was. En de keukendeur was dicht en stil - èn de deur van de goeie kamer.

'Kijk is,' zei ze nog eens, nu met 'n malle verteederling 'm 'n tikje op z'n wang gevend: 'kijk is naar 't schild, Kàrel'...

Karel had ze in geen jàren gezeid - had ze niet kùnnen zeggen, maar nou, maar nóu.

Hij keek doezlig, verwonderd heel vaagjes over de felheid der vlag-kleuren vooral - dat scherpe rood - dat harde blauw - die knotten oranje - die sliering van sparregroen - en verlegen lachend, wètend dat 't om hèm ook ging, las-ie zwak-bevend, 't hoofd bevend, de hand bevend, de morsig-dikke vergulde letters op 't schild.

Toen dee ze de deur van de goeie kamer open - in de g o e i e kamer zouden ze féésten - dat sprák - en bei stonden ze in de deuropening, 'n weinig schuw-uitwijkend voor 't ineens schel geroep en geschreeuw van hoera en lang-zulle-ze-leven van Anna met 'r man en Toos met 'r man en van Wouter - die naar háár vader heette - en van Coba, de meid. Andre menschen konden 'r niet wezen, want andre familie hadden ze niet en de visite zou eerst nà tweeën komen.

Hendrik, de man van Anna, wenkte ze binnen - de stoelen met bloemen 'r op stonden in wachting en 'r waren bouquets op den schoorsteen en 'n bouquet op tafel en bloemen op de gedekte tafel bij 't raam.

Toen dee Co de deur dicht.

En Toos begon te snikken om de akelige idee van vader èn van de bloemen èn van 't tròuwe van zoo twee menschen èn van de stilte die 'r was na 't hoera-geschreeuw nou Hendrik 't woord nam.

En Anna ging zitten, snoot 'r neus, bàng voor die aandoenlijkheid.

En Hendrik, oòk met 'n witte das, oòk bleek - spreken moet je gewoon zijn - stapte voor vader en moeder en zei ineens, zoo zònder-verdre-inleiding-ineens, met 'n gekkig harde stem... 'Schoon-papa en schoon-mama' - toen schraapte die effen en zei niks - en toen weer: 'namens je kinderen wensch ik je van harte geluk met dezen dag. Vijf en twintig jaar is 'n hééle menschenleeftijd, maar de tijd vergaat as je mekaar - as je mekaar - niewaar? - niewaar? - Nou - nou - van harte gewenscht' Eenigszins mal in het vèrre sprekend, over schoonmoeder heen, over schoonvader heen, had-ie wat gezeid, 't eerste 't beste, waarnaar niemand luisterde. Bij de eerste woorden al, ontdaan door 't plechtige, had Coba, de meid, hárdop gesnuffeld en moeder, sip naar benee kijkend, naar 't karpet met de wit verfrommelde rozelaadjes, had op 'r lippen gebeten, was heftig gaan snikken in 'r zakdoek en Anna die opgestaan was zoende 'r en Toos zoende vader.

Met het gebogen-bleek hoofd, het week-zieklijk gelaat knikkelde-die en glimlacherde en mumde met de zware bevende lippen en ploos met de vingers van de gezonde hand.

Toen stak Wouter 'm 'n bloem in 't knoopsgat van z'n jas.

Kermis.

In je Jeugd was 'n kermis 'n zoo groot, 'n zoo sterk, 'n zoo machtig wonderding, 'n zoo vreemde, beangstigende vreugde, 'n reeks van zulke verscheidene, verrassende, droefgeestige en weer fantasieoverdonderende sensaties, dat je làter, op 'n dag van wat de menschen rijper leven noemen, nauwlijks je vroegre geneugten onder woorden kunt - née, laat ons zeggen d'urft brengen.

Want, op dièn dag, schijnbaar plotsling wàkker om je henen kijkend, zie je grijze haren aan de slapen van den vriend met wien je ergens geknikkerd heb - op 'n stoep - en die je als meisje gekend, lijkt al zoo oud - hoe zal 'k 't simpel uitdrukken - zoo veranderd, vervormd, zoo opgestaan als na eene lange, afmattende ziekte - en zelf, met je buikje, je langzaam verslappend doen, je goedige regelmaat, je tukjes en bezadigd overwegen, je peinzen over wat een heusch eigen grafje mèt een hekje en wat blommetjes kòsten kan - de dingen zijn niet te geef doch noodzaaklijk - zelf bedaardelijk stappend den weg àfwaarts, met glimmende bottines en de troeble plassen vermijgend - zelf al niet meer in staat tot 'n diepe kniebuiging of tot 'n lustig haasje-over - voel je 't rare, 't

onhandelbare, 't onwrikbre, 't h e e s c h e, 't heftige, 't dofgelatene van het mòment.

Ik bedoel dat bij het onverwacht weerzien van dingen die in je jeugd heerlijk èn volweeldrig èn onverwoestbaar gebloeid hebben, dingen die je grepen, heen en weer rukten, deden gloeien en hijgen, dingen die nu vaalbleek en plat zijn - het úúr even wil stilstaan, schaduwen over de daken kruipen, menschgelaten als in schemer grauwen, heel het stratenbeweeg schijnbaar terugdeinst, als in de verschrikking van aangrommend onweer.

Zoo pleegt de wijde afgrond tusschen jeugd, jéúgd en wat láter komt zich bij buitjes aan te dringen.

Zóo - voel je de leegte, 't weg-ge, 't voor àltijd verschimde, als je weer 'ns 'n kermis ziet, 'n hollandsche kermis en je eerbiedig aarzelt 't schoone, rijke, onvergeetlijke uit je jongensjaren onder beslijkte schoenen te trappen.

Nee, hère-lees nóóit 'n boek dat je in je jéúgd las, nooit Cooper, nooit Aimard, nooit een der goddelijke verhalen van tóén - ga 't stuk niet hère-zien waarbij je als kind gesnikt en geschaterd heb - breek niet 't glas van je herinneringen - want àlles wat je later, véél later, voor de twééde maal, bouwend op 't denken, zien, voelen van je kinderjaren wil genieten - verniel je, vermors je, verknoei je, omdat je handen te sterk en te grof zijn geworden, je hoofd te wijs, je oogen te oud.

Tóén - 't begint àltijd met toen - tóén liep je met je kameraden langs de kramen en spullen, gulzig-zwijgend bij 't lekkers waarvoor je geen centen had of geeuw-hongrig voornemend om van dàt 'ns zonder ophouen te eten als je mán geworden en vrijheid had - tóén snoepte je kauwend met voorzichtige tandjes t e z a m e n van 'n brok

nougat - toen was je bang voor den spulleman die als 'n baardige duvel op de groote trom sloeg - toen keek je afgangstig naar de jongens die schièten mochten, naar kinderen die duiten hadden voor 't wassebeeldenspel, naar de honderden geheimzinnigheden, achter geheimzinnige ouwe tapijten, in geheimzinnig halfduister en je draaide je laatsten cent òm in je zak, den goren warmen rooien cent, dien je nou nòg v o e l t als je aan je jongensverlangens terugdenkt - den cent - den éénen cent den cent die je liet draaien in den molen, òf twee polkabrokken gaf òf 'n schijfje kokosnoot òf 'n tik op den kop van Jut....

Tóén slenterde je droomend, verlangend, vúrig verlangend.

Elke tent was 'n heerlijkheid - élk opschrift - élke schildering van 'n kalf met vier koppen of van 'n dikke dame of van 'n reus of van 'n vrouw met 'n baard. Maar al die dingen kostten dùbbeltjes, hééle dubbeltjes. 't Ging niet. Zachtekens schuifelde je met de menigte mee - droomend bij clowns die als razenden sprongen om menschen te lokken - soezend bij den man met den lángen zwarten baard die verhaalde van wat 'r te zien was in 'n museum-van-ijselijkheden - glurend door 'n kier bij 'n waarzegster - smachtend weer bij de kramen met 'r suikerwerk, 'r koeken, 'r chocola.

Het is uit.

Het is voorgoed uit.

Maar toch: ik voel 'n rancune, zooals veel kindren zullen gevoelen op mijn ouweren dag - niet 'n rancune om 't geen verloren ging, niet 'n spijt over wat heen is, maar 'n wrok over het z w i j g e n der ouwere menschen als kinderen schaterlachend plezier hebben op 'n kermis - als kinderen groot-droomend

verlangen naar 'n kermis, als kinderen hunkerend uitzien naar 'n kermis, de kermis van genot, begeerlijkheden, vroolijkheid.

Ik geloof zeer oprecht, dat wanneer een vader of een moeder met 'n kind eene kermis bezoekt en 't kind s t i j f t in zijn fantasie van kermis-geneugten, in z'n uitgelatenheid over den grimassen-makenden clown, in z'n dolle pret als de draaimolen 'n goeie vaart heeft, leeuwen en paarden en schuiten hobbelen, in z'n opgewondenheid nà de vertooning van den man die in de leeuwenkooi gaat en tijgers door hoepels laat springen, in z'n bewondering van kermisreizigers-kinderen die óók mee mogen doen, óók duikelen, óók op 't circuspaard rijden, in z'n heele naïeve vreugde bij 't kermisgeraas, kermisgewoel, kermisfestijn - dat zulk een ouder, te goeder trouw doch onnadenkend, z'n kind bederft, z'n kind beliegt.

Misschien ben *ik* zwaar-op-de-hand, deug 'k niet voor opvoedkundige en is het mogelijk voortreffelijk dat 'k geen d i r e c t e wenken heb uit te deelen.

Eene kermis lijkt mij thàns een bizar monster, een hideus beest met 'n zoetsappig-lachend èn met 'n afzichtlijk-ziek gelaat - 't eerste voor de pretmakers - 't tweede voor de pret-verschaffenden.

Ongetwijfeld is het zoetsappig-lachend aangezicht 't meest bekend, 't liefst beschreven door heeren humoristen, 't zij met een tikje quasi-tragiek, 't zij met wat héusche sentimentaliteit.

Ge vergist u, nuchtere lectuur-klant, zoo ge mij als pessimist of als cynist ziet. Waarlijk daar zullen weinigen zooveel energieke levensvreugde bezitten als de giegelende zaterdagavondkouter - wat niet weg neemt dat eene kermis een bizar, leelijk, ge-

meen, lafhartig monster is, een monster dat z'n muil en z'n knauwende tanden onder 'n rommelzoo vlaggen, draaiorgels, wimpels, lichten verbergt, 'n monster dat staat te grijnzen, te sarren, te moorden bij triangel en fluit, bij schaterlach en vreugdegil.

Om te beginnen: een draaimolen is een beul, een kwaadaardige, liederlijke beul.

'k Heb 'm zien draaien na tiëntallen jaren - en voor 't éérs.

Wat 'k vroeger zag tollen, bewegen, flonkren, met gehup van houten paarden en gefloep van houten leeuwen, wat 'k vróéger zag wentlen met satansch gegrinnik van spiralende lichten, lichtketsende loovers, licht-spranklende kralen, wat vroeger vloog en bewoog en joelde en krioelde en voorbijraasde, was 'n absurd fantasieding, was 't beminlijk, opwekkend, poeslievig preek-gelaat van het monster, dat grollend en dik-lachend en diep ho-ho-end van pret, achter elk paard, elken leeuw, in elken glansbundel van loovers en paljetten te kijk kwam.

Een draaimolen is een beul. Een beul voor den orgeldraaier die van 's middags tot 's nachts - 'k durf de uren niet tellen - den slinger draait, dráait, drááit - dan met die, dàn met de andre hand - draait dat z'n bezweet wit gelaat vreemdelyk bleekt door de lappen en wimpels en vlaggen - o, 'n zéér bleek, zeer makaber gelaat met puilende jukken en omrande dof-gittende oogen - draait àchter z'n schreeuwend, krijschend, buldrend orgel, dráait uren en uren lang in de kleine stoffige ruimte, waaromheen de vloer draait, drááit, de vloer met z'n paarden en leeuwen en schuitjes en bakjes.

Een draaimolen is een beul. Een beul voor de menschen die de centen ophalen. U weet, nuchtere

dat die doorgaans een kof bewonen - met die kof van de eene kermis naar de andre trekken, zelf den draaimolen opbouwen, zelf den ganschen dag, den ganschen avond, den ganschen nacht tusschen de draaiende paarden en leeuwen bewegen om de heete centen op te halen.

Wárm eten doen ze niet.

Meèstal zelfs geen aardappel.

Ze draaien den dag, den avond, den nacht, slikken haastig wat brood, wat lauwe koffie - draaien, draaien.

's Avonds zien ze er uit geelbleek, bestoven, vrééslijk bestoven, de haren verwaaid.

's Nachts slapen ze *in* den molen, in 't klein obscuur deel, waarvoor de orgelman staat te draaien *in* 't binnendeel dat bedekt is door afhangende tapijten en lappen.

Ze slapen op de keien - en om zich op de been te houden bij al die vermoeyenis - bij dat gedraai, dat spektakel van het orgel, dat gegil en geschreeuw - zuipen ze ook wel jenever.

Werkelijk, geheel-onthouders vinden hier 'n terrein voor brave woorden en strooibiljetten en bijbels.

Een draaimolen is een beul. Een beul voor het paard. Heel-kleine draaimolens worden ook wel gedraaid door 'n man die duwt en hijgt - maar die verdwijnen.

Jammer voor het schilderachtige. 't Dee zoo pittoresk.

Nu trekt 'n paard. Misschien dat de marteling van zulk een diér meer 't gevoel kwetst, dan de bezigheden van orgelman en centenophalers. Smaken verschillen. En dierenbeschermers zijn lang niet verwerplijk, de eedlen.

'n Paard in 'n draaimolen wordt zoo verfijnd, zoo beestig mishandeld, dat je er verlegen van afziet de kwelling te preciseeren.

M'n lieve christen-hemel, waarom stellen ze in de Gevangenpoort in Den Haag het druppeltje dat dagen lang tik, tik, tik, tik op den schedel van den gefolterde, tik, tik, tik kletst, eerst zachjes dan als 'n donderslag - waarom stellen ze zulk een bijna banaal ding als eene marteling voor? Behoeft iets dermate petieterigs geëxposeerd te worden? Zullen de nà ons komenden een museum kúnnen aanleggen gróot genoeg om ònze doodsfolteringen - de folteringen die wij beschaafde, ontwikkelde lieden anderen menschen en anderen beesten opleggen - in waarheid uit te stallen?

O, (excuseert het herhaald èn vervelend en ziekelijk stopwoord) - als je zoo'n paard ziet loopen in het klein kringetje, gebonden in 't koper gareel, zoo'n paard dat niet trapt, niet slaat, geen kuren verkoopt, zoo'n paard dat trouw élk gedeelte van 'n minuut op de hoogte van den orgelman is, zoo'n paard dat trekt en sukkelt en langzaam draaft, zoo'n paard met z'n onzichtbare, in het hoofdstel verstopte oogen, zoo'n paard dat het gegil en gegrol der menschen hoort, het geschetter en gebrul van 't orgel, zoo'n paard dat de stofwarrelingen snuift, niet stil kan staan om te eten, niet ophoudt om te drinken, dat enkel draait, drááit, drááit - goedig, berustend....

Het is gruwlijk - 't is om bij te duizlen: de orgelman - de centen-ophalers - 't paard.

Doe je keus, lievige lezer. Beklaag naar je lusten en sentimenten de slachtoffers van den Beul - den beul, die ze vóédet, onderhoudt - den beul die je op 'n kermis vóóral moet bèzòeken, nièt moet voorbijloopen met de malle gedachte: nee, ik ga er niet in, want 't paard en de menschen, of de menschen en 't paard hebben 't 'r zoo hard - dàt bedoelde ik niet, braafsten! - nee: *gà* met je kinders, laat

ze draaien, lachen - wijs ze den orgelman, de menschen, 't paard (met een eminent-populair toespraakje als dit) opdat hun fantasie niet verkankerd blijve, opdat ze iets begrijpen van het kermismonster, den draaimolenbeul, opdat ze niet in later jaren ruw en benauwd en plotsling de ellende ondergaan van teere herinneringen die te modder geraken.

De groote tent met de clowns, de muzikanten, 't spullevolk - de wafelbakkers - de waarzegster - de schiettent - laat niks van die dingen fleuren opnieuw, tenzij je volwassen van lichaam en hoofd blijft typisch en leuk en komisch te noemen, wat 'n ander hondsch-miserabel vindt. Als 'n axioma zou je kunnen stellen dat er nooit iets typisch is aan zwervers, zwoegers, vervallenen, kermisgasten en derglijken. Maar de meest slappe werkelijkheid schijnt daaglijks lachschuddebuikend het tegenovergestelde te betoogen, daar om 'n eenvoudig voorbeeld te nemen, schilders, schrijvers, beeldhouwers bij voorkeur armoe en gebrek als geliefkoosde t y p i s c h e gevallen besmullen. Waár zou 'n schilder z'n modellen vinden - u weet alweer wel: die lekkere, smerige, baardige, vervallen, doorzakte modellen - als Ellende 't werk staakte, niet langer typen produceerde?

Acht uur 's avonds was er gróóte voorstelling, nà de matinée. De muzikanten, vier safraangele, verslapt blaas-doedels, afgedankte duitsche militairen met gele snorren en nieuwe uniformpetten, bliezen op d'r koper-instrumenten. De kleine trom sloeg de slangenmensch, 'n verlepte stakker, die niet àlles meer kon, stijf was geworden, te stijf voor de grootere café-concerts. Later, in de tent, zag 'k hem werken, 't òp-pe lichaam wringen. De beenen gingen nog wel over den nek heen, de armen deeën 't óók

nog, maar de rug boog niet meer lenig, verdraaide 't om dat te verrichten wat tegenwoordig je weinigtgeblaseerd publiek van een slangenmensch te vergen heeft. Die man, die ouwe met z'n straffe gelaatsrimpels, 't mager bottenlichaam verwarmd in 'n geel demietje, waaronder de tricot-beenen t y p i s c h spichtten, sloeg de kleine trom. De groote, de trom met 't gapend bekken, werd door 'n bleeken jòngen kerel bebeukt - geen clown maar 'n r i d d e r . Ja, op 't gevaar af sentimenteel te worden - (wáár molmt fideele lezer, de schutting die ùw sentiment van 't mijne scheidt?) - moet ik 'n oogenblik 'r op los k o u t e n . Staand in de menschenmenigte, die als één lichamen-kluit met vele vaal-rood-beschenen gelaten voor het lichtgat wachtte en drong, zag ik de armen van den bleeken jongen kerel in 't ridderkostuum meer dan een half uur trommelen en beuken. De groote trom overdonderde de roode hoofden, de zwarte lijven, de heele walmende, rookende markt. Toen stroomden we binnen - de vier muzikanten kwamen op de bank voor het tooneeltje - het doek rees en als tweede nummer kregen we den bleeken jongen kerel, die vlug z'n ridderkostuum had afgestroopt, nu een s t o e l e n p i r a m i d e uitvoerde. Dat wil zeggen, den eenen stoel zette-die op den ander en dan telkens er bóven maakte die 'n hoog-stand, zachjes bevend - want eérst 'n half uur trommlen, dàn hoogstanden maken is nòch gezond, nòch gemakkelijk. Toen de stoelen èrg hoog werden kwam er een jonge vrouw bij, om ze aan te geven, een knappe jonge vrouw (zijn vrouw) in tricot. Die knipperde niet eens met 'r oogen toen de voeten van 'r bevenden, hoog-standen-makenden man in de bovenste friesen haakten. Ze keek stijf omhoog, gewend aan de aarzelingen van doodvallen of kneuzen. En liet, als 'n toetje 'r naakte (tricot)-

beenen door de kerels in de tent be-lodderen.... Na 'n mopje muziek van de vier safraangele tanige muzikanten - kreeg je den bleeken jongen kerel wèèr - nou als clown met 'n ander tezaam. Ze smeten en sloegen mekaar dat de menschen àchter in de tent, de kwartjes-menschen, gierden van 't lachen. Enorm succes. - Toen trad de slangenmensch met z'n ver-havend, niet meer willend lichaam op - toen voor de derde maal de bleeke jonge kerel nou met z'n vrouw. Zij liep, heel dunnetjes, heel slecht over een slap ijzerdraad - het eene eind was aan 'n paal bevestigd - het ander hield hij in z'n mond. Boven, op een stelling, hield hij het leeren handvat in z'n tanden geklemd, maakte er weêr hoog-standen bij - zij liep en stapte over het draad - hij lachend, met gezwollen, haast barstende halsaders, gezwollen aders in het voorhoofd, achteruit geschurkt lichaam, hield het handvat in zijn (excuseer, nòbele lezer) in zijn bèk, als een dier dat iets grijpt, als een foxterrier die er op gedresseerd is. Z'n kleur werd bleéker, z'n aderen zwollen als blauwe siddrende adders, z'n oogen puilden, z'n kin beefde, z'n haren trilden.... Er was natuurlijk applaus, ofschoon je die dingen èn vrouwenbeenen in grooter inrichtingen béter ziet en bijna lijkt het màl zoo'n stukje vermaak, zoo'n onnoozel brok amusement, waaraan we allen gewend zijn en dat 'n goed varieteiten-reporter nauwlijks vermelden zou, als iets bijzonders te beschrijven. Ik geef het ook niet als recensie noch als staaltje van hoe je 'n nummer kunt uitspinnen. Ik wilde alleen zeggen, dat de bleeke jonge kerel nòg een paar maal optrad in àndere pakjes, tot-ie aan 't slot mede-tooneelspeelde in 'n klein melodrama, als Ridder. De voorstelling was afgelopen. Tien minuten later begon een twééde voorstelling, zag

ik hem opnieuw bij de groote trom, roffelend, beukend. En de heele rood-bekopte, woelende, kolkende, dringende menigte keek naar 't spullevolk, naar den bleeken jongen ridder en den mallen kunstenmaker-in-het demietje. Dit nu is nog niet positief sentimenteel. Het komt. 's Middags in het hotel, koffie-slurpend voor het raam, zag ik in de menigte een man en een vrouw. De man rookte 'n duitsche pijp en duwde 'n kinderwagen. In die kinderwagen lei natuurlijk een kindje. Toen zette ik m'n kopje koffie neer en keek zoolang 'k kijken kon naar den man, den man van de stoelenpyramide, den man van de clownerie, den man van het komediespel, den man van de groote trom, den man van het ijzerdraad, de gespannen halsaders, de uitpuilende oogen, den man die de beenen van de 'moeder zijns kinds' meê voor cènte te kijk zette. Dàt was m'n sentimentaliteit en m'n s n o b i s m e . Je moet dat volk 's avonds zien - in de tent. In de volksmenigte, overdag, met 'n kinderwagen hooren ze niet thuis, storen ze je in je kleintje. Ofschoon 't tòch typisch is.

Achter op de markt, bij den draaimolen, had je de palingwagens en de schietkraampjes voor de jòngens - tweemaal schieten voor één cent. 'r Stonden er wel drie, vier naast mekaar. Allemaal concurrenten die de jongentjes poogden te lokken. Op 'n plank waren de schiet-objecten geëtaleerd. Raakte je de roos dan ging 'r 'n deurtje open, spatte een pop naar buiten of begon 'n speeldoos te tienkelen. Tweemaal schieten voor een cent en véél concurrenten. Héel-aardig hoe die lui an 'r brood kommen. 's Nachts of 's avonds al, sluiten ze d'r kraampjes, die manslengte en halve-mansdiepte hebben, gaan naar bed. Onder het aanrechtblad, waar

de jongens d'r centen neertellen om te mogen schieten, slapen ze op 'n stroozak op de keien. Als je tegen het zeiltje trapt, raak je ze. Daar snurken ze, zonder middageten, met de ongelukkige duiten in d'r zak. Nee, lieve lezer (titteltjes)....

Ook heb 'k zeer sterk in mijn memorie een kameel. Dat was in het hippodrome. Een hippodrome is een warme gelegenheid, met een klein arena, veel licht, veel stoom-draaiorgel-geweld, veel montere kermisgangers, veel stof, veel gegil. Het sterk, pootig stoom-draaiorgel met z'n bewegende houten spelende clowntjes doorbulderde de tent. Er sjokten tien, twaalf paarden op de rauwe maat van muziek die walsen, deunen, marschen krijschte. 's Avonds zes uur begon 't, zag je uit de tentspits rook stijgen, werd het vuur aangelegd voor het orgel. Half zeven snerpte de stoomfluit. 't Duurde tot zoolang 'r bezoekers waren. 's Nachts in je hotel lei je wakker gehouden door de buldrende, sarrende muziekdeunen. Even kijken. Over half vier. Je probeerde te tukken - zàg de paarden, de rondtollende, rondsukklende paarden met de lachende, lollende mensen - de star-lichtende elektrische melkballen - èn den kameel. Dien vergat 'k. Als het stoom-draaiorgel begon te razen liep de kameel langs-zij de paarden, dragend z'n twee burgerjuffrouwen, z'n angstiggillende juffrouwen, z'n joolmakende heeren. Van 's avonds zes tot 's nachts vier - òngerekend de middagritjes als 't druk was - liep de kameel, stappend-als-in-droom, den hals gekromd, den kop in denking vooruit, de oogen mat-glazig, de bovenlip vaagjes mummelend als 'n ouwe-òuwe juffrouw die wat gaat zeggen. Stupiede, dat je bij zooveel wisslend, aangolvend, haastig levensbeweeg den kop van een kameel onthoudt, den kop van 'n sukkel-

kameel die z'n tien uurtjes lang burgerjuffrouwen draagt, kringetje uit, kringetje in - bij het geweld van 'n stoom-draaiorgel - kringetje uit, kringetje in - en 't gegil van kermismenschen - kringetje uit, kringetje in. Zou, vraag 'k, een kameel waanzinnig kunnen worden? Solide-waanzinnig?

In het koffiehuis was het eivol. Daar zaten de lieden te eten, te drinken - na middernacht. Hollanders eten nà middernacht als ze féésten. Je zag de grocjes, de cognacjes, de biertjes, de harde eieren, de zwarte biefstukken, de broodjes met vleesch en ham in de rookwalmen heen-scheemren. De stemmen watelden in feestpret, galmend, schreeuwrig, schor. Klonk plots als een klacht 't kuchend gepieng van een gitaar en de schel-valsche stem van 'n vrouw. 't Waren 'r drie met 'n man. De man greep in de snaren. De vrouwen zongen tam in 't geroes der stemmen en borden en vorken en glazen. Twee schenen óp - hoorde je niet - waren bleek en vermoeid en zongen met hoesten en schrapen. Om d'r hoofden hadden ze doeken - d'r oogen keken de walmende zaal door, de zaal die vaalde met spiegels als blauw-vette lappen. Drensde alleen de schel-valsche stem van de óudste, 't zoetlijk getril der gitaar. Schreeuwde er een uit 't publiek: 'Ruk uit met dat lamme gejenk!' Maar moe en versuft als 't paard in den molen, als de kameel uit de tent, gingen ze voort, de gelaten ver-wit, de oogen ver-doft, de stemmen verscheurd, tot een 'r handen ophield en centen, hier en daar, werden toegesmeten.

Je kunt dit niet deugdlijk noch littérrair schetsen voor àlle theetafels. 'k Geef 't te doen om gaaf en compleet den man te teekenen, den man-van-de-

waarzegsters-tent. Dat gaat niet zoo vluchtig. Als je ontbeet zag je 'm vóór 't hotel bezig, aanroepend boeren en boerinnen, geheimzinnig fluistrend, lokkend, vleiend. Als je 't smakelijk tweede ontbijt gebruikte, zag je z'n harden Uilenspiegel-kop met de verwaaide vóorharen, in de menigte. Als je dineerde zag je 'm spieden, zoeken, praten, roepen, beweren. En 's avonds, grauw en vuil, in het licht der koperen petroleumlamp zàg je 'm, z'n arm leggend door den arm van 'n boer, ernstig redeneeren met 'n dienstmeid. Loopend vràt-ie z'n droge boterham. En 's nachts, sliep-ie bij de waarzegster in de tent, op de keien. Die menschen hebben geen veldbedden, geen picnicgereedschap. D'r waarzeggersdroomen droomen ze in 't tochtig zeilen hok en trekken zoo voort van de eene kermis naar de andre, van Heerenveen naar Leeuwarden, van Leeuwarden naar Leiden, van Leiden naar Utrecht....

Dan schieten me beedlende kindren te binnen, kinderen met marmotten, kinderen die centen verdienen omdat d'r ruggegraat zóó gebroken is dat ze op kikkers gelijken. - En meisjes van zes, zeven jaar, 's nachts liedjes zingend voor menschen die wafelen en beignets eten. - En de zwangere vrouw die niet zingt, niet praat - alleen d'r hand uitsteekt in de schelheid van lampen en licht. - En de straat-kunstenmakers - zoo p i t o r e s k op 'n stuk oud tapijt, op de keien. - En 't eentonig getik der electriseer-machines. - En 't àndere heete, angstig geroep, gekijk, of 'r geen klanten kommen om zich te laten photographeeren of om stukkies gekookte pens te koopen of om zuur te prikken of om 't hoofd van Joe Chamberlain te zien....

Tusschen deze taai-hard werkende, zich uitslovene, op 'n beetje negotie drijvende, van droog brood

levende, op steenen slapende menschen, beweegt zich de kinder-uitgelatenheid en het groote-menschenplezier.

Het is niet héélemaal in orde, fideelen....

Althans het is geen volkomen prêt.

Ofschoon het typisch is.

Mr. Samuel Falkland.

'Binnen,' riep 'k.

U moet weten dat 'k den middag bij m'n kippen verluierde.

'n Zonnetje om te zoenen, 'n zonnetje zooals er in geen d'agen geweest was, veel gekakel in de ren, veel bezigheden van den haan, veel gezellig gewroet, veel eieren. Juist rakelde ik deze met de hark bijeen - want een wonder daar zijn kippen die maar niet wennen willen aan ànder-kips eieren en 'r plezier in vinden 't legsel van eene kameraad door de ren te sporen - juist had ik netjes de eieren verzameld, toen 'r gescheld wierd en de meid kwam boodschappen, dat 'r twéé juffrouwen waren om me te spreken.

'Wel laat ze boven,' zeide ik, en 'n oogenblik later riep 'k, als gezegd, 'binnen!', waardoor ik het verband aangeef, zonder te brusken 't verhaal te forceeren.

'Goeien middag, meneer Falkland,' wenschte de eene juffrouw.

'Goeien middag,' repliceerde ik - en dadelijk mijne verwondering uitend: 'm'n vrouw is niet thuis.'

'Nee, we komme voor ú,' zei de eene juffrouw, die wel eens voor m'n vrouw naaide en ik bijgevolg niet op mijn levenscentrum taxeerde.

‘Ja we komme voor u,’ zei ook de andre - waarlijk ònbekende juffrouw.

‘Me zuster,’ presenteerde de bekende.

Ik wees 'n paar stoelen aan en nog vóór ze zaten begonnen ze.

Laat ik u, ouwe getrouwen, alvorens zeggen dat de historie eenige jaren geleden gebeurde, dat sinds de eene juffrouw naar het buitenland vertrokken, de andre gestorven is, zoodat ik met deze herinnering niemand blameer, allermint mijzelf - in waarheid ik heb achting voor het beroepsgeheim van advocaten en doctoren, ofschoon er iets voor te zeggen zoude zijn, als elk advocaat en vooral elk dokter een dagboek aanlei - om nà vijftig jaar het klein geworstel en de misères der menschen beter en vollediger te illustreeren dan eenig auteur met z'n haastig gegrijp hier en daar vermag.

‘Meneer,’ zei de juffrouw, die thans vèr in het buitenland zit - de naaister -: ‘we hebbe de brutale schoene maar angetrokke - want cente hebbe we niet voor 'n advocaat’....

‘Nee - da's zoo dúúr,’ zei de andre juffrouw, zenuwachtig den stoel bewrijvend, licht-schuwig van m'n hoofd naar m'n pantoffels kijkend.

‘En u weet zoo àlles,’ flateerde de juffrouw-van-m'n vrouw - ‘toen dacht ik’....

‘Ja toen dächte we,’ zei de licht-schuwe, nerveus de stoelfranje bepluizend.

Er kwam een stilte.

‘Wàt dacht u?’ -, vroeg 'k bemoedigend.

‘....Ja toen dachte we’.... herhaalde de naaister - en nou maar ineens den kogel door de kerk jagend: ‘me zuster wou van d'r man af’....

‘Ja, meneer, 'k ken 't nièt langer bij 'm uithouen,’ zei scherp en nerveus de andre.

‘En nou komme we om raad.’

‘Om raad?’

‘U weet zoo'n bóél’....

‘Tja,’ antwoordde ik verlegen: ‘zoo héélemaal op de hoogte ben 'k niet....¹⁾

‘O nee?’, vroeg de lichtschuwe.

‘t Is 'n beest van 'n vent,’ zei de zuster: ‘d'r is d'r geen tweede in heel Amsterdam.’

‘Néé,’ zei de lichtschuwe beslist.

Ik zweeg - zij zwegen. Het gesprek lei 'n moment zoo plat als 'n niet bewegende bot.

Positief er was nog te veel gêne tusschen ons.

An 'n vreemden meneer vertel je zoo maar niet je levens-hebben en houen en omgekeerd voelt de vreemde meneer zich wat zonderling tegenover 'n paar juffrouwen die, v o l van d'r leed, de rechte woorden niet op d'r tong hebben om je in te wijden. Mogelijk dat een professional die stilteafgrondjes niet voelt - een amateur-in-de-rechten telt lichtelijk de knopen en knoopsgaten van z'n vest alvorens te roeren in wat 'n ander zóo heeft aangepakt dat-ie met kleurtjes op de wangen en oogen van opgewondenheid vanzelf zwijgt.

Ik keek k a l v e r i g . De zaak was eenigszins pénibel.

En dan, naar mijne meening, lag en ligt het meer op den weg van een advocaat beesten-van-mannen tot rede te brengen, dan op dien van een auteur.

Ja, als de laatste bijvoorbeeld in een veel gelezen blad een entrefilet mocht of kon plaatsen, met een vet hoofdje:

WAARSCHUWING!!!

Bij dezen geef ik den heer IJ. Z. in overweging van af heden z'n vrouw beter en

1) Zij meenden van wèl, na de lezing van ‘De oogleden van het huis’ (blz. 76).

menschwaardiger te behandelen, daar ik hem anders eerstdaags in een uitvoerig artikel aan de kaak zal stellen. - Falkland.

,als dergelijke journalistiek veroorloofd ware, zou ongetwijfeld 'n advocaat het afleggen tegen 'n auteur, maar zulke sommaties zouden niet alleen op den duur heur uitwerking verliezen, doch vrees ik daarenboven dat het bijbladen-tal van een krant door deze dreigementen niet te overzien ware.

Aan iegelijk z'n afgeperkt terrein.

Bijgevolg keek ik kalverig, zeide: 'ik geloof dat u beter zult doen naar een advocaat te gaan.'

'Méént u?', zei de naaister, nu plotseling verlegen van gebaartjes.

'Ja,' zei ik, expliciteerend op mijn beurt: 'als uw zuster scheidt - dan ben ik niet de geschiktste om te adviseeren....'

'Zoo,' zuchtte de naaister.

'Da's jàmmer,' zei de lichtschuwe zuster. Ze stond halfwege op in teleurgestelde houding van-nou-maar-weer-weg-te-wezen, ging met 'n rukje opnieuw zitten, barstte in snikken uit.

'Nou schááp,' beklagde de naaister: 'huil maar niet....'

Ze hilde echter wèl en allerhevigst. Ik kan u verzekeren dat een snikkende, vreemde vrouw in je kamer, een vrouw van wie je na 'n pààr losgelaten woorden, 'n allerbenepenste historie van man-en-vrouw-opstand vermoedt, 'n bitse, hijgende, heete, benauwde wrijving èrgens in 'n kamer, èrgens in 'n huis, èrgens in de vale, groote, leed-slokkende stad - ik kan u verklaren dat zùlk hard, uitbarstend, nou-'ns-niet-langer-opgekropt gesnik je verlegen maakt, je met volle smakken 'n ongevraagde, ongekende misère in 't éérst-onverschillig gelaat smijft.

We leven allemaal zòo in eigen knusse kringetjes, geserreerde sfeertjes, we bemoeien ons zoo luttel, dierbare ouwe getrouwen, met wat in 't benedenhuisje naastan en 't bovenhuisje van-de-overzij, aan stille, bedekte, schuwe verdrietelijkheidjes passeert. Elk huis heeft z'n kruis, niet waar? En 'n man die 'n been breekt of n kind dat overreden wordt slaat de s t r a a t met meerder verschrikking dan 'n gekijf tusschen vier wanden, 'n gesnik achter neergelaten gordijnen, 'n smarten en wachten en geduldigdragen bij kopjes koffie en boterhammen met kaas.

De onbekende juffrouw huilde onbedaarlijk.

D'r pluishaar en haarkam sidderden heftig boven den zakdoek die d'r oogen belei. D'r vingers met den lief-glanzenden trouwring kromden, wroetten, dwazelijk pogend de malle smart voor den vreemden meneer te verbergen.

Hoe gedragen zich advocaten in zulk een geval?

Of weenen vrouwen nooit - als ze op consult komen bij iemand met een officieel Mr.?

'Is-die zòo slecht voor u?', vroeg ik, m'n aanloopje nemend om ièts te zeggen.

Zij knikte snikkend - de zuster antwoordde:

'Slècht,' zei ze het woord pootig naar mij terug rakettend: "t is 'n lùmstraal!"

'Loop van 'm wèg!' begon ik als gevoels-idioot te adviseeren - de wetenschappelijkheid ontbrak.

'Kan niet, meneer,' zei de naaister: 'ze hebbe 'n kind en ze hóúdt van 't kind...'

"k Laat me méissie niet in de steek,' zei de lichtschuwe juffrouw onder d'r zakdoek.

'Ja dãn....', aarzelde ik bête.

'Hij sláát d'r,' zei de naaister weer, ernstig naar mij knikkend.

'Sla 'm terug!' ried ik vinnig.

'Dat dùrft 't m i r a k e l niet,' zei de naaister,

wederom me beknikkend met 'n meelijdend hoofdschudden, alsof ze wijders wou zeggen: hij most 't met mijn is probeere!

'Nee,' sprak de lichtschuwe, d'r oogen drogend en sufjes starend naar m'n pantoffels: 'ééns heb 'k 'm werom wille slaan, maar toen werd-ie zóó gemeen - néé - néé - 'k wil in vrède van 'm af'....

De angst, de vage ingevreten angst voor den mán lei 'r op 't rood-behuild gezicht.

Ze was leelijk, bleek-burgerlijk, 'n juffrouw met spitsen neus, scherpen mond, vele en saamsmeltende sproeten. Alleen d'r zwarte oogen hadden iets liefs, van véél huilen, véél zorgen, véél tobben.

'Heeft u getuigen?', begon ik ernstig te informeeren. Van m'n boekenplanken nam 'k - ja je moet alles hebben! - 'n 'Handleiding bij de studie van den Burgerlijken Stand door K.M. Houthaar, commies ter secretarie, belast met de werkzaamheden voor den burgerlijken stand te Zutphen, met eene inleiding van J. Kardux, commies ter secretarie te Deventer.'

Samen met de heeren Houthaar en Kardux poogde ik het lichtschuw vrouwtje te helpen.

'Van wát getuige?', vroeg ze, terwijl ik heele hoofdstukken van geboorte, overlijden, domicilie, huwelijksaangifte, huwelijksafkondiging, huwelijksvoltrekking, huwelijksnietigheid, enz. met rap vingerbeweeg oversloeg.

'Getuigen als-die u sláát,' zei ik studeerend.

'Nee,' zei ze gelaten, 'dat doet-ie stiekum'...

'Stiekum?'

'As iedereen wèg is - Alleen Marietje ziet 't' -

'Marietje?'

'Da's d'r meissie,' lei de naaister uit.

'Kinderen zijn geen getuigen,' zei ik en voor alle zekerheid: 'althans niet één'...

‘Ze had laatst blauwe plekke zoo dik as me duim,’ zei de naaister zich opwindend.

‘Ja,’ zei ik, zoekend: ‘zélfs al had u getuigen dan kan u nog niet e c h t s c h e i d e n , want de wet zegt: zware verwondingen of zoodanige mishandelingen door de eene echtgenoot jegens den andere gepleegd, waardoor diens leven wordt in gevaar gebracht, of waardoor hem gevaarlijke verwondingen zijn toegebracht - en 'n blauwe plek, zònder getuigen, is geen gevaarlijke verwonding.’

‘Nee - dat is 'n blauwe plek niet,’ zei de naaister.

‘Nee, geváárlíjk verwond het-ie me nooit,’ zei de onbekende - ‘álléen klappe èn blauwe plekke.’

‘Wel kan u scheiden van t a f e l e n b e d ,’ las ik: ‘ter zake van buiten-sporigheden, mishandelingen en grove beledigingen. - Scheldt-ie wel eens in 't bijzijn van getuigen?’....

‘Schelden!’ viel de naaister alweer driftig uit: ‘hij scheldt 'r van 's morgens tot 's nachts, de doerak!’

‘Heeft u getuigen?’

‘Me dochtertje’....

‘Doet-ie 't nooit waar kennissen, vrinden, buren bij zijn?’

‘Nee, meneer, altijd s t i e k u m ’...’

‘En wàarom mishandelt-ie dan?...

‘Omdat... omdat... Dat doet-ie-as-ie 'r trèk in het’...

‘Trèk?’...

‘As 'k 'm tegenspreek - of as-de aarpels is niet gaar zijn - asof *ik* dat kan helpe’...

‘En duurt dat slaan al lang?’

‘Jàre, meneer. D'r gaat tegenswoordig geen dàg

voorbij zonder ransel. - En as-die 't nog maar dee as we héélemaal alleen ware -
maar àltijd as 't kind 'r bij is'....

'Als u a l l e b e i wil, kan de rechter scheiding tusschen tafel en bed uitspreken,
zònder dat u oorzaak heeft op te geven'....

'Maar *hij* wil niet.'

'Waarom niet?'

'Om 't kind'....

'Om 't kind?'

'Om 't kind - O as 'k 't niet om Marietje dee, had 'k me lán g verzopen'....

Ik liet ze uit. Het geval was ònoplosbaar - althans voor mij, voor Houthaar, voor
Kardux.

Over de smalle ka zag 'k ze loopen, gearmd, tot ze 't hoekje om waren.

Zoals ik reeds zei - ze heeft zich nièt verdronken - voor 'n paar jaar stierf ze
geduldig aan ik-weet-niet-wat.

Zij wil z'n portret....

Als ge 't nog niet wéet, wil 'k 't u nu wel even in vertrouwen zeggen: vrinden, amices, zelfs ganschlijk onbekenden sloven zich uit om mij aan 'stof' te helpen.

Zit je in een café, maakt die of gene 'n praatje met je - dan duurt 't géén vollen avond of een paar dienstwillige lippen warmen je op.

Nee maar noù hebben ze 'n echt Falklandje voor je, zoo iets leuks, zoo iets vrééselijk aardigs, zoo iets typisch-Falkland, zoo iets gràppigs - en de goedige auteur verneemt 'n flauwe mop, 'n benauwd geesteloosheidje, 'n humoristisch-album-gedoetje om klam-wee van te worden.

En nadien je geluisterd hebt met de meest schapekop-achtige welwillendheidstrekken in je gezicht, met een plooi van zoetelijk lachen om je mond, geforceerd als 'n zure óúwe heer in hyper-zùre bui, nadien je, alleen gelaten, naarstiglijk 't fatum bekniest van 'n publiek heer, wiens braaf zieltje door melkboer en schoenlapper, mitsgaders kunstliefhebber, als een vijgepeer van de vier om 'n dubbeltje beknepen wordt, nadien je, stéeds alleen èn contemplatief, de eenvoudige stelling wikt en bepeinst dat zoomin als jezelf je zoudt m e n g e n in de affaire van 'n

pasteibakker of effectenmakelaar, 'n ander toch lichtlijk je littéraire Negotie met de noodige zwijgende waardigheid kan ontzien - ook al staat er geen ijzerdraadversperring rondomme - nadien je een en ander wijselijk en ijselijk met 'n kwast-je bespoeld, knettert er op de mysterieuze wijze, die je 'n ander tóch niet vertelt om de barre concurrentie uit 't vâk te houen, zònder steun, zònder inblazing, heuschlijk vanzelf, 'n dingske in je memorie, dat geschikt is, althans geschikt zal wòrden.

Ja, met alle ontzag gesproken, wensch je alle moppenvertellers, alle lieden die 'stof' voor je hebben naar den meest verwijderden drommel. Je ziet zelf of je ziet niet. Mediums kun je ontberen....

Maar toch, vandaag, doet een onbekende 'n zeer lugubere historie, die me gefrappeerd heeft en òm die reden voor reproductie vatbaar is. Falkland, zoo sprak de beminnelijke stofaandraget....

Ze hadden als kat en hond geleefd, zij en hij - de vrouw doorgaans kat, de man doorgaans hond, ofschoon er gevallen zijn van omgekeerden aanleg en temperaments-uiting.

Hij was smidsknecht, 'n goedge tamme vent, zij had gediend.

En niettegenstaande zijn aard voor den u i t e r l i j k e n waarnemer geen aanleiding tot huiselijke kwesties scheen te geven - de sterke lobbies dronk *niet*, keek *niet* naar andere vrouwen, hield zich met *geen* boosaardige kameraden op, had *geen* nijdasserig humeur, noch keukepieterigen aard - werd bijna elken dag het evenwicht - van vrède was in het geheel geen sprake - verstoord door zeer vinnige, zeer herhaalde, zeer langdurige handtastelijkheden.

Zij, een snauwrig bij-de-hand wijf, 'n vrouw met

scherpe grijze oogjes, gemarkeerde sproeten, priemneus, stevige jukken, rullerig vlashaar, kwaadsprekerig en eminent van kijftoon-langlijzigheid, regeerde d'r voorkamertje (tweehoog), d'r portaaltje (twee hoog), d'r keukentje (tweehoog), d'r onderworpen mèn (tweehoog).

Als ie asch uit z'n pijpje morste - te heurer eere zij gestaafd dat alles glòm - drensde ze 'r een kwartier op los.

Dan verloor-ie z'n geduld, antwoordde bescheidenlijk en de ruzie stéég dusdanig dat driè-hoog-achter de stoelen hoorde bonzen, borden-gekerm vernam en de hééle trap den volgenden morgen het smidsgezicht, als een kop met veel kleine barsten aanschouwde.

Dit is alles historie, lieve lezer, historie zonder schmink of verfjes.

Waarom zouden wij het leven dat zich ook zonder onze inmenging herhaalt en vernieuwt, flatteeren of chargeeren?

Om welke onbelangrijke of belangrijke futiliteiten de smid voorts be- en mishandeld werd, waarom hij tóen een schram, tóen een buil had - om welke reden *zij* soms eenige dagen onzichtbaar bleef - vermogen wij te passeeren.

't Kan nièmand stichten dergelijke o n g u r e huwelijksgeheimenissen g e d e t a i l l e e r d te zien.

De metafoor 'kat en hond' bezit voldoende sterkte.

Op 'n dag overleed de hond.

Laat ik ter vermindering van àlle sentimentaliteit onmiddellijk zeggen dat de kat er geen schuld aan had, dat in het algemeen kijvende echtgenooten elkanders gezondheid niet dan bij h o o g e uitzondering schaden.

Het geval zou m e l o - d r a m a t i s c h zijn, zoo we de excesse begingen den gestorven smid voor

te stellen met een gat in z'n hoofd of een gelaat bedekt met nageldrukken.

De man vatte kou.

De man stierf.

En van af het oogenblik dat de bedsteedeuren gesloten werden, het verlof tot begraven verkregen was, had er in de spichtige, vinnige, onaangename vrouw een allerzonderlingste omkeer plaats.

De buurvrouw-van-achter met wie ze nu vòlle vier jaar overhoop had gelegen om 'n scheutje petroleum dat op 't portaaltje gemorst was en dat toch e r g e n s vandaan moest zijn gekomen - de buurvrouw-van-achter, d'r grootste en venijnigste vijandin liep bij d'r in en uit alsof ze de liefste vriendinnen sinds kwart-eeuwen waren.

't Mensch zette koffie uit h a a r koffiebus, morste dik op h a a r tafelzeil, schepte 'n mirakel suiker uit h a a r suikerpot - zij liet 't toe - ze knikte tam - ze zei dank-ie, liet zich troetelen.

De juffrouw-van-benee met wie ze zòolang ze twee-hoog woonde geen woord had gesproken, omdat die eens de vlegelachtige opdringerigheid had gehad om doove kolen te leenen zonder ze terug te geven, de juffrouw van-benee, die ze gewoonweg geen asem meer gaf na de trap-ruzie over d`at gèmeène geval, de juffrouw-van-benee snuffelde in h a a r kasten, zat breeduit meê koffie te drinken, meê te wee-klagen, meê te eten van h a a r boterhammen met boterhammenworst en - ze zei geen opstandig, geen ònvertogen woord.

De juffrouw-van-driehoog met wie d'r man Dirrek - ja, zonder náám gaat 't niet - gevochten had, omdat de kinderen van driehoog tellekes tegen de deur bonsden en met krijt schreven, de juffrouw-van-driehoog, die nou 'n lekker gebakken botje omlaag had gebracht - want 'n mensch is sterfelijk

en bij sterfte mot je mekaar toonen dat je buren ben - de juffrouw-van-drie-hoog plakte in Dirrek z'n stoel, zat te klessen over de pollitiek, over de boeren-van-Transvaal dat je 'r gek van wier, dronk koppie na koppie met drie lepels suiker, zonder te roeren - en zij, zij de feeks van vier dagen gelejen, zij de man-vrouw met d'r snauwrig (nou rood-gehulde) oogjens, d'r schijnbaar rijper geworden sproeten, d'r roodgepletten priemneus, d'r beitelvormige jukken, d'r kwaadaardig piekend rulhaar, zat paf van ontsteltenis, schrik, verdriet in d'r stoel, maakte geen nijdige opmerkingen, keef niet, keek de juffrouwen de koffie niet uit d'r lui mond, zei niks, niks, niks.

En gelijk men zegt dat er na storm en regen zonneschijn komt, zoo scheen nu in het klein voorkamertje de zon der buurvrouwen-genegenheid na het jarenlang geraas en gerauw.

Met 'n mensch dat 'r zóó onder was door 'r verdriet dat zóó lammenadig hulde en treurde, dat niks at (zelfs 't lekker gebakken botje niet), niks dronk (geen schèùtje van de koffie die 'n ziek mensch gezond maakte) - hadden ze een zeer dierbaar meêgevoel.

Het vecht-gestommel, de borden-rinkinkeling, de nagelkrabbels, de trap-ruzie op en neer - alles was goedig vergeten, ganschlijk vergeven bij de heete kommetjes leut en de as 'n mirakel veranderde weduwe.

De koffie slurpte en pufte in de diverse mondtuitjes, de handen leien als nestjes om de kommen - ze zaten liefde-zusterlijk, blazend, weer slorpend, dachten over de akeligheid van dood die 'n ende an je gezelligste samenzijn maakt.

Toen ineens, heftig van snik, stoorde de weduwe de stilte van koffie-geblaas en koffie-gepruttel.

“k Heb nie-eens 'n portret’ -, sprak ze met bevende stem: ‘nie-eens 'n portret van die goeie, bèste Dirrek’....

‘Nee, dat heb-je net niet,’ zei de juffrouw van 't lekker gebragen botje, rond-kijkend.

‘As 'k z'n portret nou nog hàd,’ klaagde ze voort: ‘zou 'k 'n andenken an 'm hebbe’...

De drie vriendinnen zaten in peinzing.

Toen zee-die van benee dat 't nog bèst ging as ze d'r cente voor over had, dat 't dikkels gebeurde datte dooie geportretteerd wierde, dat ze 't zèlf is had bijgewoond....

Dooien geportretteerd? Dòoien?

Ja, nou de juffrouw 't zee, wist de juffrouw-van-'t-botje 't ook. Diè had is gehoord...

En over de dampjes der koffie watelden de gesprekjes, smakten de koffie-natte lippen, glimmerden de oogen met glanzen van wel-weten-wat-'r-in-'t-leven omgaat.

Achter de geelvervige bedsteedeuren, die nauwlijks kierden, lei goeie dooie Dirrek, eens veel-geslagen, nu veel-bemind, beschreid, bepraat, bekommetjekoffied.

Was dan de oplossing, daar ze 't woù, daar ze anders geen r u s t zou hebben, nee geen minuut plezier meer in d'r èigen leven, dat de fotograaf - 'n achterbuurtsche die op twaalf portretten 'n gróót portret toegaf, à contant - met z'n toestel kwàm.

Alvorens hadden de gezamenlijke juffrouwen, de vijandinnen van vroeger den dooien smid uit de bedstee gehaald.

Met wel onplezierige maar toch toe-gewijde gezichten, trokken ze 'm z'n werkpakje an, z'n jas, z'n vest, z'n broek, z'n schoenen.

De boel ging stroef, maar Liefde verwint alles en de weduwe, nu bijna monter - de weduwe die 'm

't bèst kende - hielp met 'n handigheid dat het een lùst werd.

Zoodat toen de photograaf verscheen, de dooie smid als een werkman, die klaar van karwei, thuis op den gestampten pot zit te wachten, op zij van de tafel leunde.

Z'n arm hing slap bij het tafelblad.

Z'n hoofd, onder de pet, rustend tegen het behangseltje, leek geelgrauw alsof 't schichtig staalgroen van een bliksemschicht er langs had gesidderd.

De borstlige brauwen stonden verwaaid boven de mat-gesloten oogen.

Het bruin snorretje droop over den mond, die 't ouwe tabakspijpje geklemd hield.

Daaronder wolde het boezeroen met 't zwarte, vettige zondagsdasje.....

Toen was het er evenwel nòg niet.

De achterbuurtsche photograaf, die à c o n t a n t werkte, wat des photograafs recht was - en daarenboven bij deze exceptioneele omstandigheden 'n èxtra-douceur verlangde, e i s c h t e , alvorens de gevoeligheid der plaat te beproeven, een v o o r s c h o t van een volledigen rijksdaalder.

De weduwe scharrelde twee gulden dertien en een halven cent tezaam.

Niet genoeg.

De photograaf wachtte òngeduldig - dooie Dirrek wachtte met eene voortreffelijke goedmoedigheid tot de juffrouw-van achter èn de juffrouw-van-drie-hoog èn de juffrouw-van-benee - as de week op d'r laatst liep waren 'r niet véél centen in huis - de andere zes-en-dertig en een halven cent bij mekaar hadden gepieterd.

Nog met de warme centen en twee-en-halve-cent-stukken in z'n hand, trok de photograaf het doek

weg, kwam het portret van den goedigen smid, die eerst nà z'n dood véél liefde ondervond, in wording - de pijp in den besluitloozen mond - de pet op het vreemd-bleeke hoofd - de hand stillekes op de tafel, waar de koffiekommen stonden....

Falkland belegerd.

Het is nu ruim vijf jaar geleden dat het geschiedde in een fatsoenlijk zijstraatje van een nog fatsoenlijker groote straat. De menschen waren ontstemd - de menschen hadden gelijk. In den kuil dien hij voor een ander groef, kwam Falkland met schande en hoongelach zèlf terecht. Mag ik u, pers-collega's, de zaak even verhalen? Mogelijk is zij eene waarschuwing om uwe schriften wèl te wikken en te wegen alvorens ze in 't zonnetje te zetten.

Ruim vijf jaren geleden, gaf ik de describe eener *liefdegeschiedenis*. Herinnert ge u het vluchtig gevalletje? - 'Eén hoog,' schreef ik: woont een burgerjuffrouw met roode koonen, roode lippen, grijze 'oogen, uiterlijk veel welgedaanheid, die kamers verhuurt. De juffrouw heeft een zoontje met roode koonen, roode lippen, grijze oogen, een dik bol ventje. De voorkamer is verhuurd aan een oude dame, even geheimzinnig als Marlitt's *Alte Mamsel*. De achterkamer wordt bewoond door een smid, die altijd vuil, roestig en met gepotloode handen is. Naar den bouw van het huis te oordeelen heeft "één hoog" oòk twee kamers en een extra-zijkamer. Dit is dus "één hoog." Ik weet zoo wat alles van het huishouden, hoe laat

ze eten, hoe laat ze naar bed gaan. Natuurlijk. Je woont niet voor niets in een stille straat in Amsterdam. "Twée hoog" woont een bleek, flets vrouwtje met zwart haar en kringen onder de oogen. Haar man slijpt diamanten. De fletse juffrouw zie ik af en toe, als ze petroleum gaat halen bij den kruidenier aan de overzij. "Drie hoog" leeft een juffrouw met peenhaar, peenharen wenkbrauwen en zomersproeten. Ze heeft pas een kleintje gekregen met peenhaar. Haar inwonende nicht heeft peenhaar. De heele familie heeft peenhaar. Meer verdiepingen heeft het huis niet. De situatie is dus: Falkland in de benedenwoning, de juffrouw met roode koonen op "één hoog," de fletse juffrouw op "twée-hoog," de peenharen juffrouw op drié-hoog.' - Op deze vrij onnoozele persoonsdetaillering volgde een volmaakt goedig historietje, zonder eenige bedoeling, zonder eenige hatelijkheid, alleen met 'n ondoordacht grapje in de eindregelen... 'De waschvrouw beweert dat er eene ondeugendigheid bestaat tusschen "een-hoog" en den smidintern.

Ze heeft g e z i e n dat-ie 'r eens zoende. Ik vond die onthullingen zeer onzedelijk, maar ik geloof de waschvrouw niet. Ze heeft me laatst óók verteld dat het twee huizen verder, bij een commies zoo'n armoedige boel is, dat ze allemaal stukkende versleten hemden krijgt en nooit een behoorlijk stuk'.... Het was noodig u dit citaat¹⁾ te geven, om u duidelijk te maken wat in de komende weken zou gebeuren. Daar het mijn eenvoudige overtuiging is, dat iemand die over plaatsruimte in een groot blad te beschikken heeft, hetzij voor nieuwstijdingen, critiek of (zooals in mijn geval) voor avondkout,

1) Bundel III, Blz. 133.

nóóit misbruik van zijne vrijheid mag maken, nóóit vriendjes een geniepigen dienst bewijzen, nóóit vijandjes een valschen por in 't donker toedienen, dat in één woord gezegd een fatsoenlijk persman nimmer z'n persoonlijke aangelegenheden ten goede of ten kwade in 't publiek moet brengen - spreekt het vanzelf dat ik mijn burens van één, twee en drie hoog, die 'k ternauwernood kende, alleen en uitsluitend op bovengenoemde v a g e wijze aanduidde om een bepaald m i l i e u voor oogen te hebben en geenszins om lieden onaangenaam te zijn wier aanwezigheid onder hetzelfde gastvrij dak mij absoluut onverschillig was. Laat ik daarenboven aan deze verontschuldiging, die inderdaad geen excuus is onmiddellijk toevoegen, dat het schrijven van een falklandje een onsmadelijk procédé zou worden, een allermalste (trouwens onbestaanbare) hândigheid, zoo niet de auteur zich bij elke versche schets, versch in de een of andere situatie verplaatste en dank zij 'n tikkertje assimilatie en 'n scheutje accomodatie Jan en Alleman, vrind of buur ter schetsing - mits deugdlijk vermond - e x p l o i t e e r d e . - Ja - 'k ben 'n gevaarlijk wezen voor m'n omgeving. Vroeg of laat danst die of gene uit het geheugen-clair-obscur omhoog - vroeg of laat presenteer 'k magen, bloedverwanten, boezemlui, vrouw, vrienden etc. in de geduldige portefeuille-omslagen van dit schetsboek. Men zuigt geen lèvende figuren uit de toppen zijns vingers: het fundament van àlle fantasie is werkelijkheid - èn, om weder op m'n geval aan te stuwen: gànschelijk onbekend in die dagen van Falkland-in-z'n-éérstetientallen, had ik allermint gedachte dat het huis, het huis van één, twee, drie-hoog zichzelf in den onschuldigen spiegel zou weerkaatst zien.

Wie het eerste de krant met het feuilleton in z'n

handen kreeg, weet 'k niet. Wie de enorme voelhoorns bezat om onder zooveel maal honderdduizend huizen dat van de juffrouw-met-de-roode-koonen, de fletse juffrouw, de peenharen juffrouw te ontdekken, weet 'k nog minder. De een of andre marqué moet den obscuren Falkland verraden hebben....

De schel ging beslist en brutaal over.

Gemoedelijk slofte Falkland gangwaarts. Zes uur namiddag: rust van beertjes.

'Zóo was de deur open of een stevige schoen mat den scherpen hoek van de deur en stoep als volgt:

Falkland, achter de deur, begreep onmiddellijk dat de schoen, die eene her-sluiting derzelve pertinent belette, 'n vijandige daad demonstreerde van den man, wiens huisvredebreuk-plegende voet, zonder theoretische inleiding de deur geopend hield.

'Wat blijft u?', vroeg Falkland beleefd met eenige verontrustende verwondering den smid-intern van één-hoog herkenkend. En nog terwijl de man zweeg en de solide voet in den scherpen hoek verwijlde, schichtte er met ontzagwekkende snelheid de idee door des auteurs brein dat de een of andre mot op het punt was het levenslicht te aanschouwen.

'Ik ben de smid van bóven,' zei de pootige kerel, dien Falkland als 'altijd vuil, roestig en met gepotloode handen' geverfd had.

‘Jawel - meneer,’ hernam de auteur, den indringenden voet mitsgaders knie *binnen* den driehoek forceerend.

‘Ik kom jou spreken,’ dreigde het zwart gelaat met de bruinig-glimmende jukken.

‘Mij?’ -, vroeg Falkland en in eens resoluut: ‘Kom ‘r in!’

Boven de schrijftafel hing een Dolk. En er was een roestig Zakpistool in huis met kogeltjes als capucijner-erwtjes - doch ongevaarlijk. Een paar maal met knipprende oogen hadden we ons geoefend. ‘t Dee niks. De kàlk spette niet eens van ‘t eensteens-tuinmuurtje.

Zijn sombre, dreunende voetstappen schokten Falkland achterna.

‘Ga u zitten....’

‘Nee - ik zal wel staan....’

‘Wat is er van uw verlangen, buurman.’

Hij was twee hoofden grooter, sterk, gespierd - een dreigende arbeidsreus. Z'n nijldige pupillen grimden in het wit der oogballen die weer schichtig spetterden tegen het roet dat z'n beenig gelaat besmeurde. Ja - er zijn fluiden van burenen-verwoedheid. Nog vóór hij één woord gesproken had, v o e l d e ik dat komen zou wat kwam.

‘.... En zeg nou nòg is - in me gezich - wat jij in de krant heb gezet....’

‘In wèlke krant?’, vroeg Falkland, oplettend of er een g e b a a r zou volgen. Nou maar liegen. Anders was de boel mis.

‘In wèlke krant?’, herhaalde de smid: ‘in *de* krant. Wanneer het ‘r ies bestaan tusschen de juffrouw en mijn?’

‘Ik begrijp u niet,’ zei de auteur strak.

‘t Heele huis heb-ie geschandaliseerd - al de verdiepinge - maar van mijn ben jij niet af - ik

ga regelrech na de commissaris voor 'n verbaal....'

'Wat bedoelt u - u praat wartaal,' klonk de stem bij de Dolk.

'Ben jij Falkland?'

'Nee - die ben ik nièt'....

'Ben jij niet Falkland?', her-sprak hij.

'Nee.... Da's 'n kennis van me'....

'En hoe klopt 't dan met de juffrouw en mijn en met de juffrouw-van-tweehoog en met die van drie?'....

Het gesprek werd levendig. Falkland hield zich voortreffelijk dom - de smid vertrok met de onplezierige dreigementen dat-ie 'm den eersten den besten keer dat-ie 'm op stràat tegenkwam op z'n donder zou komen.

Tien minuten later rukte de schel heviglijk door een verwoede hand bezeten. Achter de deur, die thans d i c h t bleef, stond de echtgenoot van tweehoog, de man van de 'fletse' juffrouw.

De schel luidde, Falkland rookte z'n pijp.

Doch den volgenden morgen, toen hij vroeg uit bed, 's middags één uur, z'n ochtendwandelingetje in het tien-bij-vier gruintje deed, verscheen, drie hoog, in de glanzingen van het winterzonnetje één hoofd met peenhaar. Ongelogen het wàs peenhaar. En niet zoo dadelijk wàs die kop er of de inwonende nicht met peenhaar en zomersproeten en het dochtertje met peenhaar boorden heur lokken door het venstergat.

'Krantekerel!,' schrilde het door de winterlucht en de echo van het huizenvierkant herhaalde monotoon '...Kràn-tè-kè-rèl!'.... Links en rechts werden ramen opgeschoven.

'Ben jij belazerd - het me tante peenhaar!,' schreeuwde de peenhaar-nicht. Ze had het eenige tonen lager kunnen beweren. In een Amsterdamsch

huizenblok hoor je voldoende oòk wanneer 't hooge en middenregister versleten is.

Falkland haalde z'n schouders op. Daar hij Falkland nièt was, geen boosaardigheden gezegd had, nòch namen genoemd, ging hem de hurrie niet aan. Boven dachten ze er anders over.

'Neùs!' krijschte driehoog.

'Neùs!,' galmde nicht-driehoog.

'Laat je jassie make, armoedzaaier!' riep tweehoog.

'De smid haalt je over 't hekkie as-die je ziet!,' gierde een-hoog.

Falkland wandelde z'n v r i j e benedenwoning in. Klets, naast hem, viel aardappel- of ander water.

Die strijd duurde eenigen tijd. Aan de voordeur de mannen - aan de tuinzij de vrouwen. Nee - menschen zijn niet altijd beminnelijk tegenover elkaar.

Den vierden nacht namen zij weerwraak.

Thuis komend, 's nachts vier uur van het redactie bureau, hadden de gezamenlijke 'hoogen' het deurportiek van onder tot boven met sneeuw dichtgemetseld. Het vroom hard. De sneeuw was een muur geworden. Twee agenten die langs kwamen, sloegen er een vol kwartier met de blanke sabels (die dan toch voor iets nut hebben) op los, stukje voor stukje - tot de ijsmuur verwijderd was en Falkland het sleutelgat kon bereiken.

Na diè nachtgebeurtenis werd het huis rustig, schenen ze den krantekerel te vergeven dat-ie te dertel met z'n figuren was omgesprongen....

Malsche haan.

Ze liepen nu een beetje te ravotten op het erf.

Moeder was naar de stad om de wekelijksche inkoop te doen - vader en de meiden hadden druk werk op 't veld, waar de koeien te hoop liepen om gemolken te worden.

Voor lei de landweg, krommend tusschen glanzendgroene greppels. De knotwilgen, doorbarst en gespleten, stonden knorrig, met verwaaide koppen en benauwde gezichten, beu van de zonnewarmte, de heete gestadige hitte die alles bedroop, den witten weg, het kroos in de slotjes, de grasvelden, het erf.

Op de mestvaalt waren kippen aan 't wroeten, sporend de kurkige kluiten, en achter den hooiberg klonk het moddergespat der varkens die in de greppel waren gekropen, nou snorkten van louter behaaglijkheid.

'Jij ben 'm!', riep Dirkje.

'Nee - 'k schei d'r uit,' zei Geertje, 't zweetend gezichtje drogend.

'Toe dan, meid!...'

Z'n klompjes beklepperden het steenen wegje.

Maar ze dée 't niet.

'Je bezwijkt van de hette,' blaasde ze, hurkend in 't gras bij het kinderserviesje.

D'r bloote voetjes staken uit 't rood-katoen rokje - d'r rood, grappig snuitje, met 't wipneusje en de blonde krullen, schreeuwde van jeugd en gezondheid onder 't ouwe vergoord strooioedje dat van moeder geweest was en netjes verkleind met 'n paar witte banden.

'Toe dan, mèid!', zei Dirkje, groote-mansschreeuwrig.

Z'n kaaskopje glom van 't gestoei. Echte spelletjes as ze altijd verzonnen!

'Nee, broer,' weigerde 't moeder-zusje, net één jaar ouder: 'we zalle nou effen ruste...'

Plomp, op z'n buikje, plankte hij neer, tollend als een jonge hond, stofwolkjes wentlend uit 't droge, verzengde gras.

Zij languit, verzakt in schaduw van 'n struikje. tuitte het kindermondje, blies naar de warme lucht.

De zon saterde 'r geweldstralen op 't afgebeeld veld, adem-smorend. In de stof builen bij de mestvaalt leien de kippen verwroet, vaal van grondstuifsel. De hond aan den ketting kreunde, wrong 't lichaam terug naar 't duister van 't hok.

Er was eene stilte van hijgenis en gedruktheid. Klaaglijk alleen, kort van roep, loeide een koe en bijkans frisch spette het happen der eenden die snaptten en vreten van 't kroos.

'Speel je niemeer?' - vroeg na gerol en gewentel 't kaaskopje.

'Wàtte dan?' - zei zij, warm en vermoeid.

'Wille we koke?'...

'Jesis, nee,' zei ze met viezig lippegetrek: 'we hèbbe al gekookt...'

'Nou en ikke ga koke,' hield hij verwend aan: 'ikke ga soep koke...'

'Goed,' praatte ze, verveeld van luistring - ze had wel trek om te slapen.

‘Doe je mee?’

‘Nee.’

‘Den kook 'k alléén...’

‘Mot je eerst kénne - jongen!’

‘Zoo, ken 'k niet koke,’ verweerde hij zich, over het gras naar haar kruipend en sprekend met harde zekere stem: ‘ik ga 'n háán sláchte en van de haan koke we soep...’

Hij zei 't om te bluffen, om 's te toonen wat-ie wel kon en dórst, maar nou-ie 't zoo stévig gezeid had, met leuk-donkere-mansstem, hurkte zij op de ellebogen, keek hem aan met strakke oogen waarin het fantastisch geval, het geval dat haar kinderverbeelding ráakte, met groote aandacht lichtte.

‘En às j'm geslacht heb....’

‘Nou dan pluk 'k 'm,’ knikte hij.

‘Enne dan?’, vroeg ze droomerig, hèt latende komen, hèt, 't verhaal van gróót-doen.

‘Dan snij 'k 'm open - enne dan zout 'r bij - enne flink stoke - enne dan vreet 'k 'm op’....’

‘Enne krijg ik niks?’....

‘Jij krijgt 'n kluijie - Zal 'k 'r een vange?’

Zij zat geheel wakker, de warmte niet meer voelend.

‘Enne as moeder....’.

‘.... Moeder,’ herhaalde hij - even ondergaand den angst van 't woord, maar dadelijk kláar met z'n antwoord: ‘moeder mag mée-ete.’

‘Ja moeder mag mee-ete,’ zei ze opspringend, in de handen klappend.

Hè, wat 'n prettig spelletje - doen wat vader en moeder zoo dikwijls deeën - 'n haantje slachten. Dicht op elkaar liepen ze naar de ren, waar 'n twintig hanen bewaard werden, om vet gemest te worden.

Dirkje opende 't deurtje, wrong z'n jongenslichaam

er door en voorzichtig kruipend, joeg-ie de hanen op, die angstig kakelend voor hem vluchtten.

‘Die daar,’ zei Geertje, meeloopend langs de ren: ‘da's tòch zoo'n vechtersbaas.’

‘Hou dan je bek, meid! Ga dan weg, meid!’

Hij most 'r wel waarschouwen, want de hanen, opgejaagd en beangst, vlogen langs z'n hoofd, over de stokken heen en 'n stuiving van kalk en zand verblindde 'm.

Maar 'n goudkop, die niet om dorst kijken en al maar door hevig-bevreesd den kop ùit het hekwerk stak, naar een vluchtopening zoekend, kwam net onder z'n hand.

‘Hei-je 'm?’

‘k Hei-d'm.’

‘Geen zeer doen,’ waarschuwde Geertje, bang kijkend naar 't kleppren en spartlen van 't dier.

‘k Dóé 'm ommers geen zeer,’ schreeuwde Dirk: ‘Kischt! Kischt! Jaag ze is op!’

Werom door de ren, grijs van stof en vuil, kwam-ie gekropen, het schreeuwend dier in de hand en als 't deurtje gesloten was, keken ze allebei naar de schuwe kralen oogjes onder de roode kammen.

‘Is 't geen kànjer?’ - vroeg Dirkje's grootemansstem.

‘Nou,’ zei Grietje.

‘Enne nou gaan wij jou koke, rakkèrt,’ redeneerde 't joggie, klompklotsend over het erf: ‘wij gaan jou lekkertjes koke. Meid, haal dan de bijl!’....

‘De bijl!’, zei ze àngstig. Nou 't op uitvoeren ankwam, werden d'r oogen groot van schrik.

‘Toe dan, stommert! - Je ken 'm toch met je poote z'n kop niet afhàkkel!’...

‘Nee, dat ken niet,’ zei ze, kleine pasjes nemend naar de schuur waar de houtbijl hing. Timiede klom ze op de bank, lichtte de bijl van den haak en

ganschelijk vreesachtig, stapte ze naar Dirk. De zon schetterde kwaadaardige stralen op het staal van de bijl. 't Leek of 'r zilversprankels af vlogen, of ze er zóó mee slóég in blinkend water...

Dirkje zat op de bank voor de deur.

'Zoo,' herhaalde hij kinderlijk-monotoon: 'nou gaan wij soep koke'...

In de twee handen hield-ie den jongen haan, een hand om de gele vlerken, een om de pooten.

'Nou zal ik 'm vasthoue,' commandeerde hij - 'dan leg 'k z'n kop op de bank en as 'k drié zeg, hàk jij 'm 'r af.'

'Nee - ikke hak niet,' zei Geertje: 'ikke dùrf niet.'

'Hè,' schreeuwde Dirkje blufferig-spottend: 'meiden zijn àltijd bang: hou jij 'm dan vast, dan zel ik 't doen'...

Voorzichtig om 'm niet te bezeeren, nam zij het haantje over, streeelde den kop, sprak kinderlijk-zoetjes.

'.... Wees jij maar niet bang hoor, beest..... Wees jij maar stil hoor'....,

'Kles niet,' zei Dirkje: 'néé - z'n kop lager, nòg lager en je vingers weg - anders snij 'k je'....

Ze hield den kop en de vleugels vast, keek naar de bijl die zilverschubde, heftig vlamde in 't zonlicht.

'Klaar?', vroeg hij met de oogen knipperend.

'Ja,' zei ze en met zakte de bijl.

't Was mis. Nog geen veertje had-ie geraakt.

'Dat komt dat-je je poote niet stil heb gehoue,' ruziede Dirkje.

'Je kèn 't niet!', verweet ze, even *in* het spel.

'Ken 'k 't niet? - Wacht is - Hou je vingers weg!'....

Weer vlamde de bijl, weer cirkelde-die neer in gespetter van vonken en glansjes.

En tegelijk bonsde Geertje terug, wildschreeuwend en krijschend.

De kop van den jongen haan, de gouden kop met de gele veertjes lei in 'n klein rood kringetje op de bank. Als 'n vinnige fontein was het bloed, sissend langs de vlammen en glanzingen der bijl in het gelaat der kinderen gespoten, spettend over de kleertjes, de haren bepurprend.

Maar dåt was 't ergste niet, nòg niet het ergste.

Het lichaam, losgelaten, koploos, waggelde voort alsof 't dronken was, vóórbij de bank, òver de steentjes en eerst in 't gras, stuiptrekkend, schokte het neer.

De gele vleugels klepten in 't bloed, de pooten trokken, de borst bewoog sidderend.

'O' - zei Geertje, bijna huilend de bloedspetten van haar gezichtje vegend.

'O,' herhaalde Dirkje, angstig.

De bijl was uit z'n handje gevallen, lei in het gras met wat roode róéstplekken te schitterglanzen.

'O, o, me jurk,' snikte Geertje: 'dat vieze, smerige blóéd....'

'Zag-ie 'm lóópe?,' praatte Dirkje zacht: 'jessis, 'n haan zònder kop....'

'O, o - wat zal moeder zegge....'

Ze spraken niet meer van soepkoken, nòch van spelen, keken benauwd naar den kop met de gesloten witte oogleden, staarden naar het lichaam dat met teere huiveringen na-bewoog in het droge vertrapte gras, naar de nekstomp die al maar bloed gulpte....

'La-we de kop 'r bij legge,' schuchterde Dirk.

'Ik hei 't niet gedaan,' huilde 't meisje.

'Hei jij 'm niet vástgehoue, meid? - Toe pak dan de kop!'

Ze bekeek de kleine vuile handjes, roodgeverfd - liep naar de greppel, bukte, wisch het róód weg.

Hij, bang, maar brutaler, tipte den kop tusschen z'n aarzlende vingers, smee't 'm naar 't lichaam in 't gras.

Dan bevreesd voor de trillingen in de vlerken, schopte-die snel, liet zich door haar het gezicht wasschen. Zorgzaam schepte ze krooswater in de handjes, wreef de bloedspetten....

Zóo betrapte ze moeder die van de stad kwam. Eerst zag ze het bloed, toen de bijl, toen de kindren bij de greppel.

En in haar woede sloeg ze er op los, links en rechts. Zulke rakkers! Zulke deugnieten! Van niks konden ze afblijven. Kijk zoo'n haan is!

Kwaadaardig patsten 'r handen. Vooral de groote meid - de kwaje meid die op 'r broertje zou passen!...

'Wat 'n geluk,' zei 's avonds de vader: 'dat-de ááp zus niet met de bijl geraakt heit'...

'Tja,' zei de moeder: 'händig as-die 'm op z'n kop getikt heit. *Ik* had 't 'm niet verbeterd...'

Den volgenden dag - anders namen ze zoo'n lekker happie alleen 's Zondags, maar met 't warme weer kon je 'm niet bewaren - kwam de haan op tafel, gebraden in een bruin-smijdig sausje.

Vader kreeg de twee achterpooten, moeder de voorvlerken, Dirkje 'n groote kluif, Geertje 't hart, de maag èn 'n kleine kluif.

Malsch as-ie was....

Zwarte Jan van Hein.

Er stond nog één rijtuig om den hoek van het plantsoen.

De koetsier zat ingezakt op den bok, 'n vormlooze bonk, zonder hoofd, zonder beenen, zonder leven - enkel wijdpoolsche mantel en hoed.

't Water droop van z'n rug, siepte van den glimmenden hoedrand, spoot schichtig-striemend op 't gelakte dak van 't koetsje, tegen de doorzweete ruiten, de plumpe, gore wielen.

Voorbij en langs en over de lantaren die met verbaasde witte dampjes om d'r glazen kop te adempuffen stond, als 'n burgerjuffrouw in wintermorgen-sjagrijnigheid, òf als 'n kliek opgewarmde aardappels, òf als - doch zóó je zinnen bouwend brouw je ongelukken in het begripsvermogen der lezers - voorbij de verkouden-blazende lantaren spetterde, straalde, grauwde, grimde de regen op de kniezige koets, op den hoed waaronder een hoofd moest zijn, op den mantel waarin de aapjeskoetsier te snurken zat. Althans snurk-gerucht knorde ter plaatse van jaskraag en hoedrand.

'Hé!', riepen wij.

Het onherkenbare op den bok bewoog niet - het paard, attenter, hief een weinig het hoofd. Het was een erbarmlijk afgejekkerd, afgereden, afgebeeld, afgetobd dier, bijna een ex-paard. De regenwind

flapte de hoekjes der ouwe paardedeken tegen z'n ribben en knokkels. Z'n beenen leken aan het lichaam te hängen, futloos, als losgewaaide zinken afvoerbuizen, ukkerig gebogen alsof ze zoo daadlijk krakend zouden knappen. Boven het angstig-dunne paardedekje jukten de heupbeenderen knuistig omhoog en de magere hals, die nu weer log naar de keien rekte, kroop als een misvormde snuit uit het nachtedoezel van beenstompen en ribben.

Ik geloof dat het noch gemakkelijk, noch volkomenmòoglijk is een versleten paard te beschrijven, een paard van enkel knokels, zooals het 's nachts voor een rijtuig te knersen staat. Ik zeg te knersen, omdat elke harde ouwe spier, elke bot, elke lijn, elke kleur, kortom 't heel verwezen samenstel, je de sensatie geeft van scharnieren die als je n o g e v e n w a c h t zullen kreunen, piepen en krassen.

'Hé!', riepen wij voor de tweede maal, zelf doorregend en lang niet zoo gezellig analyseerend, oplettend, beschouwend etc., als hierboven aangeduid. Het was nà tweeën. En een heel eind lag voor ons.

De koetsier snurkte.

Dusdanig te ronken als 't water langs je rug stróómt kan alleen iemand met een zeer gerust geweten of met 'n borrel op.

De geheel-onthouders hebben frisch redeneeren. Honderd tegen een dat de meest principiëele kwast-en-slappe-thee-drinker in het geval van mijn koetsier eenige spatjes zou benaderen. Ware ik op 'n bok, 's nachts laat, in zùlk weer, ik zou er waarschijnlijk stevig aan doen en zoo een afgejakkerd paard de mogelijkheid wist.... Maar alweer dool ik, op gevaar daarenboven, het neutraal *Handelsblad* legio ingezonden stukken van zeer verontwaardigde drankbestrijders te bezorgen, wier visie van alcohol doorgaans van oorzaken-smetten vrij is.

‘Laten we naar de Ringkade lóopen,’ zeide mijn metgezellin: ‘hij is dronken...’

‘Drie kwartier loopen - dank je,’ opponeerde ik, en geenszins bevreesd voor accidenten met dit stakkerig paard, dat waarschijnlijk te lang had gedraafd om nog grillen te debiteeren, laat staan op hol te slaan - wekte ik thans stevig den koetsier, die onmiddellijk beweerde niet geslapen te hebben en èvenmin (dit tot mijne gezellin) gedronken.

We stapten in en stapten voort.

Waarlijk het ging niet roekeloos.

Lantaarnpaal voor, lantaarnpaal na.

Zóo zoetjes en ganschelijk-kalm alsof we in een hobbelende door 'n bakker geduwde broodkar zaten.

De huizen wandelden voorbij, de beregende straatkeien en plassen glimmerden - we schoten op.

En naarmate mijne gezellin gevoelde dat de koetsier te vertrouwen was, dat er geen malheurs zouden geschieden, dat we nòch in een gracht, nòch tegen een boom zouden belanden, sliep zij zachtekens in, aangenaam getrokken door het paard dat niet wild en den koetsier die niet dronken was. Juist zou ook ik maar gaan tukken - welke infernale zot *in* 'n koets zal wàkker blijven, om over z'n loontrèkkers te peinzen? - juist was 'k op het rándje van 'n droom in s t a t u s n a s c e n s , toen het rijtuig met zachten schok stilhield.

Het was een schok en het was geen schok.

Slaperig keek ik uit het raampje, riep ‘waarom rij je niet door?’ - toen 'k bemerkte dat het paard languit op den slijkgrond lag.

De wielen hadden zéér gemakkelijk tegen het slappe vleesch gebuffeld.

Betere rem, zonder schok, bestaat er niet.

In een oogwenk - als bange passagiers die aan 't eigen hachje denken - waren we er uit, keken

toe. Het dier was gestruikeld over de spoorrails, die daar den weg doorkromden. Het lag met de voor- en achterbeenen over de glimmende staven gestrekt, het lijf in de dikke valse modder, het hoofd in de modder. Geen sterveling te zien. De landweg somberde naar de Meer. In de zwarte dreigende lucht braakte de schoorsteen der gasfabriek vuurgulpen, die als bloedklodders drongen en dreven en weer voortgestouwd werden door nieuwe hijgende vlammen en berstingen.

‘Kom zwarte Jan - wat doe je nou,’ praatte de koetsier, van den bok gesprongen.

Nijdig om 't gebeurde, trok-ie grimmig z'n jas uit, bukte, greep het paard bij het hoofd.

‘Alloo! Hoep! Hoep zwarte Jan!...’

Zwaar viel het hoofd in de slijkbulten terug. Je hoorde zelfs niet ademen.

‘Is-ie dood?’, vroeg ik - meelijdend.

‘Nee - dood is-ie niet. Kùren! Kom zwarte Jan!’...

Jan lag stil in de modder. Z'n mond met het roestig gebit hing loodzwaar in een smerigen plas - z'n eene zichtbare oog starde nattig-glimmend naar de lekkende, kolkende, purperen barstingen uit den schoorsteenmuil.

Toen begon de koetsier hem af te spannen. Den buikriem gespte hij los - het lemoen werd achteruitgeschoven - al de geheimzinnige banden en strengen raakten vrij.

Het paard kwam in zijn volle afzichtlijke magerte bloot te liggen - een verschrikking voor de oogen - een lichaam van witgesmeerde, roode schrijnplekken, een lichaam van oud gelig haar, een lichaam van builen, eeltbuilen en knokels, een lichaam zoo verlept, gebeuld, afgeleefd, zoo enkel wreed, hard geraamte-vleesch dat je er angstig naar keek, angstig en schuw.

Ik dacht dat de koetsier z'n zweep zou opnemen en 't dier terdege ranselen, zooals gebruikelijk en nóódig is bij die gelegenheden.

Maar tot onze zeer groote verbazing, gebeurde plotseling iets benepen-melodramatisch, iets dat je niet goed meer verhalen durft, uit vreeze in de buurt des heeren Van Maurik, die zóóveel zoets allerzoetlijkst beschreef te geraken, de heer Van Maurik, die ons, litteraire vliegen, voor jaren en jaren den strooppot-des-levens, den gerenommeerden strooppot met z'n deugdzaams en gesuikerds heeft afgesnoept.

Echter. Onze koetsier taalde niet naar z'n zweep, trapte niet met z'n hakken (wat ik ook wel eens zag), vloekte niet, raasde niet, ineens knielde hij in de vette, proppige slijkmassa, nam het slappe hoofd van het niet-ademend paard op z'n knieën en begon te h u i l e n . Het was naar en stuitend. Je ziet niet graag 'n mán h u i l e n - je loopt zoo eeuwig rond met je wantrouvens, je niet-gelooven in gevoelens, spontaniteit en eerlijkheid, dat het verrast, verbluft, tot in het oneindige verwondert als een aapjeskoetsier in de modder hurkt, z'n paard streelt en hardop gaat snikken.

'Kom nou,' zeg je geméen-valsch, twijfelend òf-die huilt, òf 't geen komedie, òf 't geen toeleg is...

Misschien zijn andere menschen meer ver-maurikt, meer aangelegd voor zoete histories van deugdzame koetsiers...

'Hij heit te hárd geloope,' snikte de man: 'dan heit-ie die flauwtés wel meer'...

'Mot je daar om hùile?' ...

't Is zoo'n goed beest - hij trekt zoo best'...

'Is-die van jezelf?'

'Nee - van me baas'...

Nieuwe verwondring.

De koetsier huilt. Het paard ligt onbewogen. En, zelf komen wij zeer sterk onder den indruk - 's nachts half drie - een eenzame weg - 'n paardehoofd roerloos in de modder - 'n starend, vréémd kollend, nat, verschrikt oog, 'n oog dat zonderling-luguber roode spetjes reflecteert van de gultende, brakende, hijgende vuurklodders boven, 'n oog in den skeletachtigen, ouwen kop, 'n oog in de ontvelde randen, omlitteekend door rauwe plekken waar 't hoofdstel járen, járen, gedrukt en gefolterd heeft - 'n mond met grauwe kwabben - 'n borst met roode striemen - overal bepleisterde wonden - misvormde, knokelige beenen - het heel-droevig, ellendig karkas...

Terwijl het snikken van den koetsier - het ongewone....

Maar een agent komt aangestapt, ziet het gevalletje, snauwt.

'Nou - wat mot dat?' Is-ie gekrippeerd, Hein?'

'Nee'

'Help 'm dan overeind, Hein! Je ben toch niet bezopen?'

Achterdochtig kijkt hij den huilenden koetsier aan, grijpt het paard bij de teugels, rukt, trekt. Er komt een flauw gehakkel van de ouwe beenen.

'Leg 'r de zweep over! 'k Sta hier niet voor me lol!'

Rutsch! De zweep striemt zwarten Jan die er maling aan heeft. De agent vloekt - de koetsier vloekt. Ik betaal, wandel voort. Een oogenblik later hooren we op den landweg geklikklak van paardehoeven en gesjokkel van wielen.

Die huilende koetsier met het schijnbaar doode paardehoofd op z'n schoot - is me bijgebleven....

Lippen-spel.

Ze waren de Moonlight-singers en ze waren clowns. Bij mijn weten hadden ze niet meer en niet minder succes dan andere fratsen-makers, deden ze wat ànderen pleegden te doen, om 'n publiek, dat uitgaat om den tijd na het negotiedrijven plezierig te dooden, te gerieven. Met de hand op 't nuchter hart, vermeen 'k dat inderdaad de uitgaande Burgerij na het zes dagen dienaar spelen in winkels en magazijnen, na zès dagen arbeid, zorg, cijfering en benauwdheden, op 'n zevenden dag bij muziek, tjingeltjangel-vermaak, biertjes en kopjes chocola rècht heeft. En daar 'n vermaak ondenkbaar is zonder 'n prikkel - we helaas het passioneele van stierengevechten, menagerie-waaghalzerij, hanen-geplukhaar moeten derven - acht ik het een waarlijk genoeg, wanneer het amusement verhoogd wordt door clowns, acrobaten, gymnasten, wier werkzaamheden op den beganen grond, op tafels, ladders, stoelen, trapèzes, door de prikkelende, opwindende sensatie van 'n dood-val of ledemaatbrekerij begeleid wordt. Daar zijn lieden die (binnenskamers) de domheid begaan te protesteeren tegen het immoreele van een publiek dat voor zijn cènten aanschouwt hoe 'n individu voor één rijksdaalder per avond de meest geriskeerde,

nutteloze, doellooze toeren op 't randje van den dood af, verricht. Deze lieden beweren op impertinente wijze dat men den tijd aan zijn grof, ontzenuwd of over-de-zenuwen-heen amusement herkent - ik schaar mij in deze aan de zijde der gezeten Burgerij - ik houd van koudworden, kippevel, schrik-gilletjes, bravo-geschreeuw as-'t-haast-mis is, en tot mijn spijt heb ik slechts éénmaal een saltimbank van een trapèze zien smakken in het orkest - en dan nog had de kerel maar één gebroken been.

De oude breedsprakigheid heeft me verleid er dingen bij te sleepen, die ik gerust ongezegd had kunnen laten, daar mijne *Moonlight-singers* slechts zeer flauw prikkelden - geen moment de zaal van brave burgermensen deden griezelen of angstig stuipen.

Zij kwamen op, man en vrouw, de man glimmend zwart, met vettig negerkroes en purperroode lippen - de vrouw in coquet clownspakje, hansop met zilverlubben en 'n krijtuit gezichtje met roode vegen over wangen en voorhoofd. Het contrasteerde heel aardig. Zij, vlug, lenig, grappig - hij stijf, zwart, dom. An z'n nek kon je zien, as-ie transpireerde, dat-ie geen echte nikker was, maar overigens verstond-ie 't kostelijk den *negro-boy* na te bootsen. Eerste speelden ze mandoline, dan bliezen ze op hout-instrumenten - an 't slot kreeg je een meer vertoond maar toch machtig komiek spelletje.

Beiden zwaaiden ze hand-harmonica's, malle gezichten trekkend, het publiek toe-grinnikend, dat van genoeg met lach-bobbeltjes, schater-gilletjes en schater-gebalk antwoordde. Want die verdraaide neger - 't gepiengel der harmonica's was bijzaak - verkneuterde de goede lieden met een vuriglichtend eindje sigaar, dat in z'n mondholte ver-

dween als het vlug, wit clowntje 'm boos bekeek en weer dadelijk uit de lippengleuf priemde als ze voortspeelde.

Dit gaf nu waarlijk een zot effect.

Z'n glimmend zwart hoofd, boven den verflarden vadermoorder, z'n breede roode lippen, z'n glazigwitte oogballen wentelend, verwijdend, wegkrimpnd in het zwarte vel, z'n pompadoeren vest met den bengelenden horlogeketting, z'n onsmakelijke platvoeten en ruim plompnde broek - alles en alles werkte mee om het grappige van het geval uitbundiger te doen schijnen. Maar toch, het alléénig kòstelijke sprak, spetterde uit het geheimzinnig brandende, dampende, lichtende eindje sigaar, dat uit de lippentuit spoot, véerde en nauwlijks merkbaar op satansch-gluuprige manier verdween, zóó positief verdween dat als de malle nikker z'n mond opende je niks zag, geen vurig spatje, geen dampje - ingeslikt. Niet ingeslikt. Tóch ingeslikt. Waarachtig daar hád je 't weer! Waar die 't gelaten had? Nee maar, méér as onbegrijpelijk. Het witte, vrouwelijk poppeclowntje, sierlijk van gebaar, springend en dartlend in den wijden glanzenden hanssop, den hanssop die z'n zilver-schubben in 't licht te schitteren zette, den hanssop die bultte en slapte tot naar de fijne kuiten met de rose kousen en witte muiltjes - het vrouweclowntje, bepruikt, bepoederd, beschminkt, het lief gezichtje besmeerd dat 't haast niet te herkennen was - het radde, beweeglijke, elegante clowntje stapte, zwaaide, sprong, alles even onverwacht om den neger te snappen - en telkens mis, telkens sprong het eindje walmende, heete sigaar als door een veer bewogen *in* den zwarten zwijgenden mysterieuze mond, telkens leek het tusschen de lippen te sissen, telkens opende de nikker z'n sterktandigen muil, wijd-lachend, lach

die als een gurgel z'n keel ontwong - telkens, als 't slank clowntje zich afwendde, floepte het eindje over de onderlip, spoot de tabakswalm door z'n neusgaten, gierde, grinnikte, lach-schudde het aangenaam gekieteld publiek.

Zoo straks waagde 'k te zeggen, dat de *Moonlight-singers* zich in weinig onderscheidden van meer dergelijk muzikale clowns. Maar deze schets zou geen schets zijn en 't vertellen niet waard, indien 'k geen *pointe* in reserve hield, om u te doen gouteeren van de amusement-sensatie welke 'k zooeven aanduidde.

Op een dag - wànneer weet 'k niet en niet dadelijk let je op een *bobo*, als je elken avond het applaus der vrindelijk gezeten Burgerij voor 't grijpen heb - op 'n dag gevoelde mijn muzikale clown een beetje pijn. Hij had al wel is meer iets gevoeld zonder er attentie voor over te hebben. Thans, zeer onaesthetisch (doch *niet* in het publiek) stak hij zijn tong uit, bekeek die in 't spiegeltje. Me gebrand, dacht de clown. En dien avond was hij wederom allergeestigst. Den volgenden ochtend werd de pijn sterker - en laat ik u niet in het onzekere laten - een clown meer of minder op de wereld is geen záák waarover gij of ik ons het hoofd behoeven te breken - hij had kanker. Dat wil zeggen - hij en zijn vrouw liepen eerst naar een dokter en deze heer constateerde tegen contante betaling dat het niets anders dan kanker zijn kòn, gaf als z'n advies dat de historie die toch al v o l d o e n d e gevaarlijk was, direct levensgevaarlijk zou worden bij voortzetting van het spel. Nu moet ik echter, op onaangename wijze en àlweder mijzelf interrumpereen. Daar zijn meer dingen op aarde en hierboven dan waarvan een zich vermakend pubiek droomt en gelukkigerwijze behóeft te droomen. Men koopt den zèvenden dag

een entree, Men drinkt den zèvenden dag z'n biertje. Men heeft 'n gezellig avondje, Vermijde ik de klip der sentimentaliteit: diverse auteurs hebben analoge histories reeds zòo gevoelig en teer beschreven, dat het bijna banaal wordt te verhalen dat toen dien avond de zwarte clown en het slank clowntje het uitbundig slotnummer achterwege lieten, de directeur naar het contract verwees, het contract waarin het eindje sigaar nadrukkelijk was gestipuleerd. Ge zult in uw eenvoud zeggen dat de directeur een hard man was, een soort marqué in zijn vak. Doch ge vergist u. De marqués zijn primo niet meer van dezen tijd - als ze er ooit geweest zijn - de gestrafte ondeugd schijnt meer en meer een legende te worden sinds we de romantiek ontgroeiden. Mijn directeur deed, wat des directeurs recht was: zorgen voor zijn Publiek en zorgen voor zijn Zaak die geen liefdadigheidsinstelling, noch een tehuis voor zieke clowns was. Hoe wou hij 't anders gedaan hebben? Kunt ge u met normale verstandige rede voorstellen, dat vóór een bepaald nummer van 'n café-chantant, een bordje langs het gordijn wordt geschoven met eene fameuze grap als deze:

Aan het geëerd publiek!

In het volgend nummer kan de clown niet meer met het eindje sigaar werken, aangezien de dokter het hem om gezondheidsredenen verbood.

Uwe toegevendheid inroepend,
Hoogachtend,

Enz.

Ge zoudt, welwillende dame of vrijzinnige heer uit het publiek - en t e r e c h t , daar gij voor uw geld g e z o n d e artisten vraagt - bij uzelf overwegen dat de directeur beter gedaan had den clown uit te betalen, hem gezondheid en goede reis te wenschen. Maar een directeur is geen voorzitter van L i e f d a d i g h e i d n a a r V e r m o g e n en de ónze hield zich verstandig als man van zaken, business is business, aan het contract, zoodat de zwarte en de witte clown, uit vrees voor hun verbeurde gage, den daaropvolgenden avond het spelletje voortzetten, wat ze ook wel rustig vermeenden te mogen doen voor nog 'n páár dagen, daar een zoo sluimerend en langzaam-groeiend ding als kanker niet op een gehaaste verzorging schijnt aangewezen.

Waren de hout-instrumenten afgeloopen, dan verschenen ze als vanouds met de hand-harmonica's en het eindje brandende, fel-lichtende sigaar. Het beestachtig-heete satansche brokje wipte in en uit, heel grappig kiekeboe, kiekeboe, in en uit den mond, over en langs de zieke, gruwelijk-pijn-veroorzakende tong. Ik denk, geachte lezer, en veroorloof mij deze gedachte, zonder vrees u al te zeer te grieven, daar gij waarschijnlijk even gráág als ik nekbrekende toeren ziet (verg. pag. 153, dat als gij met mij had geweten dat onze clown, onze kalm-grinnikende clown, zoo dierlijk te lijden stond en elke minuut van zijn veilig doen op de planken hem nàder tot den dood bracht, ge nòg meer van het geval zoudt genoten hebben, gelijk ge met mij geniet van een acrobaat die op zes waggelende stoelen een hoogstand maakt of van een gymnast, die van het eene trapéze naar het andere vliegt, veiligjes beschermd door een valnet. Een man die geblinddoekt een doodsprong waagt, geeft me de meeste, of liever laat ik zeggen één der meest

geraffineerde genietingen. Een man die met messen werpt naar een meisje en haar zoo héél netjes vastspijkert aan een plank, vind ik een beminlijken vent.

Als je 't bijwoonde dat zoo'n mes ráákte - wat een allergriezigste sensatie - wat een interessant krantenbericht 's morgens. Een Japansche dame die langs een sterk gespannen draad omhoog loopt en zich plots laat glijden - is alleen dáarom aantrekkelijk daar ze kans heeft voor je oogen neer te kwakken. Zoo zou je een gansche reeks rillingsensaties kunnen opnoemen, een reeks die - het doet me genoeg dat ik daar straks toch niet al te nutteloos breedsprakig was - nu draai 'k opnieuw om de vlam - helaas in òns landje niet aangevuld mag of kan worden door stieren-, hanen-gevechten, bokspartijen etc.

Mijn clown - om nog wat van hèm te zeggen - speelde zijn contract uit, ten genoegte van directeur en publiek.

Het spijt mij niet te kunnen eindigen met eene roerende beschrijving van een sterfbed tusschen de coulissen of op een armoedig zolderkamertje, noch u voortreffelijk te kunnen detailleeren de smart van de jeugdige vrouw.

Want in zooverre is mijn p o i n t e onvolledig: hij is *hier* nièt gestorven.

Het laatst zag ik 'm in het Centraalstation op weg naar Keulen.

Kopje koffie.

Nog eens roerden de bevende ouwe vingers, nog eens slurpten de mummel-lippen.

Maar dan met hernieuwde kwaadaardigheid, zette hij het kopje op de vensterbank.

'D'r is nièt genog suiker in,' snauwde hij naar de tafelzij, waar de zoon driftig te broeien en de dochter snibbig te kijken zat.

En nou de ouwe man, met wien geen huis meer te houen viel, zoó drenzend, zóo sarrend zeurde, terwijl zij 'r zèlf twéé lepels in gedaan en hij 't gezien had - nou die voor de derde of vierde maal as 'n onmogelijke kribbebijter ruzie zòcht - want dat wàs zoeken - nou kwamen ze beiden valsch-kwaadaardig los, vergetend z'n lamme beenen, vergetend z'n ziek gestel, àlles vergetend in de heele middag-benauwdheid van 't kamertje-drie-hoog.

'Wou je nòg meer suiker,' gromde de zoon met driftig-lichtende oogen: 'je heb toch twéé lepels gehad. Je most je oogen uit je hoofd schamen! Kommen we 'r met stelen an!'....

Zijn vuist bestompte de tafel.

En nog in de na-raketting en siddering van kopjes en borden sloeg de schelle stem van de dochter, harder van schreeuw om den schrik van Jan's drift.

‘Je wor nog lastiger as 'n kind - 't is niemeer met je uit te houen.’

Rukkelig bewoog de ouwe man z'n elbogen over de leeren leuning van den armstoel - grimmig wrikte het hoofd.

Effen zat-ie stil, niet wetend wat-ie 't eerst zou zeggen, nou die zoo gruwelijk gelijk had en zoo gemeen wier gekoejeneerd - d'r was nièt genug suiker in - as d'r genug in was zou-ie 't proeve - zou-die niet méér vrage - Moste kindere 'n zieke vader suiker weigere? - Was 't niet meer as hondsche....

Eindelijk was-ie over z'n heesche woede heen, kon-ie weer pràten.

‘... En - en - 'k drink ze zoo niet... 'k Ben koffie met suiker gewoon... èn èn nou drink 'k ze héelémáal niet...’

Z'n bevende, beenige hand duwde 't kopje verder - de koffie spoot over den rand, over het bakje, langs de vensterbank.

‘Je zou....,’ dreigde de dochter.

Maar de zoon, òp van de eeuwige ruzies om niks, snee haar dreigement af.

Weér dreunde z'n vuist op de tafel, weer grolde z'n stem tusschen de matte behangselwandjes.

‘... Lus je 't niet - dan la je 't maar. D'r komt 'n end an ons geduld. En as dat zoo doorgaat dan bestejen we je! Heb je verstaan!....’

‘Enne tòch is 'r geen suiker genug in, nog geen hallel lepeltje,’ zei de vader zonderling hardnekkig, maar ver-aarzelend in z'n drift: ‘en tòch laat 'k 't stáán....’

‘Dàn màar,’ zeî de dochter bot-af.

En in de gloeiende broeiing van 't kamertje-op-'t-zuiden, dat als een gesloten oventje de brandende hette der luchtlooze straat inzoog, hitste 't ruziegezwijg der drie menschen.

De zoon en de dochter aten.

De ouwe man keek naar de horren, omplast door het zonlicht dat langs de witte gordijntjes in stadige hijging droop.

Het was langzaam drie-hoog 'n hel geworden, nou vader sinds zes jaar niet meer lopen kon.

Eerst hadden ze hem opgepast, verzorgd, vertroeteld voor zoover ze 't financieel konden, had zij 'r naaihuis 'r an gegeven om 'm niet alleen te laten - vroeger verdienden ze alle drie - hadden ze geduldig verdragen z'n buien van kindsche prikkelbaarheid.

Maar je went an alles, an ziekte, ellende èn lamme beenen.

As-ie zàt vergat je op den duur dat-ie stakkerig, hulpeloos was, zàg je 'm gezond drinken, gezond eten, gezond bewegen.

En omdat-ie nooit over pijnen klaagde, z'n pijpje rookte, z'n krantje las, z'n opmerkinkjes maakte over wat in de straat gebeurde, kregen ze ten slotte alleen oog voor het met den dag verergerend humeur, voor z'n vlaagjes drift, z'n kregelig mokken over kleinigheidjes, z'n plotsling onzinnig opstuiven over 'n slecht geboterde boterham, 'n geluid dat 'm hinderde, 'n vlieg die 'm plaagde.

Dàn - gedreven door het gedesequibreerde van z'n gestel - keef-ie, zeurde-die, zei-ie alle venijnigheidjes die 'm invielen, verstoorde-die de dagrust en de nachtilte, beheerschte-ie het klamme, laag-zolderige kamertje als een geraffineerde tyran.

Verstandige, taktvolle lieden zouden mogelijk geduld hebben - z'n zoon, 'n boekbinder, z'n dochter, 'n naaister, waren al jàren dat gedrens, dat onredelijk ruziemaken beu.

De laatste maanden vooral had 't gespannen, telkens om nietsjes, om 'n gebroken pijp, 'n zoeten aardappel, 'n vergeten futilliteit - gespannen óók om 't geval dat de zoon kennis an 'n meisje had en niet trouwen kon met 'n lammen vader op z'n dak.

D'r hoed in de haarwring prikkend, zag de dochter 'm in z'n armstoel zitten, gebogen, norsch.

Z'n grijzige baard lei tegen z'n huisjas geplet, de magere handen hingen slap.

Nou toch wel met meelijden - 't werd zèven jaar dat-ie geen trap af was geweest - begon ze wèer met 'm te spreken, maar 't nijdig òpgluren van z'n oogen, recht op haar toe-bitsend in den spiegel, dee haar stem overslaan in den ouden snauwenden toon.

'Wil je 'n ànder koppie, vader? Nou geef dan antwoord!'

'Nee - bemoei je met je zelf...'

'Neem 'n wàrrem koppie. Die 's steenkoud.'

'Nee - blijf d'r af...'

Toen met 'n laatste opwelling van goedigheid - ze most 'm den heelen middag alleen laten - zei ze, zooas je met 'n kind praat:

'... Daar dan - hier hèb je dan suiker...'

Den pot hield ze vlak bij den kop.

Maar opnieuw bevend van geirriteerdheid, onnoozel-driftig, bijna stikkend in de woorden, sloeg hij naar den suikerpot.

'... Weg!... Dan had je me straks motten gelooven!... Nou blief *ik* niet! Nou wil *ik* niet! En hoe eer je uitgaat hoe beter!....'

'O man, man!', schreeuwde ze verwoed: 'ik zal God danken as je...'

De toegesmeten kamerdeur dreunde de woorden weg.

Grimmig teruggeleund in den stoel, beluisterde hij 't dompen der stappen op de trap.

Nou zat-ie alleen in 't heete, broeiende kamertje. De zon beschaterde de gordijntjes, dreef scherpe lichtwiggen over het kleedje van zwarte, roode, gele kleurtjes, dat onder de tafel lei.

Op de kozijnen der opgeschoven ramen, druk tippend tusschen de bloempotten, krakeelden en schreeuwden dievende musschen.

Het wekkertje op den schoorsteen schel van blikglans, tikte onrustig-snel, de poes duttig geschurkt in 'n zongeuul knorde met zachte, tevreden kreuntjes.

De straat lag verlaten. Overal waren de gordijnen neer, alsof de huizen dooien hadden. De keien leken bekalkt, wittig in mekaar vervloeiend, de stoepranden verwaasden in de brandende zonplassen.

Opgehitst, benauwd, knoopte hij de das rond z'n nek los, ademde zwaar.

Zacht riep-ie de poes.

En met 't dier op z'n verlamde beenen, 't hoofd moe achterover, begon-ie nog 'ns zeurig te overdenken van 't kommetje koffie - van de kinderen - van gister de herrie over je-weet-wel - van - van - tot-ie gejaagder naar adem hapte. Hij stikte haast.

De zon scheen vinnig in het kamertje, op de tafel, op het vloerkleed, op het behang. De zon laaide kringelingen over de potkachel, den ketel, de koperen knoppen. De zon ketste woest tegen den wekker, den bal van de lamp. De zon gleed over het zeil, de stoelen, de ladenkast. De zon warmde en brandde, boorde driest in alle hoeken en gaten.

Z'n kaken bewogen in steunende benauwdheid. De armen had-ie gestrekt over de stoelleuning,

't hoofd keek de straat in, waar 'n wagen over de keien reutelde.

Toen poogde-die op te staan, vagelijk tastend.

De poes sprong van z'n schoot, kromde haar rug, rekte zich uit. Maar de onmachtige beenen verdroegen den lichaamslast niet. Bijna met een smak viel-ie in den stoel terug, het grijze hoofd als in slaap gebogen, de handen als in slaap, de oogen als in slaap.

Door het heele heete kamertje broeide de zon, uitbundig van schijn, de wanden begloeiend, de dingen beglanzend.

Poes, met 'n zet, was weer op z'n schoot gesprongen zachtjes knorrend tot 'r kopje in vadsigheid boog.

Tegen vier uur kwam de dochter van 'r boodschappen terug.

Goddank dat-ie slièp. Anders kreeg je daalijk maar mot.

Stilletjes ruimde ze de tafel, begon de kopjes en schoteltjes te spoelen in 't keukentje naastan.

Bukkend over de poes nam ze 't nog volle kommetje dat de kribbige ouwe niet had willen drinken. Wat 'n koppigheid! Bah!

Nou zou ze zich is overtuigen ofschoon 't niet hoefde - ze kon 'r 'n eed op doen.

Rustig roerde ze 't kopje, proefde de kouwe koffie.

Asjeblijf. Om ziek van te worden zoo zoet. As die maar goed omgeroerd had. 'n Heele suikerlaag lei op den bodem.

De kopjes omspoelend keek ze naar den lastpost, die Jan belette te trouwen en háar 't werken op 'n atelier onmogelijk maakte.

'n Geluk voor jonge mensen.

En as ze 'm nou niet wèkte kreeg ze wèer 'n

herrie van belang dat ze 'm den heelen middag liet slapen om van 'm af te zijn.

‘Half vijf!’ riep ze uit het keukentje.

In de andere kamer sprong de poes op den grond.

Zij, druk wrijvend, praatte hardop:

‘...Nou mot je weer is beweren dat je geen suiker genoeg krijgt.... Meer as 'n lepel zit an de bodem.... Waar blijf je nou met je kouwe drukte?.... Wat?’

Hij hield z'n mond. Jawel - dat kende ze - éen van z'n manieren om je bloed an 't koken te brengen.

‘.... As je maar weet dat 'r weinig meer mot gebeuren of Jan doèt wat-ie je vanmorrege zei.... Wil je nou is met je eigen oogen zien dat je nog wel twéé koppies op zoo'n suikerbodem kan bijschenken’....

Nijdig-blij dat ze 'm nou is met bewijzen op z'n voorman kon zetten, liep ze op het raam toe, bleef halfwege steken om 'n rare gêne die in de zonnige kamer scheen gekomen.

‘Vader!’

Hij bewoog niet.

‘Nou mot je zellef is....’

De adem knapte in haar keel - het besuikerde kopje trilde.

Toen, zonder één stap verder te doen, bleef ze sprakeloos, niet meer roepend, enkel angstig starend naar 't lijkwit hoofd en paars-grauwe handen.

Pepsiko.

Triestig bukte juffrouw Aaltje naar de mand.

Pepsiko snurkte - 't zacht kalfskotelette-kluifje, 't stukje leverworst, 't klontje suiker leien onaangeroerd om en bij het behaard dekje.

'Chéri,' zuchtte juffrouw Aaltje. Pepsiko bléef snurken.

'Pepsi,' herhaalde ze in dezelfde stemming van ingeslikte tranen.

De verharende, magere keeshond keek lijsig over den mandrand.

'Kom Pepsi,' redeneerde de ouwe jonge juffrouw, terwijl ze het kettinkje in den halsband gespte: "t is voor je eigen bestwil, stakkerdje. En dan komie weer gauw bij de vrouw terug, zoete beest. En dan krijg-ie allemaal lekkers van de vrouw - leverworstje en 'n kippepootje - hè? - lekkertjes, hè? - lust-ie dat dan? Zal-ie dan zoet meegaan? En doen wat de dokter zegt? En de poeiertjes braaf innemen? Kom dan, lieve toetie....'

Ze kropte een tranen-abces weg dat in haar keel zwol bij het zien van Pepsi-chéri, die half-dronken over 't kalfskotelette-kluifje stapte zonder 't zelfs te beruiken.

Vroeger was-ie zoo mollig geweest, zoo glanzig

van haar, zoo lenig, zoo vroolijk, zoo kwispelstaartend, zoo dol op klontjes èn op de vrouw.

Vroeger had-ie zich nooit bezondigd an viezigheidjes op 't Axminster-tapijt.

Vroeger sloeg-ie an als maar 'n traptree kraakte.

Vroeger was-ie 'n engel, 'n dot, 'n beest om te zóénen.

En nou! Je zou 'm niet herkennen. De ribbetjes zàg je onder z'n grijsgeworden haar. Denk 'ns an grijs geworden. Z'n heldere oogjes leken natte krenten, z'n staart hing als 'n ouwe plumeau.

Zachjes trok juffrouw Aaltje aan 't kettinkje.

Pepsiko sukkelde naast haar rokrand tot aan de trap waar-ie bedaard weigerde voort te gaan. Nee maar, alsof zij er aan dàcht zooveel vermoeienis van 'm te vergen. Hondegeluidjes brabbelend nam zij hem in haar maagdelijke armen, droeg hem de treden af:

'... Zóo, m'n arrem schaapie... Watte-dan?... Zal-die niet wof-wof.... Nee, doe jij maar niete wof-wof... Zóó...'

Moederlijk liet ze 'm op 't stoepje glijden en de lange witte haren van 'r mantille plukkend - de lieve haren die ze wel in d'r medaljon zou willen dragen - stapte ze langzaam voort, telkens omkijkend of ze niet te snel ging voor zieken Pepsiko.

Zeurig, katterig, als 'n huiswaarts boemelend student, den kop omlaag, de ooren omlaag, den staart omlaag, sukkelde de hond achter Aaltje's stootkant.

Zoo kropen zij over den straatweg, zonder avonturen.

Het weer was naar, de wolken waren naar, de wind was naar, het stofgestuif was naar.

Maar naàrder nog dee de sluitboom van den spoorweg-overweg, die neerknipte, juist toen Aaltje en Peps wilden passeeren. 't Duurde altijd 'n poos

vòor de trein doorreed en net vandaag stonden 'r 'n massa werklieden van 'n fabriek te wachten.

Een keek de juffrouw en den neerslachtigen, mageren kees aan - 'n ander was onbeschoft genoeg - o, die mindere menschen zijn zoo ongelikt! - om grinnikend te zingen..... 'En juffrouw pas op je hondje, pas op je hondje, pas op je hondje!..'

Zwijgend, hautainement, met eene waardigheid die imponeerde, keek juffrouw Aaltje in de vâge verte, waarin wij allen, kalfachtig of stoer, staren, wen het noodlot der samenleving ons onkiesche blikken of grof gelach opdringt.

Aaltje's hoed lijnde naar den naren, lummeligen hemel. Zij droeg een protesthoed contra de vogeltjesmode. Aaltje's wrange neus - ik zeg wrang omdat ik er geen beter woord voor vind - wipte naar de daken. Aaltje's oogen zwommen haar ouwewijfjes-en-face uit - Aaltje's kin spichtte hóog van haar zijden kraagje - Aaltje's nek stond in sinus tot haar rug - al hetwelk, in combinatie met vele andere kenmerken die Falkland onbeschreven laat om den geduldigen lezer niet te zeer af te matten, slechts flauw aanduidt hoe fier en verachtend zijne heldin op de nare straatkeien vóor den sluitboom stond en hoe vorstelijk zij de laagheid van het schimplied 'j u f f r o u w p a s o p j e h o n d j e' langs haar inderdaad koude kleeren liet glijden.

Want in de droevige omstandigheden die haar levenspad teisterden, wàs dit lied eene laagheid - zij het een onbewuste.

Een vrouw (alléén op de wereld) die maandenlang haar zieken Pepsiko verzorgd heeft, verzorgd en vertroeteld, gewasschen, geknuffeld, een vrouw die 's nachts wakker gelegen, als ze Peps hoorde kreunen, een vrouw die driemaal 'n doktersvisite,

tienmaal zelfjes en laxeermiddelen betaald heeft, een vrouw die uren weende om 's veearts uitspraak dat alleen de rijksveeartsenijschool haar lieveling redden kon (zoo redding niet te laat was), eene zülke vrouw roept men niet vuilaardig toe: 'pas op je hondje!'

Gebukt onder de grieving, krimpnd om het hoongelach dat háár Peps, háár zieken Peps, háár mooglijk stervenden Peps bespote, bleef ze evenwel reuzensterk en veerkrachtig turen naar voornoemde vâge verte, die niets zegt, niets te zien geeft, doch dáardoor een troost is.

En, omdat alles op deze aarde op zijn pootjes terecht komt, kwam ook aan het neer-zijn van den sluitboom een einde, overstapte zij de rails en uiterlijk kalm sloeg ze eene zijstraat in, waar géén brutale kerels liepen, integendeel meerdere juffrouwen van-een-twee-en-zooveel-hoog d'r hondjes aan touwtjes uitlieten.

Triestig ging zij verder, op kettinkjes-afstand gevolgd door Pepsiko, wiens triestig aspect met dat van zijn meesteres en met den heelemaal-naren boel van dien dag harmonieerde.

De juffrouw stapte, de hond stapte.

Zij stapten beiden.

Zij stapten zoo mismoedig, zoo hondscho-down alsof ze achter een begrafenis slenterden met de zekerheid van zèlfs geen guldensbazaar-legaatje. Zij stapten, zooals een veelmaals bekeurd schutter of 'n man die te hevig gegeten heeft stapt. Zij stapten egaal en dof kwakklend over de keien, sukkelend van en op de stoeprandjes. Zij stapten in desperaat pessimistischen cadans.

Er draaide een draaiorgel van Warmies, den voortreffelijken draaiorgel-verhuurder van de Brouwersgracht - het draaiorgel speelde schetterend-lief van

souper en cabinet-particulier - maar de juffrouw die anders muzikaal aangelegd en van schoonen zang hield, stapte, stapte - en Pepsikochéri, vroeger geneigd om weerbarstig te jenken als 'n orgel te larmoyant deed, verhief zelfs geen stip van z'n slappe ooren - hij stapte, waar z'n meesteresste stapte op kettinkjes-afstand, onverschillig voor elk goedig woordje dat ze zei om 'm te encourageeren.

Toen kwamen ze bij het station.

Benauwd, wederom wegslikkend een tranenabces, stond de juffrouw voor een kiosk stil en Peps zette zich op de tegeltjes.

Effetjes wou ze 'm nog tracteeren.

In 'n spekslagerswinkel kocht ze 't lekkerste dat ze verzinnen kon, 'n half ons versch-gekookte varkens-lever.

Peps berook 't - keek insipide-onverschillig, stelde zich aan als een lever-asceet. 'Toe nou Peps - varkenslevertje - vérsch gekookt Peps'.....

Waterig, ofschoon met glans van dankbaarheid, beschouwde hij haar wrangen neus en den van vogeltjesveeren ontdanen hoed. Positief, hij lústte 't niet.

Smartlijk glee het halve ons in Aaltjes achterzak, bij portemonnaie en zakdoek, en smartlijk schreed zij voort naar het station. In het bagagelokaal liep het storm; mannen met witte kielen rolden dreunende wagentjes - heeren verdrongen zich om het loket - juffrouwen hijgden onder diverse lasten.

Confuus èn beduusd wachtte onze douloureuze heldin en door haar gedachten-moe hoofdje spetten de wroeginkjes als de vonken van een zevenklapper.

Nòg kon ze terug - het mandje met 't zachte kalfs-kotelet-kluijfe, het brokje leverworst, het klontje

suiker, wachtten. Was sterven in je eigen bed niet hartelijker, dan in de kille sfeer van een asyl, waar álles hònd was en niemand haar lieveling zoo teer zou toespreken als zij 't jaren had gedaan. Wie zou Peps roepen of Pepsi of Pepsiko-chéri? Wie zou z'n mandje luchten, z'n geblaf b e g r i j p e n ?

De tranen nevelde als paarlemoeren schelpen voor haar oogen, haar handen trilden, haar neusvleugels bewogen als vlindervlerkjes.

Edoch - men mocht geen kánsje laten verlopen om het lieve schepsel te redden. Na regen kwam zonneschijn, na den nacht herleefde de dag en voor veel krankheden waren kruiden gewassen.

Haperend bestelde ze een spoorweg-hondemandje, zond een kruier uit voor schoon hooi, deponeerde het half ons lever achterin en eigenhandig nam ze Peps op, om hem in z'n gevangenis te plaatsen.

Het zware oogenblik was aangebroken.

Door haar tranen zag ze den hondekop met den drogen neus en de grijze mondslieren, aan haar boezem voelde ze de ruige, stoppelige haren.

'Noù dan juffrouw,' zei de beambte.

'Goeie reis, Peps-chéri,' nokte ze, het ijzeren deurtje sluitend: 'en beterschap arremer liefie'

De mand werd naar de lift gedragen, en langs de steenen wanden klonk even opstandig Pep's gejang nou-die, zij 't ook bij versche lever, in 't donker zat en zoo ruw geschokt wier.

'O, O,' klaagde de juffrouw, radicaal ondersteboven.

Met 't reçu in de verdwaasde linkerhand en 't papiertje van de lever in de machtlooze rechter, zag ze de lift stijgen naar het perron, hooger en hooger tot de deuren dichtsmakten. - Het was volbracht.

Op van emotie liep ze het station uit, de lippen

pijnlijk geplet, de oogen vol bittere levensellende.

Toen plukte ze weer de haren van haar mantille, de grijze, steile haren, de haren die ze zoo dikwijls gestreeld had, doch die ze niet kon laten zitten om zindelijkheidsredenen.

Levensmoe stapte ze op de tram.

Thuis lei ze een doek over het mandje, na het lékkers verwijderd te hebben en met eene stem die door ontroering vier tonen te hoog liep, zong ze diep-weemoedig 'Einsam... und vèèèèèlassen'.....

Avondje uit.

In de bulten der zitbank zakte ma's zwaarlijvigheid, aan weerszij 'n vla van ledergezwollenheid builend.

'Puf - 'k zit, blaasde ze, 'r pappig handje als 'n waaier zwaaiend.

En mèt bewoog 'r bol lijffe, met de zitting meêdeinend, nou Emile naast 'r plofte, en de bankbedding van den schok onbestorven vleesch-lillingen vibreerde.

'Pa schik 'n endje op,' zei Roosje die 'r bij wou.

'Nee, neem jij 'n stóél,' zei pa: 'r is ruimte genoeg'...

'Je ziet hier niks, pa,' zei Roosje, de hoofden afturend.

'Je ziet nèt zoo goed,' zei pa, en vermoeide ademstootinkjes over z'n lip-vleezigheid loozend, knoopte-die de ònderste vestknoopen los, de knoopen die z'n buikje hinderlijk prangden.

Roosje wrong den stoel naar 'm toe. D'r lip kribde. Als 'r niet zóóveel menschen in de buurt hadden gezeten, zou ze volgehouden hebben. Je zag niks waar ze zat - je zàg niks van de muziek - niks van wie 'r binnenkwam.

'Freddy loopt ons zoo vóorbij, pa,' zeurde ze nog.

“t Is daar 'n zuigeling!', gemelijkte pa, en dorstig as-ie was van de stof van den weg, klopte-die met z'n stok op tafel: 'Anneme Jàn!' ...

'Miel, knoop je ves dicht - je zit voor schandaal!', kibbelde ma zàcht. 'r Dik lijfje met 't helgeel nieuw manteltje leunde in statige uit-zijn-bewustheid tegen de lederen bankleuning. Twee tafeltjes verder, had ze de familie Bakkel, meneer Bakkel, mevrouw Bakkel, de oudste dochter Bakkel en den oudsten zoon met-z'n-zeere-oogen, genadigjes, met groet van vrouw die wéét hóéveel de Bakkels wegen, beknikt. En schuinsover, de kwaad-spreek-hoofdjes gespits, de lippen in anmerkinggesputter tot 'n giftig relletje getuuld, hokten de Van Dam's - en wèrchtig Sjeanne lachte naar de zij van pa's overhemden-wit.

Pa werd nijdig. De hééle weg over had ze 'm bevit, gezanikt over 'n lipje van z'n bottine, over z'n òngeschoren gezicht - asof-ie gisteremorgen niet was geschrap - over 'n vlek op z'n jas - nou begon 't overnieuws...

'Wát zit 'k voor schandaal?', vroeg-ie nijdigjes: "k zit zoo as 'k zit' ...

'En je zit voor schándaal,' zei ma klemmender: 'knoop je ves dicht!'...

'Over wat maak-ie je de sàppel?', zei pa gemelijk omzittend: 'hindert 't jòu?'

'Ja 't hindert mijn - de menschen lachen je uit' ...

'Laát ze lachen! Och! Kijk ik na 'n ander!'...

'Pa - ma heit gelijk - uw overhemp is vúil'...

'Wònder!' zei ma: 'nieuw van vanmorgen! Ja, je pa kan 'n hemp schóón houden!'

'Pa trek u niet zulke gezichte - de Bakkels kijke allemaal na ons!'...

'De Bakkel's - de Bakkel's,' begon pa driftig.

Het steeklig gekibbel werd door den kelner gestoord.

‘Breng u mijn,’ zei ma, pa korzlig negeerend: ‘breng u mijn 'n plombière.’

‘En mijn 'n wiener-meelansch,’ zei Roosje.

‘En mijn 'n glas licht,’ zei pa.

Weken ze even achteruit voor de vegende servet die 't tafelblad bezwiepte, bleven ze 'n poosje vijandigstil - pa omdat ze 't 'm zoo lastig maakten - ma omdat pa voor schandaal zat met z'n open vest - Roosje omdat ze niks zág van de muziek, niks van de deur.

Toen knikte ma nòg 'ns naar de zij van de Van Dam's, d'r geel-mantel-lijffe gespannen van dèftigheid - d'r vleezig nekje straf-op, d'r oogen rondgittend boven 'r massieve wangen. Ze was héélemaal massief, massief van hoofd, massief van borst en schouders, massief van heup. In 't p u b l i e k werd ze massiever, statiger, zèker van 'r diamanten oorknoppen, 'r briljanten broche èn 'r paphanden die op 't marmmerblad dauwdrup-flonkertjes hadden.

Pa niet zòo massief, plufte matte ademstootjes. Z'n kin bedruilde vettig z'n doorzweet boord - z'n ruige wenkbrauwen warden van 't zakdoekgewrijf - z'n buikje met 't zwarte overhemd hield de vestslippen in onrustigen cadans. Wárm van 't geflaneer voor de winkels - anders ging-ie 'n half uur lèggen - warm van 't stof op den weg - warm oók door de haatlijkheden van ma en Ròosje, sloot-ie z'n oogjens, opende die z'n oogjens, kwijnend en moe, asof-ie van de warmte bezwijmde, asof z'n oogjens traag bewegende mosselen waren, met mossel-wit dat sliepte en kruiprig-verschool tusschen de mosselschulpen.

Roosje, blozend meiske, met zwart haargekrul onder den witten hoed met gele, purperen, blauwe

bloemen - met 'n rood lint om den hals en 'n paarse zomerblouse, draaide 'r beweeglijk hoofdje van 't buffet naar de Bakkel's en in 'r roode oortjes glansden diamanten knopjes, échte knopjes met mat-blauwe spartel-straaltjes.

Kwamen de plombière, de Wiener Mélange en 't glas licht.

Ma stutte op, hield de plombière 'n weinig omhoog en zorgvuldig strijkend, bewoog ze 'r lepel langs 't glas om den afdrupenden room te garen. Roosje piekte de Mélange, blies 'r langs, bette timiede 'r lippen. Pa zwòlg z'n glas.

En de vree van 't aimabel zitje, de vree van lepeltjes lekkers en slokjes koel bier, lei paisibele glimlachjes op hun gezichten.

Pa, afgekoeld, bijkomend, zei: 'nou wor 'k 'n ànder mensch' - en de Van Dam's nou óók groetend, lachte die plots in verwondring.

'Kijk 's achter die pilaar,' zei-die: 'zie je niks?'

Ma, òver 'r plombière zoekend, 'n smeltend hapje in 'r mond, keek, keek nòg eens.

'Achter die pilaar?', herhaalde ze: 'achter wèlleke pilaar?'

'Achter dié daar!', knikte pa en ongeduldig wordend om 't gezichten-getrek van ma en Roosje, die net den àndren kant op keken, zei-die verheugdgeheimzinnig: 'ze is 't!...'

'Wie dan, pa?' -, vroeg Roosje, nou toch nieuwsgierig om pa z'n wètend-glimlachend gezicht.

'Marianne Prins,' zei pa, de pilaar beloerend.

'Marianne Prins,' zei ma, de plombière verrast neèrzettend....

Marianne Prins was 'n soubrette, 'n soubrette-met-talent, 'n allerliefste soubrette, die ze herhaaldelijk op 't tooneel hadden gezien, gezien in de *Vice-Admiraal*, gezien in *Der Bettelstudent*, gezien in

de vèle operettes die in 't seizoen waren gegaan. Als ze dan in de pauze in de stalles zaten, had pa 't over Marianne Prins, had ma 't over Marianne Prins, had Roosje 't over Marianne Prins, had Freddy die met Roosje verloofd was, 't over Marianne Prins. 'Wat 'n snoes van 'n soubrette,' zei dan ma: 'en wat heit ze die arria lief gezongen....' 'En wat zag ze d'r uit om te stelen,' zei Roosje - en pa, pa die 'n héél bedrijf lang z'n oogjens achter de binocle-glazen geplakt hield, pa zei doorgaans niks, omdat-ie wát-ie te zeggen had, zàchies an Freddy zei, die dan oòk listig lachend knikte. Want Marianne Prins was 'n móóie meid op 't tooneel, 'n beeld van 'n meid, 'n meid om te p o r t r e t t e e r e n .

En nou meende pà dat ze achter den pilaar zat, vlak bij - nou zouen ze 'r kunnen zien van 't tooneel àf...

Roosie stond op en over pa z'n schouder bukkend, keek ze brutaal.

'Is 't die met de grijze hoed op, pa?'

'Ziè je dat dan niet,' zei-die z'n schouder wegtrekkend.

'Met die grijze hoed....,' lijsde Roosje zangerig: 'dat is ze nièt pa...'

'Is ze dat niet!', riep pa: 'néé, ze is 't nièt!...'

'Ach pa, hoe kom je d'r op!', lachte Roosje; 'nou da's ook 'n inbeelding van u!...'

'Om tienduizend gulden!', wedde pa in het blinde.

'Waar zie je 'r dan?', vroeg nou ma, ma die Marianne Prins aànbàd, Marianne Prins die kullere-toer zong dat-je 'r koud van wier.

'k Kan de pilaar toch niet omsmijte,' zei pa: 'ze *is* 't - of 'k zal geen gezond uur meer leven....'

'Pa - hoe ken mèn zich vloeken,' zei Roosje, 'r hapje Mélange snel ver-slikkend: 'hoe ken mèn zoo doordrijven....'

‘Laat mijn dan is zien,’ zei ma, 'r deftigheid ganschlijk vergetend. Langs pa z'n knieën wrong ze 'r dikzijden japon, zóo gretig, dat 't leege glas bijna kieperde en op 't marmer blad steunend, doorboorden haar ooggeten wat achter den pilaar was.

‘Nou?’, vroeg pa, terugleunend om plaats te maken voor z'n vrouw's lijvigheid.

‘As dät Marianne Prins is - as ze dät is,’ schouder-kregelde ma, 'r zijden rok weromschurend: ‘... as ze dät is, laat ik me villen...’

‘Dan láát jij je villen,’ hield pa obstinaat vol.

‘t Is nèt zoo min Marianne Prins as ik Frenkel-Bouwmeester ben,’ zei ma, de zittingbulten bedekend.

‘Ik zal Marianne Prins niet kennen!’, stoof pa op, geprikkeld door 't verzet,

‘En waarom zal jij 'r bèter kennen as ik?’ kibbelde ma, 'r plombière opnemend en opnieuw tipte ze verliefde hapjes.

‘Pa hoe ken mèn zoo strijjen,’ lacherde Roosje, de juffrouw-met-den-grijzen-hoed nog ééns bespiedend: ‘Marianne Prins heit zwàrte oogen...’

Pa wiegde z'n buikje van ergernis - z'n ooggeten werden klein van verveling, alsof de mosselen heur schalen slaperig sloten - z'n stoppelwangen trilden opstandig.

‘As dat Marianne Prins niét is,’ zei-die grimmig redeneerend, elk woordje wikkend: ‘Dan zet 'k noóit meer 'n stap in de komedie....’

Omdat-ie 't zoo èrnstig, zoo vol-overtuigd herhaalde, wrikte ma 'r dik-lijfje nòg eens uit de tafelen-bank-benardheid en diep buigend over de tafel, 'r hoofd in gapende rekking, mat ze de proporties van den grijzen hoed, de dikte van de haarwrong, de lengte van den profiel-neus - toen gewoonverwoed op de bank smakkend, dat de leuning

pièp zei, keek ze pa vernietigend aan, nam het plombière-glas, lepelde met dóódsche bedaardheid, lepelde nog 'ns, keek weèr vernietigend, zei:

‘... Jij ben mesjogge - knoop liever je ves dicht’...

‘Laat mijn dan mesjogge wezen,’ repliceerde pa: ‘maar 't *is* Marianne Prins, zoowaar 'k 't leven heb’ ...

‘Nou, dan *is* 't Marianne Prins,’ zei ma, verontrustend-kalm en 'r lepeltje diepte kittig de plombière-lekkerheden die door de verstoring melkdrabbig waren geworden.

‘Wel ja, laten we zéggen dàt ze 't is,’ plaagde Roosje. ‘As pa wat zei, dan kon je tot 't volgend jaar zeuren - dan wou-die gelijk...’

Net kwam Freddy, die de heele zaal had afgezocht.

‘U is oòk in 'n hoekie gaan zitten,’ zei Roosje's galant, keurig gekleed met 'n fantasiekostuum dat 'm gegoten zat, 'n puntboord zóo hoog dat de nekhaartjes met 't nekvel 'r als een bobbel op leien - en handschoenen die van propere nieuwheid glimden.

‘Pa strijdt dat 't 'n lùst is,’ begon dadelijk Roosje.

Pa bolde z'n koonen, sloot z'n oogen. 't Was gewoon-weg om hélsch te worden. Toen zei-die langzaam, sekuur van z'n overtuiging.

‘... Ja, laat hém nou is kijken. As hij neé zegt, hou 'k me mond! Om twintigduizend gulden! - Zit daar Marianne Prins achter de pilaar ja of nee?’

‘Hoe wou je dat zéggen van àchter 'n pilaar?’ redeneerde Freddy wijs: ‘k zeg niet ja en 'k zeg niet nee. As 'k ja of nee zeg mot 'k 'r in d'r gezicht gezien hebben’...

‘Héél verstandig,’ zei ma.

‘Nou dan zàl 'k 'r in d'r gezicht zien,’ zei pa, z'n vest toeknoopend.

‘Al zeg jij 't duizendmaal,’ irriteerde ma, stroef de bank beleunend: ‘jou geloof 'k niet - Ga jij is kijken, Freddy’...

Bedaard stond de galant op - bedoord alsof-ie iemand in de vértte moest spreken - slim as de jongen was: alles dee-die met overleg en verstand - liep-ie 'n eindje de zaal in, den pilaar voorbij zonder om te kijken en toen heel gewoon, kwam-ie fixeierend terug, brutaal-fixeierend, arrogant-fixeierend, zonder zich te geneeren de juffrouw-met-den-grijzen-hoed fixeierend. Toen, vlak bij 'r tafeltje, stond-ie stil, streek-ie 'n lucifer af, stak z'n sigaar op, blééf fixeeren.

‘Nou?’, vroeg pa, knikkend van zekerheid.

‘Nou?’, vroeg ma, nou-end asof ze 'n hééle zin sprak.

‘Ze is 't', zei Freddy.

‘En wat hèb 'k gezeid,’ triomfeerde pa.

Maar ze lièten 'm triomfeeren, namen geen notitie van 'm. Want nou ze 't wàs, nou de grijze hoed en de haarwring en 't stukkie schouder van M a r i a n n e P r i n s wàren, heùsch waren, liet ma 'r plombière in 'r schoot zakken en Roosje boog zijlings af en Freddy hurkte om meer te zien. Ma's mond spande in aandacht, Roosje's onderlip pruilde neer, Freddy loerde asof-ie door 'n kelderspleet 'n luguberen moord zag geschieden.

Toen dee pa 'n quasi-boodschap voorbij den pilaar, en toen die terug kwam zei-die: ‘ze drinkt s j o k k o l a’, en toen pa zát moesten ma en Roosje even raár weg, liepen ze zàchtjes terug, de monden geopend, de oogen in noeste contemplatie.

‘Ze drinkt k w à s t,’ zei ma, neerzakkend in de bulten.

‘Ze drinkt geèn kwast - ze drinkt sjokkola,’ zei pa - ja, hij liet zich kwast opdringen as-ie met z'n eigen oogen sjokkola had gezien.

‘Nee pa, ze drinkt kwást,’ bevestigde Roosje: ‘en de heer die bij d'r is drinkt bier’....

'Wel allemachtig', stree pa: 'ze dronk uit 'n kòp'....

'Dan zal ze éerst sjokola en dán kwast gedronken hebben,' suste de wijze galant.

'Hoe kàn men sjokola èn kwast tegelijk drinken!', schouderchokte pa: 'daarnet heb-ie óók zoo gestrejen'

Over kwast òf sjokola kibbelden ze nog wat, maar vèrder zaten ze den héélen avond an den pilaar en den grijzen hoed vást.

Vet sauszeil.

‘God zij geprezen,’ zei moe voor het raam.

'r Oogen waren niet van de klok geweest. Van hálf vier af, had ze angstig de minuten geteld, de minuten, de lange onduldbare minuten.

Maar nu stond de kar voor de deur en onder de groene deken wist ze het verwachte, het bégéerde....

Pa was in z'n hemdsmouwen omlaag gelopen. 'n Kruier kostte centen. Dát kon-ie zelf opknappen.

‘Nou, da's héérlijk, moe,’ zei Sophie, 'r neus tegen de ruit plettend: ‘da's gewoon bõffen - 'k dacht al z'n leven dat ze te laat zouden komen....’

Ze had 'n kleur van opwinding, 'n purperen kleur die van 'r wangen naar 'r vuurroode oorlellen lei, 'n kleur die 'r lief, pittig gezichtje werkelijk prachtig-van-jeugd boven 'r wit blousje opfleurde.

‘Ja, gesteld eens,’ zei moe nog, ijverig de stoelen terugzettend om ruimte te maken: ‘gesteld eens dat-ze niet op tijd waren geweest en dat ze gescheld hadden terwijl *hij* d'r was - help is mee!’

Samen schoven ze de tafel op zij, want daár most de kast komen en daár 't buffet en daár de twee fauteuils, ongerekend 't Axminster tapijt met z'n gefonkel van felle chrysantemums.

Pa sjouwde op de trap.

'Afhouden, meneer,' zei de knecht. En in 't schemertrapdonker klonk 't gestommel van 't zware ding dat langs de kalkmuren schoof.

Moe en Sophie kwamen er nieuwsgierig bij en niet zoo gauw hoorden Wim en Zus dat er gesjouwd werd of ze lieten 't blokspel, waarmee ze in de achterkamer zoet gehouden werden in den steek en koekeloerden méé over de trapleuning.

De kast zat dwars, stompte tegen 'n traptree.

'Wel vervloekt!,' driftigde pa: 'net as 'k gedacht heb - hij gaat de trap niet op!'

'Meèr zakken,' zei de knecht: 'je mot geduld hebben, meneer - met drift krijg je 't niet gedaan....'

Moe knipte angstig de oogen. Pa was den héélen dag zenuwachtig geweest. Ze wist hoe weinig 'r toe noodig was om 'm hêlsch te maken. Om 'n kleinigheid kon-ie opspelen. 's Middags an tafel smee-ie bij de geringste tegenspraak borden stuk - hij was eenmaal zoo - 'r viel niks an te veranderen - en nou de lámme kast die niet wóú, die tegen den muur òpwrong, terwijl je allemaal op heete kolen zat om b i j t i j d s den boel binnen te hebben.

Pa liet 'm zachtjes zakken en opnieuw zette de knecht aan. Nee. Je kreeg 't nièt gedaan.

'Dan zal die door 't raam motte en 'k heb geen hijschblok bij me,' zei de knecht.

'Da's vèrvloèkt!,' snauwde pa nog eens. 't Zweet perrelde op z'n voorhoofd en z'n duim die-die geklemd had, en rood zag van ontvelling, sták gemeen.

'As je 'm omdraait, pa,' waagde Sophie te adviseeren: 'dan stoot de richel zoo niet....'

'Niemand vraagt je raad,' zei pa vlammend en desperaat z'n duim bezuigend, bang voor b l o e d v e r g i f t i g i n g , begon-ie uit te varen:

'.... En wáárom heb je geen hijschblok bij je?

Wie heit jou gezegd dat-ie de trap zou opgaan? Laat maar weer zakken. Ja, laat maar weer zákken!

Goedig dompte de kast en de wanhoop des tegenspoeds dee ze benauwd kijken.

'Al wás 'r 'n hijschblok geweest,' klaagde moe: 'dan hadden we tòch 'n herrie van de andere wereld gehad met 't raam en de gordijnen...'

'In ellek geval kenne we 't is àndersom probeere,' zei de knecht, z'n snuit met 'n rooden zakdoek wrijvend: 'de moeite is niet zoo groot.'

'Pa, u laat uw zakdoek vallen,' riep Zus gediensig.

'Ruk uit! Blijf in de achterkamer!' gebod pa overspannen.

De kast d r a a i d e . Met de pooten omhoog stak-ie nog eens in 't traphol. Van de muren sneeuwde de kalk, en trapsplinters piekten kwaadaardig.

'Hup! Afhouen!' -, schreeuwde de knecht.

'Hij dóét 't!' zei moe verlegen.

'Gelukkig!' zuchtte Sophie, zelf 'r handen an de pooten slaand.

Met z'n vieren droegen ze 'm naar den hoek. Pa zoog op z'n ontvelden duim, moe en Sophie liepen achteruit om te zien hóé die 't déé.

'Beeldig, pa,' zei Sophie, nerveus-blij.

'O, o, wat vùlt-ie de kamer,' glansde moe.

Toen kwam 't Axminster-tapijt dat door moe, Wim en Zus werd uitgerold en gladgestampt - toen de fauteuils - toen 't buffet en nog terwijl de knecht met 'n doek de meubelen bewreef, uitten ze d'r bewondering.

'Scháttig,' zei Sophie: 'je herkent de kamer haast niet'...

'Ja, 't is wel nètjes - je zou haast zeggen tè netjes,' meende moe, verliefd de nieuwe meublen bekijkend en pluisjes plukkend van 't tapijt,

Pa grabbelde in z'n beurs voor 'n fooi....

't Was meèr dan 'n simpele gebeurtenis, meèr dan 'n kast èn 'n buffet èn 'n tapijt èn fauteuils. 't Eerste bedrijf van 'n blijspel kòn niet lustiger werken. 's Avonds, tièn uur, was pa thuisgekomen met de verheugenis, met 't onverwachte, met 't schokkend nieuws uit de wolken: Meneer Hasselaar, de reiziger van Haak & Co. uit Helmond, had zich gedeclareerd. 'Meneer Berkel, had-ie gezegd: 'heeft u iets tegen 'n verkeerung van mij met uw dochter Sophie?....' 'Kent u mijn dochter dan?', had pa gevraagd - precies zóó had-ie 't moe en Sophie oververteld - 'k Heb uw dochter maar 'n páár maal ontmoet,' had Hasselaar van de firma Haak & Co. uit Helmond geantwoord: 'eéns op 'n balmasqué en eens toen ze met u wandelde - heeft u er bezwaar tegen dat 'k morgen bij u op bezoek kom?' - 'Als mijn dóchter 'r niets tegen heeft, heb ik 'r ook niets tegen,' had pa weer gezegd. Toen-ie dat àllemaal vertelde, bij de avondboterham, had moe Sophie gezoend, gezoend met tranen in 'r oogen - want liève God, 't was 'n uitkomst, 't was haast òngelooflijk dat zóó'n man met zóó'n nette betrekking om háár dochter die geen cent meebracht, kwam! - had Sophie pa op z'n stoppelwangen gezoend, was pa van louter vaderlijke overstelptheid 'n kwartier niet kregelig, nièt opvliegend geweest. Na de boterham was 't éven mis geworden. Want moe had ná 'r tranen, 'n meubeltjes-snaar angeroerd, die ze deksels goed begrepen en voelden, 'n snaar die pa natuurlijk obstinaat maakte en ontstemde.

'Piet,' betoogde moe: 'je heb 'm wel gezegd om vijf uur hier te kommen en 'k vind 't best dat-ie dan voor de gezelligheid blijft éten en 't éérste avondje bij Sophie doorbrengt - maar kan je 'n man die zooals je zelf zegt 'n dikke drie duizend gulden verdient hier o n t v a n g e n ?'

‘Wat klets je!’, stoof pa op.

‘.... ‘t Zeil is zoo versleten, Piet - en de kamer ziet ‘r zoo sjofel uit, Piet.... zou je niet denken, Piet, dat....’

‘Ik denk *niks!*’, zei pa korzelig: ‘hij komt om Sophie, niet om òns’....

‘Dat wéten we wel, pa,’ zei Sophie glimlachend: ‘maar moe het niet héélemaal ongelijk’

Pa keek grimmig de kamer rond. Jaren én jaren gejaagd cijfer-gepeuter op ‘n kantoor met weinig verdienste, veel schulden, veel kinderen - vijf waren ‘r langzaam dood gegaan, maar dóódgaan kostte óók veel, al wás je in ‘n bus - hadden z’n gestel ondermijnd. ‘n Tegenslagje van ‘n eindelijk gepotten spaarduit die door z’n vrouw’s broer afhendig gemaakt werd - dee de deur dicht, bracht ‘m zoo overstuur dat-ie geen maand kon werken. Nou gaf Hasselaar’s aanzoek de éérste vreugde, zette moe ‘r den domper op door op ‘t versleten zeil en de andere kamerschunnigheidjes te wijzen, waaran zij gewend waren, maar die ‘n vreemde moest opletten. Met opvlammende driftigheidjes begon-ie in ‘t late avonduur met moe en Sophie te redeneeren, geprikkeld tegenstribbelend. Maar al smeeet-ie ook ouwergewoonte ‘n bord stuk, wat moe zonder verzet liet passeeren - niks b e d a a r d e ‘m zoo als ‘t gezicht van s c h e r v e n - an ‘t end gaf-ie toe. Ze zouen naar ‘n m a g a z i j n o p a f b e t a l i n g gaan, waar ze al meer van gehad hadden en zuinigjes inkoopen. Als dan Hasselaar van Haak & Co. uit Helmond om vijf uur kwam, zoudie in de voorkamer ten minste geen armoedszoodje vinden. Dan zou moe verder wat lepels en vorken en vooral wat nieuwe messen inslaan - contant - de òuwe messen hadden heften die je an iemand met dikke drie duizend gulden niet kon presentereen

- en bij den slager zou ze 'n malsch stukkie lenden koopen, lenden met jonge worteltjes en aardappelen en alebessen met 'n veertig-cents-meloentje na. As pa dan van Ferwerda 'n paar héél goedkoope flesschen rooien wijn meebracht - en pa nou is niet op elken slakkestaart zout wou leggen - dan kon 't 'n s n o e z i g daggie worden, zei Sophie, en ás ze getrouwd was, dan kon ze moe licht is wat toestoppen om de kast en 't buffet en 't Axminster tapijt en de twee fauteuils gáuwer af te betalen. Toen zoende moe Sophie nog is en zoende Sophie pa en bleven ze in verteederde nachtstemming veel lánger dan gewoonlijk op.

‘Ziezoo,’ zei moe, die 't kalkwit van de trap geveegd had: ‘nòu mag-die komme.’

‘Asjeblief!,’ zei Sophie en 'r oogen stonden gróot van kamergenoegen. Kéúrig als 't boeltje was! Niemand van de kennissen kon 'r an ruiken. Voorzichtig tipte ze over 't hel-kleurig Axminster, stapte 'ns naar 't raam en 'ns naar de deur, blij de nieuwigheid van álle kanten bekijkend.

Pa had de deur van de achterkamer opengezet. 't Leek wel 'n suite. En 't prettig gezicht op de frisch gedekte tafel met twéé flesschen wijn, 'n flesschie s t o u t, 'n schaal met den meloen en de aalbessen. En de nieuwe tien-cents messen van Herder met 'n hartje. En de ongewone geur van 'n kalfsborst omdat de slager geen lenden meer had. En 't ruikertje veldbloemen op tafel en Wim en Zus die 'r zoo lekker uitzagen in d'r zondagsche kleeren en die vanmorgen met al de drukte tòch nog in de waschkuip geweest waren, want helder van boven en vies van onderen wás geen feest, zei moeder.

Pa zat nu in den stoel voor 't raam z'n nagels uit te halen. Moe die 't zonde vond voor 't prachtig

Axminster met de bloeiende chrysantemums, had 'm 'n ouwe krant gegeven. Want stukkie nagels op 't tapijt zou godsjammer zijn en als meneer Hasselaar 't zàg most-ie ook wel rare dingen van 'r properheid denken. Pa haalde z'n nagels uit, keek gejaagd de straat af. 't Was nou héúsch vijf uur, geen seconde vroeger. En de afspraak was geweest vijf prèciès.

'Heb je 'm wel goed 't huisnummer opgegeven?,' vroeg moe, die van 'r fauteuil - je zakte 'r in weg van lekkerheid! - naar de kalfsborst dribbelde, de kalfsborst die met lepeltjes saus begoten most worden, wou-die niet dróóg-an-de-randen op tafel kommen.

Pa gemelijkte z'n schouders. Wat vrouwen 'n nonsens konden vragen!

Sophie die nog eens voor den spiegel van 't b u f f e t 'n heete breinaald door 'r haarpony gehaald had, werd nou oók wat nerveus, ging van den eenen stoel op den andren zitten, strikte Zus d'r lintje eens over, verzette de twee flesschen wijn, speelde met de gordijnballetjes.

De klok tikte. Moe goot lepeltjes saus. De klok tikte.

Toen e i n d e l i j k werd er gebeld, vloog moe de trap af.

De traptreden joelden 'r vroolijk achterna. Maar toen ze terug liep, leken ze zeurig te drenzen. Hasselaar van Haak & Co. uit Helmond was 't niét. Wel 'n briefje p r i v é voor pa.

Voor 't raam scheurde-die de envelop, lás en z'n vuist balde om 't angstig papier.

'Is 't van?' vroeg-aarzelde moe.

Pa keek woest de straat in alsof-ie 'n paar oogen zag waartusschen z'n vuist zou béúken.

'Hij - hij ziet 'r van af - de plóért,' zei-die heesch.

Ze aten dien middag met 't gezicht op de kast, 't buffet, 't Axminster, de fauteuils, doch vóór 't einde had pa in 'n woede-aanval de sauskom van tafel gesmeten, zaten moe en Sophie in de vóórkamer te huilen. De eenigen die 'r niks van voelden waren Wim en Zus.

Die speelden in d'r eentje glijbaantje op 't vette sauszeil tot ze naar bed werden gejaagd.

Feest.

Op z'n bed had ze 'm 't c a d e a u' gebracht, den gouden ketting in 'n keurig foudraal. En toen-ie, slaperig nog van 'n heelen nacht nerveus gedoezel, met onthutste verwondering de schakels door z'n ouwe vingers liet glijden, kijkend alsof-ie 't niet géloofde, zei ze plezierig: 'ja, 't is góúd - dacht je soms dat 't?...'. Nou daar zou ze 'm effen van overtuigen. Met 'r dikken wijsvinger wees ze de merken, bracht z'n bril. Ja, nou zag-ie 't ook.

'Meid, ben je niet wijs,' mopperde-die glimlacherig z'n hoofd-schuddend: 'is me dat 'n geld uitgeven - wat 'n pracht van 'n ketting....'

'En andoen vandaag,' zei ze, z'n gekleede jas met 'n schoon front klaarlegend.

'De ketting, jà,' knikte-die: 'maar me jas, nee hoor! Wat motten ze denken? Nee. Nee....'

Oud in de alkoof, èrg oud met z'n bed-verward zilvergrijs dat enkel aan slapen en nek nadonsde - als-ie uitging droeg-ie 'n pruikje - zat-ie de gekleede jas te bestaren. Hoe ze daar an kwam? As niemand 'r op kantoor an gedacht had, zat-ie voor zot, zouden ze 'm allemaal malle vragen doen.

'Hù!' -, lachte ze valsch-luchtig: "k wed met je dat ze 't kantoor hebben groen gemaakt. Maak

je maar niet ongerust. En às ze je binnen roepen - en às ze wat aardigs bedacht hebben, dan kan je 'r niet bijstaan met inktvlekken en kale mouwen. Kom 'r nou maar uit

Voor ging ze 't tafeltje dekken. En haast grimmig, met denkgroeven om 'r mond en bitse bewegingen, zette ze de extraatjes neer, de feest-extraatjes. Want as niemand, god-beware, 'r wat an dee, dan zou *zij* 'r 'n feest van maken. Netjes gladde ze de òngewone plakjes rookvleesch, ijverig bewreef ze de kaasstolp met 't halve pondje Leidsche - voorzichtig liet ze de twee eitjes in 't theewater zakken. Elk 'n ei. Elk boterhammetjes met rookvleesch. Elk 'n schijfie Leidsche na. Toen stopte ze z'n nieuwe goudsche pijp, de pijp die bruiloftachtiglollig dee van groen en blommen en toen ging ze voor 't raam d'r voórproefje thee slurpen, luistrend naar z'n geloop en geplas. Nou wiesch-die z'n hoofd. Nou spoelde-die z'n tanden. Lieve God - ze kreeg 'r tranen van in d'r oogen. Zoo'n frissche ouwe man, 'n man van zeven en zestig die nog zoo òpgewekt was, zoo proper en precies. En 't belabberd idee dat ze misschien met d'r tweetjes alléén zouen feesten, dat de firma 't vergat.... Toen-die 'r vijf en twintig jaar was, had niemand 't opgelet, had geen kip 'r over gesproken, was-ie stil thuis gekomen, verwonderd-mopperend dat 't toch wel 'n felicitatie waard was geweest. Maar hoe gaat 't, Jans, had-ie geredeneerd: as jongen van zeventien ben 'k 'r gekomen en och in de zaken-drukke kan je van 'n patroon niet verlangen dat-ie 'n datum in z'n hóofd heeft. Dit zit nog, vader, had zij gezegd: in jouw plaats had 'k gezeid: meneer van de week ben 'k vijf en twintig jaar an de zaak verbonden. Nee, had-ie rustig dampend geantwoord: dat kan

je zèlf niet zeggen, dat màg-ie zelf niet doen - da's gewoon vràgen om 'n cadeau.

Nou waren 'r wéer vijf en twintig jaar verlopen.

Vijftig jaar. 't Was zoo makkelijk te zeggen. Vijftig jaar lang zonder één dag ziekte of vakantie - 's morgens negen uur present en zes uur 's middags gedaan as 'r geen avondwerk was. Vijftig jaar lang de boeken bijhouden - in 't begin bijna alleen, nou met z'n twintigen, zóo as de zaak was vooruitgegaan. Vijftig jaar op 't zelfde salaris met dezelfde nieuwjaarsfooi. Vijftig jaar arbeid als 'n automaat, de maandbalansen, de contrôles, de óuwe rekeningen, de óuwe hoofden. Vijftig jaar over den lessenaar gebogen, met uitzicht op 't klimop van 't binnenplaatsje. En niks in die jaren veranderd dan dat de oude patroon dood was gegaan en de zoon z'n vader opgevolgd. Vijftig jaar - toen-ie op 't kantoor kwam was-ie 'n blonde krulkop, ongetrouwd - nou was de vrouw gestorven, woonde-die met z'n dochter samen, droeg-ie 'n pruikje.

Jans, 'r kopje thee slurpend, zat sentimenteel te zuchten. Anderhalve maand hadden ze 's avonds af en toe over d e n d a g gepraat. Als 'r in de krant van 'n feest gesproken werd, van 'n politieagent die vijf en twintig jaar dienst had of van 'n leeraar aan 'n hogere burgerschool die z'n zilveren jubileum gevierd, zei ze in 'r eenvoud: "t Is me wat! Wat 'n kouwe drukte! Jij ben al haast v i j f t i g jaar in betrekking!' En toen 'r ééns in de krant 'n halve kolom stond van 'n sluiswachter die vijftig jaar de sluizen geopend had en feestelijk was toegesproken en 'n enveloppe had gekregen - las ze 't relaas twéemaal over, tweemaal hàrdop. Nog 'n maand, dan was 't bij hùn ook. 't Oude boekhoudertje knikte dan, maar lachte niet. "t Is raar,' zei-die: "t is raar - niemand zegt 'r op kantoor 'n wóórd van.'

- 'Je heb nog een en dertig dagen,' troostte zij sekuur: 'heusch, ze vergeten 't niet.' Van een en dertig werd 't acht en twintig, twintig, zeventien, tien.... Telkens als-ie tegen zes uur thuiskwam, zat ze in vragende afwachting.

Maar nieuws bracht-ie niet mee. *Als* ze wat doen wouen, niewaar, *als* ze 'm op 1 Augustus 'n attentie wouen bereiden, dan mocht je toch verwachten dat de een of ander, Bredé die Indië behandelde of Vorsterman, de correspondent, of Van Velzen die 't journaal bijhield, om van de jongeren niet te spreken, allicht is 'n woordje lieten glippen. Hoe licht zeg je niet: Nou, De Haan, 't is haast één Augustus - of: De Haan, je doet je zaakjes toch nog best met je vijftig jaar dienst - of: De Haan, in vertrouwen gevraagd, wát zou je willen hebben? Maar geen kik - gister, één-en-dertig Juli, hadden ze allemaal gewoon d'r werk gedaan, had niemand de flauwste toespeling gemaakt.

Voor 'n week had Jans 'r 's avonds bijna ruzie om gekregen.

'Zeg je hùn niks vader?'

'Nee,' zei hij, z'n oud pruike-hoofdje ernstig schuddend: 'ik zeg niks.'

'Nou, as ik 't zeggen mag - dan doe je idioot! Is 't zoo'n moeite om Bredé of Vorsterman of 'n ander iets te laten merken?'

Hij schudde 't hoofd. As anderen 't zoo deeën, mosten ze 't zelf weten. Hij dee 't niét. Hij was van 'n a n d e r s o o r t dan de tegenwoordige klerken, die om 't half jaar, bij 'n anderen patroon waren. 't Had geen hóúding 't u i t t e l o k k e n . Dat was niet fatsoenlijk.

De rookbuilen ploften z'n genepen mondje uit, dat smakte en beet. Z'n wenkbrauwen gromden - rimpels spanden van z'n ooghoeken naar 't pruikje

met z'n bizarre randing van wollig grijs en pluizig zilverwit. Z'n heel ouderwetsch, scherp oude-heergezichtje snauwde de mogelijkheid af van 't zélf in herinnering brengen, van 't zélf praten over de n d a g , den naadrenden gápenden dag, den dag die als vreemde verheuging in de woestenij van dorre, machinale plichtdagen was genaderd, nu een zwarte lustlooze dreiging leek - als de Firma niks dee

Toen had Jans, die in geen járen 'n pen in 'r handen had gehouden, de l i s t i g e gedachte, 'n briefkaart te schrijven, 'n anonieme briefkaart. Drie had ze 'r verschreven, drie met ándere aanloopjes. De laatste zwaar van inkthalen had betoogd: 'Mijnheer ik deel u mede dat 1 Augustus de heer Alexander De Haan vijftig jaar bij U in betrekking is, doch daar ik ongenoemd wensch te blijven teeken ik niet.' Den heelen nacht had ze wakker gelegen, ángstig door 'r dùrf - en 's morgens toen ze melk ging halen en 'm op de bus wou doen, was ze teruggeschrikt van de brutaliteit - want dan wier vader natuurlijk bij de Firma binnen geroepen, zouen ze 'm de briefkaart laten zien en vragen of 't wáár was en al kreeg-ie dan nòg zoo'n boel - háár handschrift op de briefkaart zou die herkennen en 't 'r met *zijn* ideeën nooit vergeven.

't Most z'n beloop hebben.

Honderd tegen één dat ze 'm v e r r a s t e n , dat 'r 'n hoop in stilte gedaan werd....

'In de puntjes, hoor,' zei ze toen-ie kwam ontbijten.

Je zou wáárechtig niet denken dat-ie zeven en zestig was, zóó keurig zag-ie d'r uit in z'n zondagsche gekleede jas.

'Zou je je jas niet òpen houden,' zei ze nog eens: 'dan z i e n ze de ketting.'

'Nee,' lachte hij, verlegen voor den spiegel. Je herkende je zelf haast niet in de week.

Ze ontbeten. Ze aten net als zij 't bedisseld had, 't feest-ontbijt van eieren, rookvleesch, kaas krentebollen.

En kwart voor negen stapte die de deur uit met de belegde, de éxtra-belegde boterhammetjes in 'n ouwen S t a n d a r d - anders las-ie niet.

Vijftig jaar was-die zoo 't weggetje gegaan, langs de Weesperzij over de Hoogesluis door de Utrechtschestraat

D'r was heel wat bijgebouwd in dien tijd - o jee, 't was nog zoolang niet gelezen dat de Weesperzijde 'n buitenwijk was, dat dáár de stapels buizen van de gasfabriek leien ...

Maar bijgebouwd of niét bijgebouwd - hij was z'n wegje gewandeld. élken dag mét 't boterhammenzakje - vroeger met dikke boterhammen, toen-ie al om tién uur 's morgens geeuwhonger had en stiekum hapte als-ie de brieven in de loketkast opborg. En komiek, om bij te lachen, as je 'r over nadacht, as je om àl die kleinigheidjes dacht: vijftig jaar had-ie 'n kop warme koffie van de firma gekregen. Jee, jee, as-die liep uit te rekenen - zes koppen in de week - was drie honderd twaalf in 't jaar - dat was in de vijftig jaar vijftien duizend zes honderd koppen koffie - knàp dat-ie 't nog zonder haperen buiten z'n hoofd kon vermenigvuldigen. Zoo kon je over alles nadenken. 't Was 'n wonder dat God 'm al dien tijd g e z o n d h e i d had gelaten. Nee, niet één dag was-ie thuisgebleven, behalve voor de begrafenis van z'n vrouw - en waar is waar: tóén was de ouwe patroon zóó hartelijk geweest, dat 'm de tranen in z'n oogen sprongen toen-ie condoleerde.

't Hoekje om. Nou was-ie d'r. Daar had je 't koperen plaatje, 't koperen plaatje dat óók wat vertellen kon *Den Oude & Comp., Export en Commissie*. En daar had je 't achterhoofd van den jòngen meneer, 't hoofd met 't wit van 't boord. Nou draaide-die zich om, knikte.

Netjes-rustig nam-ie z'n hoed af, bedaard voorzichtig voor 't pruikje, en 't bordesje opstappend liep-ie de lange gang door, de deuren met *Verboden toegang* en *Kassa* voorbij.

De boekhouding-deur piepte, de boekhoudingdeur-veer zuchtte.

'Morgen, heeren,' zei hij, 't endje sigaar op 't aschbakje leggend.

De anderen waren 'r al. Hij scheen laat van morgen.

'Jongen - De Haan - mot jij naar 'n bruiloft!', zei Bredé, glimlachend opkijkend.

'Nee,' zei hij. Z'n stem stakte, z'n hand beefde bij 't aschbakje. Allemaal kéken ze, keken ze zooals menschen kijken die effen d'r werk in den steek laten.

Bij de kast trok-ie z'n gekleede jas uit, lichtte 't kantoorjasje van den haak. Toen hing-ie z'n schoone manchetten op, opende den lessenaar, klom op de kruk en terwijl-ie z'n gerij kreeg en de jongste bediende de boeken toeschoof, kromde z'n rug in oude, geduldige kromming.

'Alle drommels!' riep Van Velzen, van den overkant: 'wie heeft jou zoo in 't goud gezet?'

'In 't goud?'

'Sakkerloot wat 'n mooie ketting'

'Heb 'k al lánng,' loog hij kregel.

'Nou, 'k heb 'm nog nóóit bij je gezien,' praatte Vorsterman.

Ze werkten, redeneerden 'r wat tusschen door.

Over den klimop-muur van 't achterplaatsje snee de Augustus-zon 'n felgroenen, licht-ketsenden driehoek.

En 't windje uit den tuin om den hoek dee de blaadjes spiralen en knikklen.

De muur liep zóó hoog, dat je geen hemel zag, enkel de groene, wirrelende klimosprieten, de zwartgroene blaadjes benee, de zilver-stuivende boven.

Tegen elven was de zon weg, werd 't overal egaal grijzig-groen, groen bestoven door stadswalm, groen dat slaaprig bleef benglen op 't windje.

De lippen mummelend tegen 't gepraat in - 't gepraat dat niet mòcht, dat je tòch niet verbieden kon - begon-ie te tellen voor de maand-balans, met de pen de cijfers volgend, eerst van beneden naar boven, toen van boven naar beneden voor de contrôle en onder-aan elke bladzij schreef-ie met potlood de getallen. Als 't klópte ging 't morgen in inkt. Hij telde langzaam. Soms hield-ie stijf de inktlooze pen halfwege 'n kolom, boog dieper naar 't papier, telde voort.

Malle Jans, die gedacht had dat ze 't kantoor g r o e n hadden gemaakt - wat ze nou zeggen zou as-ie thuis kwam.

Trrrrr

De elektrische schel.

Of meneer De Haan op 't privé-kantoor wou komen.

Zacht-trillend liep-ie de gang door, wétend dat 't niks was, dat de patroon en de procuratiehouder net zoomin an één Augustus dachten as de collega's, dat 'r geen sprake van kòn wezen - maar toch - maar toch

'De Haan - kijk 'ns vlug na of we bij Jansen 'n saldo hebben - maar vlúg en sekuur - ze zijn mis'

'Is Jánsen, mis - Jánsen?', zei 't boekhoudertje verbaasd 't hoofd schuddend, heelemaal *in* de belangen der zaak.

'Ja - ja - kom zèlf hier met 't grootboek'

Ijverig slofte hij terug - bleef voor de boekhoudingdeur stilstaan, leeg van hoofd, inert tastend naar den deurknop.

Om twaalf uur liet-ie z'n boterhammen staan, de extra-boterhammen met rookvleesch en kaas.

Maar de koffie dronk-ie - de kòffie.

En om kwart voor zes ging-ie 't weggetje terug.

En stak den sleutel in 't slot.

En zei niks.

Toen begon Jans te huilen en liet in 'r kwaadaardigheid de kip anbranden, de feest-kip.

Tik-tak.

We hadden 't over geluiden gehad. Over geluiden die méer zeggen dan zichtbre dingen.

Eerst sprak - dien 'k Frans zal noemen - over buren die hij vroeger nooit hóorde, buren wier jeugd-zwijgenis van prettig-getrouwde menschen met 'n enkel lustig lachen soms, 'm de sensatie eener volkomen harmonie opdrong - buren die later begonnen te léven, leven van raspachtige ruziestemmen, leven van gestommel en gevloek, leven dat dikwijls in den stillen nacht als een wreede, malle, droefgeestige man-en-vrouw-benauwenis doórsnerpte

Dan verhaalde Maurits van 'n hondje in 'n tuin 'r naast, 'n kleinen kwaadaardigen keffer die 'n heelen nacht vinnig geblaft had, toen-ie alleen opzat met 't verdriet van z'n pas-gestorven moeder - hoe-ie woest was opgesprongen en 't dier gesmeten met wát-ie onder handen kreeg - hoe die eerst ùithuilen kon, toen 't beest 's morgens werd binnengelaten

Toen zei Marie dat ze nog áltijd hóorde 't egaal geluid van 't dorp waar ze vroeger gewoond had - 't stappen van den postbode 's avonds over het schelpzand - 't doffe knersen van den vrachtwagen

èlken avond om nègen uur - en de stilte in 't dorp die je angstig maakte, die over de vlakke rondom lei, die over de duinen schaduwde, de stilte die je dee zoeken áchter de sofa en achter de stoelen en in de schaduwplassen der kamer. Zoo gewoon als je was aan de stad, aan 't stratenlawaaï, aan 't licht, aan de opwekkende beweging.

Toen spraken wij gezamenlijk over klanken, die ons uit onze jeugd waren bijgebleven - over geluiden die plots werden opgewekt, hèreklonken in 't zonderlingst oogenblik, in momenten dat je aan gansch andere zaken dacht, geluiden die je meèr gehoord had zonder te weten waár, geluiden die je verschrikten en deden glimlachen, geluiden die met rap en kleurig gebaar heele vergeten situaties teekenden - het gekletter van knickers in je broekzak - het sissen van poffertjes en de heete braadpan - het gebombom van den spulleman op de kermis - het geplas van de riemen als je roeide - het gehagel van suikergoed op Sinterklaasavond op de ruiten van den lichtkoker - het zoemen der muggen in 't donker als je bang was en diep onder de dekens kroop

O, de bijgebleven, sterk in je geheugen geklepperde geluidjes, de geluidjes der kinderkamer, de speelplaats, de wandelingen, 't ravotten - de stem van je boezemvriend die 'n kikker gevangen had - de stem van 'n ander die riep en lachte in 't groen, 't dikke groen, tot je angstig uit mekaar spette voor den parkwachter met z'n knuppel - al die stemmen, jongensstemmen, meisjesstemmen - 't knallen van 'n voetzoeker - 't blinkend gehuppel van je ijzeren hoepel - 't ruit-insmijten bij diè - 't bezeten vluchten - 't dreunen in eèn draf door van de jongensvoeten over de harde keien - 't getoeter van de brandweer - 't gekras van den kever

die in je zak zat in 't lucifersdoosje - 't angstig gepiep in 't nest als je 'r al bijna wás - en je besluiteloosheid of je toe zou grijpen - de smak van 'n kameraad die op de Burgerschool van de trappen viel en liggen bleef

'Ik herinner me een geluid,' zei Leen opeens, 'n geluid dat niemand van jullie óóit gehoord heeft ...'

'Vertel!' riepen we.

En hij begon.

Werkelijk werden we gefascineerd door het zeer eenvoudig verhaal.

'Mijn vader, vertelde hij, was boekhouder van een reederij in Vlaardingen.

Van onze jeugd af zagen we de visschers naar zee gaan - de eene schuit na de andere.

Wij wouen ook - m'n broertje en ik.

Vader verdiende niet veel - we moesten op eigen beenen leeren staan.

M'n broertje zeilde uit - verdronk. Z'n schuit werd overvaren en zooals 't haast altijd gebeurt - de stoomboot voer dóor. Ze zijn zoo bang om schade te betalen

Dat hoorde ik later.

Ik 'n zwak, mager ventje, was al heel blij dat 'k den eersten dag niet zeeziek was. Uren lang roerde 'k in de prikkebakken om de prikken levend te houden - anders zuigen ze zich an 't hout van de bakken vast, maar den tweeden dag was 't mis.

Zeeziek als 'k werd! Niet om te beschrijven.

Ze brachten me in me kooi en zeien: nou Leen, gauw beter worden, hoor! En dat wou 'k ook wel - want de visschers lachen je uit - ze zijn 't lang vergeten dat ze 't zelf meegemaakt hebben.

Nee - 't duurde dagen en weken. Dagen en weken lei 'k in de kooi, doodziek, te lam om te eten. Aan den stank in 't volkslogies kon 'k niet wennen.

Soms stond 'k 'n uurtje op - zakte weer in, huilde stilletjes met me gezicht naar den wand. Als ze dachten dat 'k sliep huilde 'k, jammerde 'k om moeder, om vader, om de huiskamer, waar ze nou koffie dronken uit de witte koppies, of middagmaalden onder de ouwe lamp, de lamp met de witte peer en de groote papieren rozet.

En as 'k dan al die dingen zoo precies voor me zag - vader hoorde bidden - moeder hoorde praten over Leen en Piet - Piet me broertje - en me zussie zag breien an sokken voor vader, dan lei 'k de krop in me keel weg te slikken, bang voor de visschers die me toch al zoo'n akelig landwurm vonden, 'n wurm dat niet an de zee kon wennen ...

'Ja, als 'k jullie alles vertellen kon wat 'k in die weken heb liggen denken, al maar kijkend naar de naden in de planken of naar 't logies met z'n smerige tafel en bengelende olielaarzen En de reis die nog wel vier, vijf weken kon duren, de reis die eindeloos scheen, wanhopig eindeloos.

Toen op 'n dag, dat 't weer zachter was, droeg de goeie, stevige schipper me naar boven.

Hé, de lucht knapte op. Maar 'k was te zwak om te blijven staan en 't schip hobbelde zóo dat 'k wéer draaierig werd. Ze bonden me toen in 'n mand an de mast en dien heelen dag, lei 'k zalig, niet meer ademend den stank van 't logies, kijkend en suffend en droomend - de blauwe lucht, de lucht die hier zoo héel anders was dan thuis.

Den volgenden dag was 't ook zoo zacht, zoo plezierig zacht, dat 'k opknapte en te wandelen dorst tusschen de vaten die uit 't ruim gesjord waren.

De visschers hadden juist gegeten - de vlaggetjes van de joons dreven op 't water dat zoo glad was als de haven.

De schipper kwam met 'n pijpje op dek, keek rond, strekte de hand boven z'n oogen, keek, keek nog eens, zei verwonderd: 'D'r drijft 'n wrak op ons toe' ...

'Ja - da's 'n wrak,' zei de stuurman.

'k Zou haast zeggen dat-ie op z'n lading drijft,' zei de kapitein rustig dampend.

'Ja,' zei de stuurman.

We keken allemaal, de heele bemanning, de andere jongens en ik.

Het was een zwart gevaarte, schuinweg gezonken. De masten bogen naar 't water, 'n klein fregat met 'n vlag die je niet herkende.

'Niemand meer an boord,' zei de stuurman.

'Dat ken je nooit weten,' zei de schipper.

'Dan zou je ze met 't bloote oog wel zien,' zei de stuurman.

'Ach kom,' gromde de schipper, sterker dampend.

En 'n oogenblik later commandeerde-die 'n boot uit te zetten.

Hij wou zich overtuigen.

Nou, ik als jongen, die 'n streepje voor had omdat 'k 't zoontje van den boekhouder was en nou volle viertien dagen ziek had gelegen, mocht mee op avontuur. 'n Verlaten schip van dichtbij zien - 'n heusche schipbreuk. Al je verdriet vergat je in eens.

De schipper, twee matrozen en ik. De riemen haptten in 't water. Onze logger werd kleiner, 't fregat groter.

'Wil je gelooven,' zei de schipper: 'dat as 'k me lading had, 'k 'm op sleeptouw zou durven nemen? Die zou 't nog best 'n week uithouen!'

Z'n oogen glansden. 'r Viel 'n heele bonk geld te verdienen, als 't weer goed bleef. En ook de matrozen keken met verlekkerde oogen

Zoo kwamen we langsij. We klommen allemaal

aan boord. Alleen één van de matrozen bleef in de jol.

't Was me 'n ruïne op dek!

De storm had de halve verschansing weggeslagen - de bovenlast was weggespoeld, 't voorruim stond half vol water. Maar 't achterdek stak zoo droog als 'n kurk naar boven en toen we 't luik hadden weggetrokken, was 't loopertje naar de kajuit zoo gaaf alsof 't pas was gelegd.

Ik kreeg kouwe rillingen, m'n haren prikten als spelden.

'St! St!' riep 'k, toen de schipper na benee wou klimmen.

'Wat dan jongen!' knorde hij.

'Ik hoor wat, zei ik bevend, beangst door het eenzame van dat groote, verlaten schip, met z'n verwoeste verschansing en overhellende masten.

'Zooveel te beter,' zei de schipper, blij dat-ie misschien bijtijds kwam om nog den een of ander te redden.

Z'n hoofd verdween in het luikgat - de matroos volgde - toen ik.

Nee - d'r was geen sterveling an boord. We kwamen in 'n nette kajuit - niks.

In de slaaphut - niks.

De schipper schreeuwde om zich te overtuigen - de matroos stampte, zocht alle hoeken af - niks.

En toch bleven we met z'n drieën benauwd en schuw staan, de mánnen net zoo goed als ik, kwajongen, - want in die akelige, afschuwelijke stilte van de kajuit, klonk 't angstig-helder - tik-tak - tik-tak - tik-tak.

De wekker aan den wand geschroefd, liep nog, tikte, een-twee, tik-tak, tik-tak.

Wat maakt dat ding 'n verdomd geweld,' gromde de schipper.

Ik keek naar den secundewijzer die rustig voortsprong, luisterde doodelijk-bevreesd.

Het getik was niet òngewoner dan dat van 'n andere klok - màl dat je 't bevestigen moet - 't klonk niet schel en niet òverhard - maar hier in die verlaten kajuit, waar wij als inbrekers snuffelden, waar alles bijna intiem leek - 'n vrouwe-naaidoos, vrouwenkleeren - 'n nog gevulde tabakspot, 'n portret - te veel om te noemen - hier op dat eenzame, zinkend schip tikte de klok zóó wonderlijk levend, dat de sterke schipper én de gebruikte vierkante matroos èn ik zeezieke kwajongen tegelijk stil waren, tegelijk naar de secondewijzers keken, tegelijk in schuwe luistering stonden.... tik-tak - tik-tak - tik-tak.

Wat er van de bemanning geworden was, van den kapitein en z'n vrouw - wie wist 't?

De klok tikte en 't eenvoudig geluid, 't regelmatig, luchtig tik-tak, dat we allen duizendmaal gehoord hadden, lei zulk eene vreemde gêne op, dat de schipper, een durfal en 'n ruwe bonk, verlegen pruimde, mallig met de handen in de broekzakken slenterde en de matroos, komiek van voorzichtige gebaren, nòg eens in de kooien rondkeek.

Toen zag 'k den schipper, die 'r nou wel genoeg van had, z'n vingers onder *in* den wekker steken.

En gelukkig - 't vroolijke, luchtige, klagende, verwijtende tikken hield op.

Ze zochten - vonden niets. De scheepspapieren waren meegenomen.

Zoo na 'n poosje, klommen we weer bovendeks.

Nog was 'k niet òp de trap, of 'k schrikte. Door 't geschommel van 't schip was de slinger weer in beweging geraakt. De schipper die vooran liep, luisterde - de matroos luisterde - ik luisterde - tik-tak tik-tak, t i k - t a k .

'Wat 'n verdraaide málle klok,' zei de schipper - raar-lachend.

's Nachts in m'n kooi begon de zeeziekte weer. 'r Stak een kwaadaardige storm op, 'n storm, die 't schip dee kraken om bang van te worden. Maar bang was 'k niet. Ik lei te tobben, te murmureeren over de klok op 't zinkende schip - hoe 't zou klinken - tik-tak - tik-tak - tot 't water den slinger te pakken kreeg. De gehééle thuisreis hoorde ik 't tikken nòg. Bij moeder in de huiskamer was 'k de eerste dagen bàng voor de klok op den schoorsteen. En nu, nog heel dikwijls als 'k 'n klok rustig hoor tikken, denk 'k aan de verlaten kajuit. aan 't tik-tak, tik-tak

M'n vriend zweeg - wij keken onwillekeurig naar 't wekkertje dat in de kamer tikkerde.

Banale historie.

Dit is álweder niet van buitensporige tragiek, nòch van moord en doodslag, nòch van levensopstand, nóch van machtig gebaar, nóch van romantiek.

Romans zijn foppende dingen.

Romantiek eene zaak zonder mond, zonder handen, zonder tanden, zonder zeep voor 'n voetbad, zonder deksel voor aardappels die kleumen.

Ze krijgen mekaar en leven verder gelukkig.

Verder.

Eindloosheid van geluk, violet geluk, zomeravondgeluk. Geen koude voeten, geen geldzorgjes, geen dagelijksch potje, geen rheumatiek, geen zieke kindren, geen dienstboden-geharrewar, geen omgeving met plagend-afleidende ellende.

Ze krijgen mekaar.

Ze leefden verder gelukkig - de heele wereld puft meibloesem-geur.

In de riolen gloeien papavers - in dakgoten purperen pioenen - de straatvegers wuiven met dahlia's - om 't heel aardbolletje wandelen ze lachend, stoeiend, arm in arm, met rozen die vlammen, bloesems die splijten, groen dat ritslend ontbot.

En de straten zijn dwaáás van stuifmeel en pluizen.

In de herbergen vloeit rozenolie in kelken.

In de gasthuizen spelen kinders met pauweveeren en zwanedons.

In sloppen en krotten gouden zonnebloemen, betrossen druiven roodwarme muren.

En een ieglijk kijkt rond met 't onwetend weeldegestaar van 'n zuigling aan de moederborst.

De gansche menschheid lijkt perzik en ananas - garnalen spoelen gekookt, gepeld aan - sardines telen in bussen.

Kortom zij leefden vèrder gelukkig, zonder monden klauwzeer, zonder kinkhoest, zonder exploitjes, zonder overburen, zonder gekonkel, gekakel, speldeprik-smartjes, zonder beurs-noteering, begrafenisfondsen, vóóral zonder embêteerende gemeenschap.

Je zou gaarne Romans schrijven, oude Romans, romantische Romans, moderne Romans. Je zou òvergaarne van elken vinger tien drama's likken, drama's met traan èn lach èn 'n verzoeningskus an 't end.

Maar als de Falkland-Vrijdag-namiddag is gekomen en je je kachel mist en de hond ligt te jenken en de meid in de gang scharrelt voor de vrijdagsche beurt en je neus reageert op October-kou - dan zak je van zelf naar 't b a n a l e en veegt 'n plekje droog in de beslagen ruiten, mijmerend over een excuus voor de felle lezers die van 'n onnoozel scribent verlangen wat 'n klef levensgangetje aan spartlende romantiek mist.

De Roman is 't pons-grokje van slapbloedige kamermenschen.

En helaas gevoel 'k me speciaal vandaag zoo frisch als de waterleiding - bevreesd voor 't álweer niet buitensporige van m'n vertelsel dat géén vertelsel is, dat van de papavers, pioenen, dahlia's der

romantiek in de ontredde van een ding-van-den-dag belandt.

Toen ze ongeveer twaalf jaar huishoudster bij 'm geweest was, kwam tegen 't koffiedrinken, 't dagmeisje in de tuinkamer.

‘Juffrouw of u effe bij meneer wil komme ...’

‘Ik?’ -, zei ze, 'r boterham neerleggend, haastig gebitloos-kauwend.

Wat dat zijn kon? Anders wou-die niet gestoord worden, las-die de krant terwijl-die at, mochten ze zelfs niet kløppen.

Blaas-hijgend de trap oplopend, de handen om de zuchtende beenen - de trappe ware 'r dóód - zág ze de tafel voor zich, de tafel die ze zèlf gedekt had, de tafel met versche kaas in de stolp, 'n half ons ham en 't ouwe potje jam. Nee, vergeten had ze niks. Misschien was de boter sterk of had 't meissie 'n fluit zonder korst genomen. D'r lei wat in 't vet. Gister nog had-ie 't meissie 'n uitbrander gegeven, omdat ze met 'n quitantie kwam onder koffiedrinken. Nou háár laten roepen. Sjonges. Sjonges.

Schuchter klopte ze an.

Goddank, z'n gezicht stond niet naar onweer. Voor 't raam, de bleek-vette handen gekruist over 't bierbuikje, zat-ie in 'n illustratie te zoeken.

‘Ga zitten, juffrouw.’

‘Zitten,’ zei ze verwonderd: ‘mot u niet ontbijten?’

‘Ja, ja,’ zei hij bladerend, mál-aandachtig plaatjes bekijkend.

D'r broeide wat.

Ze voelde 't an z'n rarig doen, an 't snèl omflappen der bladzijden, an 't gearzel van z'n oogen.

‘Juffrouw - ik moet u is s p r e k e n’

'Zoo meneer,' zei ze onrustig. In 'r oud hoofdje met 't zilvergrijs, holden driftige overdenkinkjes - of-die anmerkingen kon hebben over andere dingen - of 'r bij 't stoffen van 't bureau boeken verzet waren, tòch verzet - of 'r 'n veter stuk was geweest van z'n bottine - of-ie misschien gemerkt had dat ze bij tijden 'n tukkie dee, ònverwacht als ze 'r hoofd haast niet voelde van moeheid, van moeheid terwijl ze niks dee

'Juffrouw,' zei hij plots de illustratie dicht klappend tusschen z'n knieën: 'ik heb gróót nieuws'

'Zoo meneer,' praatte ze tam-knikkend mee. De schrik sloeg 'r in 't hoofd. Wat-ie zeggen ging zág ze an 'm.

'Ik heb me gisteravond geëngageerd.'

Nou wàs 't 'r.

Even ontspanden 'r magere handen in den schoot, zat ze slap, ontfut.

Toen zei ze suffig:

'Zoò meneer'

En zweeg.

Hij in de causeuse voor 't raam draaide zich onprettig-van-houding af. Om z'n wijsvinger morrelden de gouden schakels van den horlogeketting, zacht van tikkegeluid. Hij was nou wel met de deur in huis gevallen, plomp van zekerheid, maar nou *wist* ze 't, kon-ie de rest meer op z'n gemak zeggen. Kijkend naar de boompjes van den kleinen tuin, wachtte-die, verlegen door 'r zwijgen. Beroerde historie. As 'r maar geen lange huilscène van kwam. Nee, ze bleef zitten, 'r oogen naar 't tapijt, 'r zilvergrijs hoofd wat gebogen, 'r handen leefloos.

Toen, nerveus trapplend met z'n voet, schoot-ie in 'n gezocht driftje.

'.... Ik zei dat 'k me geëngageerd heb. - Is dat geen felicitatie waard?'

'r Hoofd bleef in dezelfde verslagenheid - 'r oogen keken niet op.

Hij, z'n driftje vásthoudend, stoof van den stoel. Z'n korte beentjes stapten energiek - z'n handen bolden nijdig onder de jaspanden op z'n rug.

“t Is lám voor je. Dat wéét 'k wel. 't Is héél lam voor je. Dat voel 'k drommels goed. Maar je zal begrijpen - je zal opperbest begrijpen - daarvoor ben je te verstandig - dat 't - dat 't mijn schuld niet is - dat - dat’

Hij raakte an 't hakkelen. Bij zoo'n ouwe vrouw, zoo'n vrouw met spierwit haar - zoo'n vrouw die 'n massa in 'r leven had ondervonden - nou voorgóéd onder dak meende te zijn, omdat hij, stom uilskuiken eens, tweemaal, doet 'r niet toe hóéveel maal, maar dan in elk geval in idiote buien, gestoft had dat-ie nóóit trouwde, nóóit, nóóit - dat-ie z'n vrijheid liefhad - dat-ie geen rooien duit lust voelde de zorg van 'n huishouen op z'n dak te halen - dat-ie an 't leven van z'n broer die hard tobde voor 'n vrouw en zès kinderen 'n voortreffelijke waarschuwing had - dat-ie 't nóóit beter kon hebben dan nóú bij zoo'n óúwe vrouw die niks zei, die als van den donder getroffen zitten bleef, met 'n uitdrukking in 'r oogen alsof 'r nou niks meer gebeuren kon, bij zoo'n belabberde berusting, was-ie al z'n argumenten, z'n vooruit geknede redeneering kwijt, radikaal kwijt.

Als 'n schooljongen, verhit en opgewonden, schuw voor den meester, ging-ie weer zitten, nerveus voettrappelend.

Suffig stond ze op.

‘En wánneer wil u dat 'k’, zei ze gedwee.

‘Ik wil - ik wil - ik wil niks!’, schreeuwde hij bot-driftig, zonderling-geirriteerd door haar onderworpenheid. Gemeener had ze 't niet kúnnen op-

nemen. Na twaalf jaar dienst, zonder 'n ruzie van beteekenis, na twaalf jaar op je ouwen dag 't vooruitzicht te hebben ... En sùllig te vragen: wanneer *wil* u dat 'k - dat was hatelijker, lammenadiger dan verwijten

'Ga nog 'ns zitten,' zei hij zacht-onrustig: 'al zeg je niks - 'k snap dròmmels wát je wil zeggen. 'k Wéét dat 'k meer dan ééns - je ziet 'k draai 'r niet om - in málle buien beloofd heb nièt te trouwen. Maar da's gekheid. Da's gewoon idioot. Zoo iets kùn je niet beloven. 'k Had net zoo goed kunnen vertellen dat 'k nooit meer 'n bittertje zou gebruiken of - òf.... Op stráát zet 'k je niet. Je weet precies hoe zwaar 'k weeg - hóéveel 'k verdien. Van twee duizend gulden kan je aardig rondkomen als vrijgezel. Als 'k trouw moet 'k inkrimpen. 'n Vrouw en 'n huishoudster gaat niet - ook al zou m'n vròuw je willen houen. Nou dacht ik om 't lijntje niet te breken, da'k je nog zès maanden voluit betaal - zès maanden - kijk dan op je gemak uit. 'k Trouw over twéé maanden - da's vier maanden *douceur* - Nou? - Nou?'

Haar lichaam schokte niet op. De lippen hield ze pijnlijk geperst.

'.... En wiè 'r om je vráágt,' redeneerde hij voort: 'wiè 'r inlichtingen noodig heeft - die verwijs je naar mij. 't Spreekt dat 'k de beste informaties geven zal. Je heb den boel in die twaalf jaar uitstekend beheerd - u i t s t e k e n d'

Ze werd wákker. D'r in angst weg-gerende gedachten schenen plots op één punt terug te storten. Eerst was ze wezenloos geweest, met 'n leegheid in 'r hersens alsof 'r iets in hevigen schrik geknapt was. Nou concentreerde zich álles om dat ééne, de jokkens van meneer, 't gemeene van meneer.

Nee, wel tienmaal had-ie in ernst - in de verte geen gekheid! - gezegd dat-ie nóóit trouwde - dat ze - o god dat hoorde ze 'm nòg zeggen - dat ze voor 'r ouwen dag niet ongerust hoefde te wezen - dat ze bij 'm blijven zou zóólang ze 't potje kon koken.

In die twaalf jaar na ál de ellende in 'r leven - had ze zelf niet 'n eigen huis met twee bojen gehad? - was ze langzaam an zijn boeltje, zijn meubelen, zijn aangelegenheden als de hare gaan beschouwen. Dat dee je vanzelf.

Als de groenteboer overvroeg, dong ze af voor hém. Als ze bezuinigen kon, déé ze 't. In 't buffet, als 't frisch gewreven was, had ze 'n schik alsof 'r háár eetgerei in stond. En de zeilen blonken van de was ... 's Avonds, na 't middageten, als ze in de tuinkamer zat, bij de sijzen en putters en 't theelichtje onder den trekpote glansde en alleen de stilte in 't huis door 't slingergetik van de groote hangklok gewiegd wier - weldadigde in haar oud troebel hoofdje 't gevoel dat ze lékker zat in háár huis, bij de meubelen waaraan háár handen nijveren arbeid besteedden. En dan in vaag vergeten van het groot verdriet dat al verweerd-van-ouderdom was, het verdriet van d'r man, d'r dochter, d'r zoons, allemaal gestorven, állemaal - nam ze zijn sokken, belei die met 't wolle-spinweb dat de gaten inspon Nou zoo ineens de bons. D'r viel niks tegen te protesteeren. 't Was uit. Al wat ze gewerkt, geploeterd had, liet ze achter. Maar die jòkkens - 't gemeene van meneer om tòch - en om 't zoolang stiekum te houden - 'n engagement viel niet uit de lucht.

'Ik dacht,' zei ze spichtig: "k dacht dat 'k tot me láátste dag'

'Juffrouw, wees verstandig!', viel hij haar in de

rede: 'wat helpt 't ouwe koeien op te graven - 'k ben verliefd geraakt - daarmee basta. Was 'k 'n man van geld, dan gaf 'k je pensioen, waarachtig, op me woord. Maar hoe wil je? Van twee duizend gulden ken 'k geen kromme sprongen maken - me meisje brengt niks mee'

Ze boog 't hoofd, snuivend. Over twee maanden kwam 'r 'n ander. Zij nog zóólang 't dagmeisje narijen, zorgen dat 't koper geen spat kreeg, dat de looper regelmatig wier geklopt, dat de slager niet stál Nee. 't Was zóó ellendig van 'm om den grond onder 'r weg te slaan, zóó gemeen

'As 'k dan gaan mòt,' zei ze bits: 'dan ga 'k hoe eerder hoe liever'

'Kom!', zei hij sussend.

'Dan ga 'k vandaag nog'

'Da's héél netjes,' betoogde hij ongerust.

'En dan mot u maar zien hoe u vanmiddag eet!'

Ze werd driftig. D'r zilverwit hoofdje beefde dat de witte haarpluizen trilden.

'Juffrouw laten we v e r s t a n d i g zijn, ásjeblijf. - 'r Is niemand die 'r 'n man van over de veertig 'n verwijt van zal maken als-ie tróúwt. 'n Half jaar salaris is honderd gulden'

'Dat kan me niet schelen. 'k Ga me koffer pakken'....

'Mensch - 't scheelt je hier! Je kan me toch niet dwingen òngetrouwd te blijven!'

'Ik dwing niks,' zei ze weer suffig: 'maar nog twéé maanden met u onder één dak, ná wat je me andoet, daar krijg je me niet toe'

Toen de deur in 't slot sloeg - om twee precies ging-ie uit - liep ze 't keldertrapje af. Draden van 'n spinweb slijmden over haar witte haren - pekkel stuifde op 'r japon.

Achter 't vat van de ingelegde snijboonen stond de koffer, grizig aangeslagen.
't Dagmeisje was weg. Ze kon 't nou net doen, ongezien.

Starend, de webdraden van 'r voorhoofd vegend, begon ze den koffer over den cementen vloer te sleepen tegen 't keldertrapje op. 'n Bodem-lat liet los. De kist was beschimmeld, vochtig. Te lang in den kelder gestaan. Schoonhouen hielp niet.

Vinnig als ravengekras schuurden de ijzeren hoeken over 't cement.

Op de trap werd 't 'n bol gestommel.

Ze kreeg 'm 'r alleen niet op. Ze had 'm ook niet alleen naar beneden gebracht. Méneér had geholpen.

Ze liet 'm weer zakken op 't cement, zocht 't sleuteltje in 'r beurs. 't Was 'r nog. Ze verloor niks. Dan maar hier vullen. 't Goed 't trapje afdragen. Zóó'n gesjouw was 't niet - 'n paar rokken - d'r zondagsche goed - 't Testament - d'r naaikistje - 't ondergoed.

Ze ging - ze ging vást. 't Kon 'r niks schelen of ie thuis kwam en geen warm eten vond. Ze had 'm wel kunnen vergiftigen. Gisteravond nog 'n borststuk in z'n hemd gezet

In den kelder, op den rand van den beschimmelden koffer, begon ze te huilen, 't zilvergrijs-hoofd met de spinneweb-slijmingen door wreede schokking geschud.

Doch toen ze bedaard was, wèrd ze v e r s t a n d i g , sloot den koffer, duwde 'm opnieuw áchter het snijboonenvat en naar 't keukentje toe-sloffend ging ze aardappelen schillen - soms nog wat met 'r neus snuivend. Na de aardappelen dopte ze peultjes, wiesch 't koffiegerei en zoo meer.